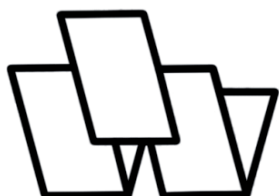

**INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST**

België
P.B.
9160 Lokeren 1
8/4264

VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

STREEKDRACHTEN
COMMISSIE

JAARGANG 40
NUMMER 1
MAART 2016

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE EN DE VERSPREIDING VAN DE
VLAAMSE VOLKSCULTUUR
Afgiftekantoor Lokeren 1 - P 706365

EDITORIAAL

Pracht en Pijn

We schreven het al in het editoriaal van het septembernummer 2015. Het leven is een aaneenschakeling van impressies, het verhaal van pijn en pracht.

Ik mocht eind februari de plechtige promotie van een nieuwe lichting apothekers meemaken aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB). Het was een gemoedelijke, bijna familiale bedoening. Geen overbodige tralala, wel vreugde omwille van de jarenlang betrachte bevestiging van kennen en kunnen. Een verdienstelijke collega uit Nice trad op als gastspreker. Doctor apotheker Yves Verheyden is alumnus van de VUB. Hij bekleedt momenteel een leidende positie in een groot chemisch-farmaceutisch bedrijf. Hem werd gevraagd om enkele woorden te richten aan de jong afgestudeerden. Hij slaagde erin om met weinig woorden veel te zeggen. Dat op zichzelf getuigt van een bijzonder intellect en inzicht.

Op zichzelf is het gebeuren niet direct iets wat verband houdt met volkskunst. Maar toch houd ik eraan om enkele raadgevingen aan te halen die de jonge apothekers meekregen. Eén: laat belangrijke keuzes in je leven niet afhangen van geld alleen. Twee: blij hogere waarden koesteren. Drie: maak tijd voor ontspanning. Vier: zorg voor een sterk sociaal netwerk van vrienden voor het leven.

Stuk voor stuk zijn deze raadgevingen van toepassing op ons, volkskunst minnende mensen. Elders in deze Volkskunst publiceren we bijdragen over gebeurtenissen van de voorbije twee maanden. Eén: wie volkskunst nauw aan het hart draagt, moet op geen financieel gewin rekenen. Twee: volkskunst is een hogere waarde die alles te maken heeft met de rijkdom van een volk. Drie: volkskunst is tevens een werkwoord: dansen, musiceren, vendelspel en huisvlijt, zoveel activiteiten die ontspannend werken. Vier: volkskunst brengt een hele gemeenschap op de been, een gemeenschap waar de mensen genieten van elkaar en een hechte band smeden.

Ondertussen gaat de natuur haar gang. De eerste voorzichtige witte bloesems van de sleedoorn (*Prunus spinosa* L.) staken hun kopjes op eind februari (figuur 1). Maar opgelet: '*spinosa*' betekent 'gedoorn'd'. Doornen zijn takken met een venijnig scherp uiteinde. Wie de bloesems wil plukken moet ze uiterst voorzichtig benaderen, want zo'n dorens kunnen de pret bederven: pracht en pijn.

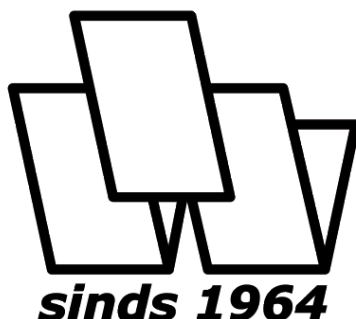

Bloesems sleedoorn (Prunus spinosa L.), een vroege bloeier.

Ook in de volkskunst gaan pracht en pijn samen. Schoonheid vraagt inspanningen, soms pijnlijke inspanningen. Maar het resultaat mag gezien worden. Elders in dit nummer staat een kort verslag van het 'klein onderhoud'. Uitdagingen genoeg, alleen: er zijn inspanningen nodig om zoveel mogelijk materiaal klaar te maken voor publicatie en kenbaar te maken voor beoefenaars. De IVV-webstek zal hier als forum functioneren. IVV wil stappen zetten naar de groepen om het proces te intensifiëren. Bij voorbaat hartelijk dank voor jullie inspiratie en hulp.

Gert Laekeman

Voorzitter

WERKING IVV

Kinder-Dans&Doe-Dag

Meer foto's op onze website. met dank aan Pierre Boschmans, fotograaf van dienst.

- Vendelinitiatie

- Popjes aankleden

- Instrumentenbouw

- Kinderliedjes

- Dansnamiddag

- Groepsfoto

Klein Onderhoud

Zaterdag 23 januari 2016 – De Klavers

IVV mocht voor het Klein Onderhoud 25 deelnemers verwelkomen uit diverse geledingen en groepen. De deelnemers werden in twee gespreksgroepen ingedeeld. Halverwege de gesprekken wisselde de helft van iedere groep, waarna verder van gedachten werd gewisseld. Uiteindelijk brachten verslaggevers uit beide gespreksgroepen de belangrijkste elementen ter sprake tijdens een afsluitende plenaire discussie.

Het klein onderhoud begon met uitwisseling van activiteiten en wijze van werken in kindergroepen. Overgang van kinder- naar volwassengroep blijft een knelpunt. Verder is er vraag naar Vlaamse kinderdansen. Er is zeker een en ander te vinden in de reeds beschreven dansen, maar extractie uit de bestaande bundels ware nuttig. Organisatie van een Vlaamse Jeugd-Dansdag behoort tot de zinvolle mogelijkheden.

Actiepunt: extractie van dansen geschikt voor kinderen (met eventuele aanpassingen) in overleg met leiding van kindergroepen.

Er werd luidop nagedacht over werving van jonge dansers. Er is ervaring met activiteiten in scholen. Succes hangt af van de directie die een en ander kan faciliteren en zelfs promotie kan voeren. Wanneer er vraag komt van scholen moet die ook structureel ingevuld kunnen worden. Er is wel plaats voor dans in het leerplan.

Actiepunt: contact zoeken met coördinatoren van schoolnetten teneinde inzichten te verwerven in beleidsvisies en mogelijkheden te bespreken.

De deelnemers aan de gesprekken zijn gewonnen voor het verspreiden van dans- en vendelmateriaal via het internet. De webstek van het IVV biedt mogelijkheden. Een webabonnement volstaat om toegang te krijgen tot het forum. Nieuwe creaties zouden ook via dat medium kunnen verspreid worden. Er is nood aan een vlotte doorstroming. Beschrijvingen, tekeningen, muziekpartituren, maar ook opnamen van muziek en beelden moeten deel uitmaken van het geheel. IVV kan 'templates' ter beschikking stellen om beschrijvingen van dansen en vendelnummers in te plaatsen.

Actiepunt: een inventaris opmaken en verspreiden (Volkskunst, webstek IVV) van wat al beschikbaar is. Groepen contacteren om mee te werken aan het verwerken van eigen materiaal.

Beoefenaars van volkskunst moeten hun activiteiten niet onder de korenmaat plaatsen. Waar we voor staan, heeft een universele waarde.

Wie de webstek van IVV raadpleegt, krijgt een overzicht van volksdansbals, cursussen en manifestaties die open staan voor elkeen. Uiteraard kan IVV enkel aankondigen wat doorgegeven wordt aan het secretariaat. IVV staat open naar alle federaties en organisaties die volkskunst behartigen. Meteen stelt zich de vraag naar andere kanalen voor promotie van volkskunst. De deelnemers zien geen heil in het werken via de media. Volkskunst biedt voor officiële zenders geen commerciële mogelijkheden. Wat met Muziekraad Vlaanderen? IVV werkte in het verleden al mee aan een symposium georganiseerd door Muziekraad Vlaanderen in 2009. Contacten met Wallonië kunnen verrijkend werken. Op Europees vlak komt er bijvoorbeeld een federatie voor vendelen, maar hier spelen mogelijks politieke en financiële belangen. De Europeade is een stevige partner.

Actiepunt: de IVV webstek verder laten functioneren als een infopunt. Indicatoren zoeken voor netwerking in Vlaanderen, over de taalgrens en op Europees niveau.

Het Klein Onderhoud werkte en werkt inspirerend. Dank aan alle deelnemers voor hun inzet. Wij timmeren verder aan de weg, dankzij jullie steun en medewerking.

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

Materiaalbank

In de vorige Volkskunst deed Henri, voorzitter van de Streekdrachtencommissie een oproep voor een materiaalbank voor streekdrachten. Wie gegevens heeft, kan voor de dans- en volkskunstgroepen en voor de streekdrachtencommissie echt belangrijk werk doen.

Gaston Mertens, hoofdman van de Sint-Jorisgilde van Nieuwmoer, bezorgde ons volgend adres voor de aankoop van een 'faas':

Daniëls Kleding

Genkerbaan 27, 3520 Zonhoven

011 81 32 67

daniels.kleding@telenet.be

www.daniels-kleding.be

Openingsuren: Maandag t.e.m. vrijdag 9u tot 12u en 13u tot 18u.

Zaterdag 9u tot 12u (juli en augustus gesloten). Zondag gesloten.

We breiden deze oproep graag uit naar alle materiaal dat we gebruiken in onze werking: klederdracht, vendelstokken, zwaarden, ...

Zwaarden

Speelschaar Ossaart uit Sint-Niklaas is op zoek naar iemand die zwaarden verkoopt of maakt.

Vendelstokken

Voor vendelstokken kan je nog steeds terecht bij Piet Van De Schans uit Kaulille (piet@vandeschans.be).

Alle reacties, zowel antwoorden als bijkomende vragen, kan je doorsturen naar materiaalbank@instituutvlaamsevolkskunst.be !

De resultaten vind je op de IVV-website in de rubriek 'Materiaalbank':

<http://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/materiaalbank>

Of je neemt even contact op met het secretariaat (zie colofon voor contactgegevens).

Stefaan Haesen

Secretaris IVV

Werkgroep Archiveren

Op driekoningendag 2016 brachten Hugo Bulterijst en Gert Laekeman een bezoek aan Marc De Maertelaere uit erkentelijkheid voor de overdracht van Marc's archief. We haalden herinneringen op aan de vroegere werking van IVV. We wisselden tevens van gedachten over de huidige werking en accenten voor de toekomst. Marc's besluit was duidelijk: mits creativiteit en aanpassingsvermogen blijft volkskunst voortbestaan. Vooraleer naar Marc te trekken, bezochten we de werkplaats van zoon Jan. Jan voorziet zowat de hele wereld van kantklosjes. Hij doet dat op een uiterst professionele manier, met de nodige veerkracht om aan vragen van de markt te voldoen.

VERSLAGEN

De Jovolka Vendeliërs trokken naar Ecuador.

De vendelzwaaiërs en het orkest van Jovolka uit Kapellen trokken begin februari voor een week met een 15-koppige afvaardiging naar Ecuador.

Ze waren te gast op het jaarlijkse folklorefestival in de stad Ambato:

FESTIVAL INTERNACIONAL DE FOLKLORE “FIESTA DE LAS FLORES Y FRUTA” AMBATO 2016

Jovolka kwam in contact met dit festival via het folklorefestival van Schoten en de daar deelnemende dansgroep Grupo Folclorico “Tungurahua” uit Ambato.

Inez, secretaris van Jovolka en sinds vele jaren gids voor buitenlandse groepen op het festival van Schoten, ging 2 jaar geleden al eens op verkenning en in tussentijd kwam er ook bezoek naar Kapellen voor enkele dansinitiaties.

Maar nu trokken de Kapelse Vendeliërs en het Jovolka orkest voor de eerste keer in hun bestaan naar een festival buiten het Europese continent.

Het beloofde een heel avontuur te worden in het verre Zuid-Amerikaanse land, temeer daar op voorhand niet zo heel veel details van het festivalverloop bekend waren. Wel stond vast dat we verschillende keren een podium optreden moesten verzorgen en ook zouden deelnemen aan de ‘Desfile de las Flores y Fruta’.

Ambato telt meer dan 200.000 inwoners. De stad ligt op 2500 m hoogte in de Andes en haast pal op de evenaar. Voor dit jaarlijks meerdaagse volksfeest, waarvan het folklorefestival een onderdeel is, komen in totaal zo’n 700.000 toeschouwers van heinde en verre naar de stad.

De podiumoptredens vonden plaats in het plaatselijk Coliseo dat elke avond plaats bood aan 6000 toeschouwers. Naast de Jovolka Vendeliërs traden nog groepen uit Chili, Argentinië, Mexico, China en Ecuador zelf op.

Het hoogtepunt van de reis was ongetwijfeld de ‘Desfile’ door de stad. Op een parcours van 3,5 km zaten en stonden werkelijk vele tienduizenden mensen schouder aan schouder gedurende uren te genieten van de prachtige stoet van praalwagens versierd met bloemen, fruit, brood en

'Reinas' (lokale schoonheidskoninginnen), fanfares, dansgroepen en ja dus zelfs Vlaamse vendeliers.

Het enthousiasme van deze mensen is niet te beschrijven. Zo werden er duizenden selfies en foto's gemaakt met leden van onze groep telkens de stoet even stilstond. Een hartelijke ontvangst, wat je hier in Europa, laat staan in Vlaanderen, nog maar heel zelden tegenkomt voor onze vlagkunstenaars.

De hele reis, waarin af en toe ook nog tijd was voor een uitstapje, was voor de ganse groep een schot in de roos, zelfs voor de allerkleinsten want ook onze kinderen waren van de partij.

Om u tot slot een beeld te geven van de sfeer van deze reis gunnen we u graag een blik op enkele van de vele foto's die werden gemaakt.

Voor nog meer foto's verwijzen we jullie graag door naar onze facebookpagina's:

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100010543356646&fref=ts>

<https://www.facebook.com/Jovolka-Vzw-Kapellen-104605346546036/?fref=ts>

Philip Bogman

Volkskunstgroep De Kegelaar 50 Jaar Jong

Wilrijk zaterdagavond 6 februari jl. De Bist ligt er wat verlaten bij. Stappend naar het Cultureel Centrum de Kern wordt het wel drukker. Eens binnen kan er geen twijfel over bestaan: hier staat iets belangrijks te gebeuren.

Voor een eivolle zaal krijgen we een korte geschiedenis van de Kegelaar: origineel en toch herkenbaar. Ingrediënten voor een succesverhaal blijven durf, inzet van talrijke vrijwilligers, zorg voor kwaliteit, openheid en internationale ambitie.

Kijken naar de Kegelaar is een waar genot. Bij iedere sequentie draaide Danny de lamp aan. Annelies met kindjes kruist zijn pad. Telkens worden we vergast op volkse taferelen. Dans met muziek en zang alluderen op gekende gebruiken binnen een historisch kader. Creaties en traditionele dansen wisselen mekaar af, waarbij choreografisch vlechtwerk ervoor zorgt dat we ons geen moment vervelen door langdradigheid. Stukken Oogstkoekenkermis en Molenmazurka volgen naadloos op elkaar, een indrukwekkende vierslag met de dorsvlegels inclusief. De dronken vaandrig blijft komisch en kunstig. De dansers leven zich zichtbaar uit in

de knap afwisselende figuren van de Lansierskadril van Diest: nu eens een 'beschaafde' uitvoering door militairen, dan weer een volkse versie door mensen 'van den buiten'. Kadrils vormden trouwens een belangrijk onderdeel en bindmiddel in de kermis op het podium.

De twee uur durende vertoning mocht gezien worden. Perfectie is niet van deze wereld, maar foutjes werden vlot gecompenseerd door een grote mate van spontaneïteit. De massale publieke belangstelling vormde een bijzonder sterk element en mag een hart onder de riem wezen voor de groepsleden. Terwijl we op verjaardagstaart werd vergast, vertolkten late driekoningen 'Dreikeuningén' van Djon Lündström. Vijftig jaar Kegelaar mag als een geslaagd volksfeest worden beschouwd en een stevige wissel op de toekomst. Een dikke proficiat en op naar de volgende 50 jaar!

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

Den Dries 40 Jaar

Op zaterdag 27 februari jl. trokken we naar Deurne om samen met Volkskunstgroep Den Dries 40 jaar activiteiten te vieren. Zoals we in het vorig nummer van Volkskunst vermeldde, ontleent de groep zijn naam aan E.H. Dries, in 1976 een populaire onderpastoor op het Ruggeveld in Deurne.

De groep mag terugkijken op een boeiend bestaan. De dansers van Den Dries traden die avond niet zelf op, maar stelden een mooi feestprogramma samen. Volkskunstgroep De Kegelaar uit Wilrijk nam het Vlaamse dansgedeelte voor zijn rekening. We herkenden de amusante sequenties die de groep op 6 februari jl. ten tonele bracht tijdens haar jubileumviering van 50 jaar. Indrukwekkende momenten beleefden we met de Red Hackle Piper Band en High Land Dancers uit Schoten. Tussendoor kregen we fel gesmaakte optredens van Ed Kooyman. Ed bracht al zingend op een eenvoudige manier Antwerpse humor.

Het was eens te meer een warme ontmoeting van volkskunstminnende mensen. Kijken naar de toekomst gaat niet zonder vraagtekens te plaatsen. Vertrouwen in oerdegelijke waarden helpt. Proficiat aan alle leden en voorbije leden van Den Dries. Ter overweging de prachtige tekst die Ed Kooyman zong voor zijn kleinkinderen Lennert, Anne, Dora, Marjan en het latkomertje Janne.

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

Ed Kooyman

*Ze zeggen het al jaren
Er is iets grondig mis met het weer
Als we 't milieu niet kunnen sparen
Dan verdrinken w' allemaal ongeveer
Of misschien komt er op termijn
Een reusachtige woestijn
Een ding is zeker: ook al wordt het geen moeras
't Zal nooit niet meer worden wat dat 't was.
We voelen alle dagen de verandering van 't klimaat
En volgens de professors is 't nu al veel te laat
't Zal mijn tijd wel duren, maar wat gebeurt er dan
Met Lennert en Anna, Dora en Marjan?*

*Een brief of een gesprek
Dat is al lang niet meer in trek in onze tijd
Facebook en twitter
ja dat is de nieuwe realiteit
Maar een goed verteld verhaal
De schoonheid van de taal
't Wordt allemaal geofferd en op 't altaar gezet
Van de machtige god van 't internet.
Die kinderen weten meer van een computer af dan ik
Dat vind ik wel OK, maar voor iets anders heb ik schrik
Want als de meester niet kan schrijven, wat gebeurt er dan
Met Lennert en Anna, Dora en Marjan?*

*Als ik die kinderen zo vrolijk
Zie spelen met een oude kartonnen doos
Dan weet ik: z' hebben niet veel nodig
Want hun fantasie is grenzeloos
Maar eens worden ze groot
Misschien zijn wij dan dood
Tegen dan moeten ze stevig op hun eigen benen staan
Kunnen ze de wereld dan wel aan?
Hopelijk vinden z' alle vier uiteindelijk hun draai
Zonder mee te doen aan al 't gesjoemel en gegraai
Wij zullen ons best doen zolang als 't nog kan
Voor Lennert en Anna, Dora en Marjan.*

Walmke Brand

Brakel - 29 februari 2016

Machteld Van Den Bossche

Samen met heel wat sympathisanten verbrandde Volksdansgroep Perreken de winter onder het luidkeels roepen van “Walmke, walmke brand, zeven zakken op een dagwand. Veel koren en weinig kruid. Met Pasen is de vasten uit.”

www.nieuwsblad.be 28/02/2016 om 22:33 door edp

Als akkers lente vuren.

*Nadat de haan een hele winter
op de mesthoop had gekraaid
werd de mest vroeg in de lente
op de akker in kleine hopen
en in lange rijen verspreid
de hopen werden zangoorden:
vogels zongen er bovenop
Met man en paardenmacht werden
de hopen op hun beurt over het veld
gespreid en omgeploegd, de akker
dampte dan vanuit de blinkende
ploegriemen zijn grondgeur uit, en
werd daarna geëgd en ingezaaid
Wanneer het veld gezaaid was, werden
er kleurrijke vogelschrikken opgezet*

*al na amper een dag of acht
 kwamen tere groene sprieten in
 lange rijen de bewerkte aarde uit
 Waarrond mensen met brandende
 fakkels in de hand, vrolijk zongen:
 "Walmke, walmke brand,
 Zeven zakken per dagwand!
 Walmke, walmke brand,
 Ter ere gebrand."*

Karel De Pelsemaeker

Foto's: edp

AANKONDIGINGEN

Kalender - Feesten en Festivals

Jouw feest of festival in deze lijst en op onze website? Stuur een berichtje naar secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be !

Paasfeesten Leuven 2016

Leuven

vrijdag 25 maart 2016 tot maandag 28 maart 2016

<http://www.paasfeestenleuven.be>

19de Internationaal Volksdansfestival Dophei 2016

Vosselaar

vrijdag 12 augustus 2016 tot dinsdag 16 augustus 2016

<http://www.dophei.be>

Scan deze QR-code om de IVV website te openen:

Kalender - Volksdansbals

Bekijk de lijst op <http://www.volksdansbals.vlaanderen> of volg ons op Twitter @VolksdansbalsVL (een initiatief van IVV).

Aperitiefconcerten Jan en Alleman

Op zondag 3 april te 11 uur wordt het aperitiefconcert verzorgd door de Limburgse groep Florian. Deze groep is geïnspireerd door Keltische muziek, maar het repertoire bevat nu ook volksmuziek uit andere landen. Ze spelen blokfluit, Keltische harp en chromatische accordeon.

Op zaterdag en zondag 23 en 24 april neemt Jan en Alleman deel aan een groots opgezet project rond het boek De Toverberg van Thomas Mann. Dit heeft plaats in de stadsschouwburg, Bondgenotenlaan Leuven en het project kadert in Amateurama 2016.

- Op zaterdag 23 april vanaf 14 uur kan u ons horen in de Foyer van de Schouwburg. Om 19 u spelen we mee in de schouwburg in het totaalspektakel "Kreis und Linie" o.l.v. Jerry Olbrechts. Tussendoor kan u ook tentoonstellingen gaan bekijken en van andere kunstvormen genieten.
- Op zondag 24 april wordt Kreis und Linie weer opgevoerd in de schouwburg en dit om 15 uur. Hou deze data alvast vrij.

Jan en Christine

Europeade 2016

Neem alvast een kijkje op de verschillende websites naar aanleiding van de 53ste Europeade.

<http://www.europeade2016.be>

<https://www.facebook.com/europeadenamur>

<http://www.europeade.eu>

Feest van de Folk

Muziekmozaiek organiseert reeds voor de 14de keer.

Feest
van de
Folk

van 29 april
tot 8 mei

Volledig programma op
www.feestvandefolk.be

NINOVE FOLKT

Vrijdag 29 april
20u
De Lange Zangtafel
Spiegeltent aan de Twijnster,
Graanmarkt, Ninove

Zaterdag 30 april
14u tot 22u
Gratis concerten
Folkbal
Workshops
Diverse locaties in het centrum van Ninove

Zondag 1 mei
11u Gezongen Mes XL
Spiegeltent aan de Twijnster, Graanmarkt, Ninove

22 april tot 16 mei - Feest van de Folk tentoonstelling
Oud Stadhuis, Oudstrijdersplein, Ninove

Tiroler Freundefest

Onze Schuhplattlergruppe Die Auerhahn Tänzer werd opgericht in Duffel in 2008 en we organiseren dit jaar de 8ste editie van ons Tiroler Freundefest op 3 september 2016.

Wij zijn de Oostenrijkse Tirolerdansgroep DIE AUERHAHN TÄNZER. Onze mannen dragen de typische Oostenrijkse 'Lederhosen' en de vrouwen dragen zwierige 'Dirndl'-jurken.

Wij brengen originele Oostenrijkse dansen zoals een Boarischer of Holzhackerbuam en nog veel meer. Verder brengen we ook Tiroler-en Schlagermuziek.

Wij bieden dus een programma met Oostenrijkse dans en muziek vol uitbundigheid, show en sfeer. Ook het publiek wordt hierbij betrokken.

We bestaan uit een dynamische ploeg die met hart en ziel de Oostenrijkse dans en muziek tot bij u brengt.

Intussen hebben we al heel wat optredens achter de rug en dit niet alleen in België maar ook in Nederland, Duitsland en Oostenrijk.

We waren ook reeds te zien op de Vlaamse, Nederlandse, Duitse en Oostenrijkse TV-zenders met promotieclips voor Neckermann en McDonald's.

Voor elk evenement bieden we een aangepast programma bestaande uit dans en muziek.

contact : www.dieauerhahntanzer.be

**Die Auerhahn Tänzer
Freundefest
3 September 2016
Parochiezaal Schriek**
L.Kempenaersstraat 16 2223 Schriek
Deuren open : 17u. Met Oostenrijkse vakantiestandjes
Roofvogels

AlpenFever
Hochmeister
Liedt die Musik

**Werner
Janssenswillen**

**VVK. 8€
Kassa 10€**

**Wim Verhoeven 0474/662.601
Christiane De Cnodder 0499/762.308**

INTERVIEW

Een gesprek met Martine Netens over kinderdansen.

Dinsdagmiddag. Ik heb een afspraak met Martine Netens, een van de drijvende krachten van de kindervolksdansgroep Rozemarijntje. Reden: enkele weken geleden vond in 'de Klavers' in Belsele de IVV-Kinder-Dans&Doe-Dag plaats. Ik kon er niet bij zijn, een gemiste kans. Ik had zo graag de 'fine fleur' van onze kinderdansgroepen van dichtbij willen zien. Op zo'n zeldzame gebeurtenis 'komen ze zeker uit de kast'.

We ontmoeten mekaar in 'den artiest', recht tegenover het Museum M in Leuven, in de schaduw van de universiteitsbibliotheek. Om het kwartier galmt het Reuzenliedje hier over de stad.

Bij een warme choco en een frisse Orval laat ik Martine een tekstje lezen, dezelfde morgen geplukt op internet: 'Hoe jonger de kleuter begint te dansen, hoe beter! Daarom worden alle jonge dansers van bij het prille begin zo goed mogelijk begeleid in hun zoektocht naar hun eigen fysieke kwaliteiten. In de dansles wordt het kind op een leuke, speelse, maar ook gedisciplineerde manier geholpen in de ontwikkeling van zijn motoriek. Kleuters die de cursus dansinitiatie reeds volgden, zijn steeds een stapje voor in de lagere school, zowel in de lessen lichamelijke opvoeding op school als in de voortgezette cursus dans van de academie.'

'Wat denk je?' vraag ik. 'Hmmm...' en dan plots enthousiast: 'Dat klopt. Ik ben akkoord met elke zin, elk woord ervan! Elke kleuter, speciaal begaafd of niet bijzonder begaafd, zou moeten kennis maken op een leuke en speelse manier met dansen en muziek zodat hij er zich goed bij voelt en er ontspanning vindt. En het mag ook verder gaan: de moeilijkheidsgraad moet niet uit de weg gegaan worden. Het doet me echt deugd en geeft me zoveel plezier als de kindergen plezier uitstralen als ze iets moeilijks onder de knie hebben en dat samen met groteren of kleineren kunnen tonen.'

Martine heeft er geen spijt van dat, nu toch al 26 jaar geleden, enkele mensen van 't Havermeuleke en Reuzegom de hoofden bij mekaar staken en enthousiast met een kindervolksdansgroep begonnen. 26 Jaar al. De eerste dansers zijn nu volwassen en hebben ook al kinderen. 'Of er bij zijn die nog dansen?' 'Die zijn er zeker, zowel bij 't Havermeuleke als bij Reuzegom. Maar dat zijn dan meestal wel de kinderen van volksdansers. De vriendjes en vriendinnetjes haken dikwijls af. Waarom? Het imago van volksdansen? Kinderachtig of te gemakkelijk? Alleen maar voor meisjes?

Toch is het ook zo dat af en toe een van die vriendjes of vriendinneke de mama of papa in contact brengt met de 'dansen voor grote mensen', waar ze nu ook dansen. Gelukkig maar!

Om het imago te veranderen is er dus werk aan de winkel. Twee noodzakelijke voorwaarden zijn volgens Martine: live muziek en goede competente dansleiders. Zeker bij het beleven van volksdansen in jeugdbewegingen en scholen. Omdat onbekend onbemind is, is de houding van leiders en leerkrachten 'wij zoeken een dansje want we moeten een lesje volksdans geven' enigszins te begrijpen maar niet goed te keuren. Hulp en opleiding aan jeugdleiders en jonge leerkrachten is absoluut nodig om deze de juiste instelling tegenover volksdansen te geven. In dit verband hebben we al een gesprek gepland met een directrice van een lagere school. Zij is hiervan ook overtuigd, want haar dochtertje danste ooit bij Rozemarijntje. Hopelijk helpt dit gesprek om hier oplossingen te vinden. In de leerplannen is er immers plaats voor volksdansen voorzien.

Werk aan de winkel voor een op te richten werkgroep 'Kindervolksdans'! Waarom eens niet denken aan een dansdag voor kinderdansleiders! Ook op het gebied van dansbundels en archiveren van reeds genoteerde kinderdansen, of van nieuw gemaakte kinderdansjes, is er nuttig werk te leveren... Zou de kinderdansdag kunnen leiden tot vernieuwing in het IVV?

Hopelijk wel, anders blijft er voor de kinderen alleen maar de herinnering over aan een plezierige dansdag waarvan ze laat in de namiddag enthousiast terugkeerden naar hun mama en papa.

Boven ons hoofd klinkt plots de beiaard van de bibliotheek. Het is kwart voor twee. Kere weerom, reuske reuske, kereweerom. Een feestelijk geluid in Leuven. Het hoort bij de blauwe lucht van deze koude vriesdag. Voor Martine is het een teken dat ze moet gaan werken. Mij doet het denken aan Dree Pauwels. 71 jaar geleden inspireerde ditzelfde deuntje hem voor de naam van een nieuwe volksdansgroep. 50 jaar later keek hij tevreden toe hoe er uit een samenwerking tussen de twee Leuvense dansgroepen 't Havermeuleke en Reuzegom een kinderdansgroep ontstond,

Rozemarijntje. We zijn nu nog 20 jaar verder. Dree's opvolging is verzekerd!

Johan.

PUBLICATIES

Digitaal aanbod

In 2015 publiceerde IVV voor het eerst publicaties uitsluitend via het internet, met name de vendelreeksen 'Hertog Jan' en 'Kapellen Kermis'. Tegelijk werd de uitverkochte bundel 'Dans Nu 2' een nieuw digitaal leven gegeven. Deze uitgaven zijn gratis beschikbaar voor web-abonnees en IVV-leden via de rubriek 'Bestanden'. (beschikbaar na aanmelden)

Een heel aantal samenvattingen van vendelreeksen waren al beschikbaar en ook een aantal dansbeschrijvingen vonden reeds hun weg naar de website.

Momenteel werken we volop aan de uitbreiding van dit aanbod. Er is al heel wat materiaal beschikbaar, maar niet altijd in de juiste vorm. Bijwerken, verbeteren en aanvullen zijn noodzakelijk om te voldoen aan minimale kwaliteitseisen. Ook de manier van aanbieden moet af en toe worden bijgestuurd, om budgetaire of praktische redenen.

Bundels worden ingescand, gegevens worden verzameld, lijsten opgesteld en een databank aangemaakt. Later dit jaar zou dit alles vaste vorm moeten krijgen.

Ruim tweehonderd volksdansen en een hondertal vendelreeksen wachten op ontsluiting.

Heb je zin om hieraan mee te werken ? Geef dan gerust een seintje, want hulp is zeker welkom !

In afwachting kan je uiteraard steeds op het secretariaat terecht met alle vragen en verzoeken.

Stefaan Haesen

ADVERTENTIE

Kantklosjes - Houtdraaiwerk - Deurknopjes

Jan De Maertelaere BVBA
Bedrijvenlaan 12 - B-9080 Lochristi

Tel : 0032 9 230 67 18 - Fax : 0032 9 232 11 75
www.bobbins.be jan@bobbins.be

STREEKDRACHTEN

Gillis Brepoels verdween in 1879 met een blauwe lijnwaden kiel uit Beverst terwijl dit de tijd was van de 'Jeugdherinneringen' van Camille Huysmans of ...

Haspengouw vestimentair anders bekeken

Dr. Hist. Henri Vannoppen

1. Paniek in Beverst: Gillis Brepoels verdween in 1879

Beverst is nu een deelgemeente van Bilzen. De burgemeester van Beverst hoorde dat Gillis Brepoels uit zijn gemeente verdwenen was. Hij zond een bericht naar de Gouverneur van Limburg om het signalement op te nemen in het Bestuurlijk Memoriaal van de Provincie. Gillis Brepoels was een 53 jarige man uit Beverst. Hij was zinneloos. Hij was gehuwd met Joanna Schils. Hij was landbouwer. Hij verdween op 15 augustus 1879 uit de woonst. Hij was 1,73 cm groot, had een breed voorhoofd, blauwe ogen, een brede neus, een grote mond, een middelmatige kin en een kaal hoofd. Hij droeg een laken klak, een blauwe lijnwaden kiel, een vest van grijze stof met ruiten, kousen, schoenen met rijgsnoeren⁽¹⁾. De laken klak was de faas . De faas was ook bekend als de zijden muts of het 'mutske met een klippeke'. In Normandië kende men dit hoofddeksel als 'casquette à pont'. De kepie van het leger had invloed op de kepie van de postbode en deze kepie had invloed op de faas. De kepie werd in het Franse leger ingevoerd bij de 'Chasseurs d'Afrique', het vreemdelingenlegioen. In het Franse leger zagen we de evolutie van de sjalo naar de kepie of pet met klep. De kepie van het Franse leger werd overgenomen door het Belgische leger. De faas had dus duidelijk een militaire oorsprong⁽²⁾.

2. Een 'sliip', een 'kamezol', een 'staafje col', een 'keboa' en nog andere dialectwoorden uit Bilzen i.v.m. kledij

Herenhemden met ruitjes of streepjes kwamen veel voor. De sliip was van achter 10 cm langer en was afgerond. De notabelen droegen een wit hemd. Joannes Rutten, oud provincieraadslid, woonde in Geistingen, een kerkdorp van Ophoven, nu een deelgemeente van Kinrooi. Op zijn officiële foto zien we hem met bakkebaarden, hemd, ondervest (gilet), vest en strik. Hij was de broer van Mgr. Martinus Rutten (1841-1927), die van 1902 tot aan zijn overlijden in 1927 de eerste Nederlandstalige bisschop van Luik was⁽³⁾.

De inwoners van Kaulille werden slippendragers genoemd⁽⁴⁾. De slip was de lange jas of de pittelaar. Deze vonden we ook in Bilzen terug. In Bilzen was ook de 'staajve kol' of de hoge boord of de vadermoorder bekend. De 'kamezol' was daar de ondervest. Jongeren die naar school gingen en ook volwassenen in Bilzen droegen nog de 'keboa' van het Frans 'caban', een 'cape', die hen beschermde tegen de koude en tegen de regen. De 'smoekkelbroek' werd nog gedragen door de plechtige communiekanten in Bilzen. 'Gëtten' in Bilzen zijn beenkappen. De 'moljaers' zijn in Bilzen 'lage veterschoenen'⁽⁵⁾. De molièreschoen werd met een veter of lint gesloten. In het Frans is een molière ook een lage schoen. Dit schoeisel werd genoemd naar de Franse toneelschrijver Molière (1622-1673), pseudoniem van Jean-Baptiste Poquelin, omdat ten tijde van Molière dergelijke lage schoenen in de mode waren.

3. 'Jeugdherinneringen' van Camille Huysmans, zijn belangrijk voor de kledijgeschiedenis van Haspengouw

C.HUYSMANS. Jeugdherinneringen. Antwerpen, 1970 is een belangrijk boek voor het vestimentair leven in Bilzen. Camiel Huysmans (1871-1968) werd geboren als Camille Hansen naar zijn moeder Catharina Hansen. Zijn natuurlijke vader was Odomar Francken, apotheker te Tongeren, die in Luik gestudeerd had⁽⁶⁾. Zijn moeder Catharina Hansen huwde Godefroid Huysmans, die hem erkende en zo werd het Camille Huysmans. Zijn moeder Catharina Hansen was de dochter van David Hansen en van Marie-Agnes Bellefontaine.

Camille Huysmans (Bilzen 1871-Antwerpen 1968) was een belangrijke nationale politicus. Hij studeerde Germaanse Filologie aan de Luikse universiteit en maakte een toponymische studie van Bilzen. Hij was een bekende socialistische flamingant, in 1910 één van de drie 'Kraaiende Hanen', die de vernederlandsing van de Gentse universiteit eisten. Hij werd burgemeester van Antwerpen, minister van openbaar onderwijs en zelfs eerste-minister.

Camille Huysmans bezocht met zijn grootmoeder Marie-Agnes Bellefontaine zijn overgrootvader 'Té' Bellefontaine. Ze namen hiervoor de trein. Overgrootvader woonde in Mal, een dorp van enkele honderden inwoners tussen Nerem, Sluizen en Millen. Het is nu een deelgemeente van Tongeren. Op de trein zag Camille Huysmans 'Boteressen', die Koeterwaals praatten. Ze gingen met grote platte manden met eieren naar de markt. Grootmoeder Marie-Agnes Bellefontaine had paraplu en korf bij. Het lemen hoevetje van 'Té' Bellefontaine lag dicht bij de taalgrens. Té was een zeer oude man, bij de 95 jaar en blind. Hij dronk dagelijks een glaasje jenever met suiker⁽⁷⁾. Het was kermis in het dorp. Er

werd vlaai gebakken en men at in de beste kamer. 'Té' Bellefontaine was soldaat van Napoleon geweest. Hij had de slag bij Moskou meegemaakt en werd met een musket aan de ogen gewond. Hij had Napoleon van ver gezien. Hij huwde zijn nicht en zette het ouderlijk bedrijf verder. Hij was burgemeester van Mal⁽⁶⁾. Er bleef een foto bewaard van het echtpaar Bellefontaine. De burgemeester van Mal droeg een lange broek, redelijk lange kamezool, een hemd met strik en een soort potsje op het hoofd. Ook van zijn dochter en schoonzoon bleven er foto's bewaard: Marie-Agnes Bellefontaine, grootmoeder van Camille Huysmans, droeg een zwarte kaphoed met binders geknoopt rond de kin en grootvader David Hansen een kamezool met brede halsboord, vest of gilet. Rond het witte hemd droeg hij een geknoopte foulard.

Té Bellefontaine, burgemeester van Mal, en zijn echtgenote

4. De Schoolstrijd 1879-1884 zorgde voor heel nieuwe kinderpakjes dankzij Catharina Hansen

De Schoolstrijd 1879-1884 was heftig in Bilzen. De gemeenteschool van Bilzen kreeg een nieuwe onderwijzer Alexander Dandoy. Camille Huysmans was 8 jaar en de enige leerling in Bilzen, een stadje van 2000 inwoners. Grootvader David Hanssen werd ondervoorzitter van de nieuwe schoolraad van de Geuzenschool⁽⁹⁾. Voorzitter was Max de Mathys op het kasteeltje in Hoeselt, een bekend liberaal⁽¹⁰⁾. De familie van Camille Huysmans bleef naar de kerk gaan. De Bellefontaines waren zeer katholiek. Maar de Deken van Bilzen begon de oorlog⁽¹¹⁾. Hij gaf het bevel aan leveranciers om geen waren aan de familie Hanssen te verkopen. Uithongeren was de boodschap⁽¹²⁾. Grootvader David Hansen stierf. Hij kon de schoolruzies niet 'afzien'. De familie was uit op wraak. Op het einde schooljaar waren er reeds 17 kinderen in de gemeenteschool van Bilzen: kinderen van staatsambtenaren (rijkswacht, spoorwegen) en protestanten⁽¹³⁾. Liberale prominenten zoals Karel Buls, Edmond Picard en Charles Graux minister van financiën, waren op jacht bij Max de Mathys en bezochten de gemeenteschool van Bilzen⁽¹⁴⁾. Karel Buls (1837-1914) was de laatste Vlaamse liberale burgemeester van Brussel

*Marie-Agnes Bellefontaine uit
Bilzen*

David Hansen uit Bilzen

en lag aan de basis van het Nederlands onderwijs in de stad en van de Koninklijk Vlaamse Schouwburg. Edmond Picard (1836-1924) was hoogleraar aan de ULB. Hij was aanvankelijk liberaal maar werd later socialist. Als socialist zetelde hij in de Senaat van 1894 tot 1908. Charles Graux (1837-1910) was liberaal minister van financiën van 1879 tot 1884.

Tot daar de politieke situatie van Bilzen, verdeeld tussen de liberalen en de katholieken. Bij de familie Hansen moest er brood op tafel komen. Catharina Hansen liet een wagen maken door een radermaker en kocht een pony. De familie zou stoffen verkopen. Men deed daarvoor een beroep op Jan Schoeps ('Tsjang'). Hij had een jonge vrouw, die herberg hield op de steenweg van Munsterbilzen. De herberg trok veel volk. Hij was tamboer-majoor geweest bij de grenadiers. Hij was 2 meter lang en viel dus op. Dus de ideale stoffenverkoper in Bilzen en omgeving⁽¹⁵⁾. De moeder van Camille Huysmans trok naar een textielfabriek in het wolcentrum Verviers. Ze kocht tegen een goedkope prijs producten met weeffouten, die op de zolder terecht gekomen waren. Ze nam een 10-tal kleermakers en naaisters in dienst voor haar winkel in Bilzen. Ze maakten daar stoffen pakjes voor kinderen onder de 10 jaar en verkocht ze voor meer dan 25 BEF⁽¹⁶⁾ (omgerekend zo'n 300 euro).

5. Niet alleen kinderpakjes, maar ook petten en rokken uit Bilzen tijdens de Schoolstrijd 1879-1884

Catharina Hansen uit Bilzen nam contact met liberale nijveraars in Ronse waar ze petten kocht, die ze in haar winkel te Bilzen verkocht. Er werkte zelfs een Ronsenaar in haar winkel.

Daarnaast begon ze in Bilzen met een weverij voor Dietse rokken. Die rokken waren onverslijtbaar, wat het platteland wou. Het waren rokken, die men kocht als jong meisje en die men nog droeg als grootmoeder. De rokken werden geweven met vlasdraad, katoendraad of woldraad, vooral 2 draden wit katoen en 3 draden gekleurde wol waren in de mode. De prijs voor een nieuwe rok lag tussen 3 en 7 BEF. In 1882 had Catharina Hansen in Bilzen 10 à 15 handwevers in dienst⁽¹⁷⁾

Noten

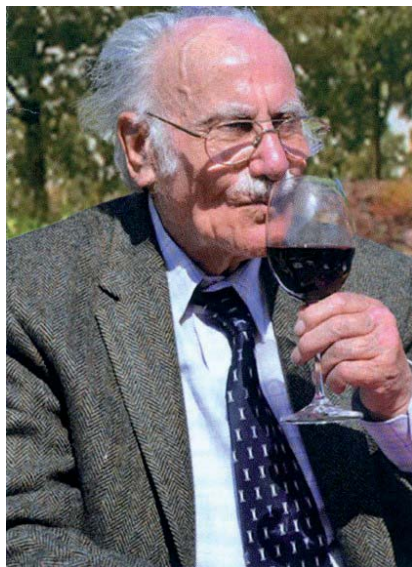
- (1) BMB, 1879, CXX, p. 1793. BMB is Bestuurlijk Memoriaal van Brabant.
- (2) H.VANNOPPEN. Van hoed tot ondergoed. Streekdrachten in Vlaanderen. Leuven, 2010, p. 63-73. Dit onderzoek werd uitgevoerd door Ilse Bogaerts van het Koninklijk Legermuseum.
- (3) De hoogst-interessante familie van Mgr. Rutten - Ons Volk Ontwaakt, 15 mei 1927.p. 308.
- (4) J.FRERE. Limburgsche volkskunde. Eerste reeks Hasselt, 1926, p. 60.
- (5) Met dank aan Patrick Slechten, bestuurslid van Bilisium, die ons de dialectwoorden uit Bilzen bezorgde.
- (6) H.VANNOPPEN. Op zoek naar mode en streekdracht in Limburg - De Grote Ronde, januari-maart 1996, p. 5.
C.HUYSMANS. Jeugdherinneringen. Antwerpen, 1970, p. 17.
- (7) C.HUYSMANS. O.c., p. 55.
- (8) Idem, p.57.
- (9) Idem, p. 65.
- (10) Idem, p. 67.
- (11) Idem, p. 67.
- (12) Idem, p. 69.
- (13) Idem, p. 70.
- (14) Idem, p. 70.
- (15) Idem, p. 70.
- (16) Idem, p. 74.
- (17) Idem, p. 74-75.

SPROKKELINGEN

Afscheid Pa Dree

Op zaterdag 13 februari jl. is André Pauwels, alias 'Pa Dree' stilletjes overleden.

Pa Dree stond 's morgens op en ging 's avonds slapen met bekommernis voor volkskunst. Hij stichtte de Volksdansgroep Reuzegom, een begrip in de wereld van dans, muziek en vendelspel. Reuzegom mocht in september jl. 70 kaarsjes uitblazen met een schitterende encensering van Vlaanderens rijkdom aan immaterieel cultureel erfgoed. André Pauwels stond ook mee aan de wieg van het Vlaams Dansarchief in 1964 (later Instituut voor Vlaamse Volkskunst). Hij werkte mee aan de eerste publicaties, o.a. Dansen en Volksleven in Diest, een

uitgave waarin hij een leeuwenandeel had. Dank zij Pa Dree groeiden de Paasfeesten in Leuven uit tot een internationaal volksdanstreffen voor de brede Leuvense gemeenschap. Pa Dree's liefde voor volkskunst en gemeenschapsleven ontstond in de scoutsbeweging. Kort na Wereldoorlog II was het enkel aan de moedigen gegeven om Vlaamse Volkskunst terug een plaats te geven in het openbare leven.

Pa Dree mocht 93 jaar worden. We namen afscheid van hem op 20 februari jl. in de St.-Jacobskerk in Leuven. Pa Dree, we zijn je eeuwig dankbaar voor zoveel inzet; mensen zoals jij blijven verder leven in dankbare herinnering op en rond de dansvloer. Onder jouw waakzaam oog danst Reuzegom verder en werken we in het IVV aan Vlaanderen's culturele rijkdom !

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

ADVERTENTIE

Zonder drank, genen klank!

**Halveer de calorieën,
verdubbel het plezier,
met STEPA-bier!**

Suikervrij en toch lekker, met Stevia!

Limonades zonder suiker, zonder aspartaam, zonder calorieën

12 % korting voor alle volksmuzikanten en dansers!

**Af te halen in 't Fabriekske, Fabrikstraat 100 te Aarschot.
Vooraf afspreken op 016-404049 of info@stepa.be**

Vanaf 20 bakken gratis thuisbezorging.

Stepaja bvba, Parkbosstraat 3, 3001 Heverlee; www.stepa.be

VOLKSVERHALEN

Legende van Hakendover

Volksverhalen: wat hebben drie vrome maagden te maken met het vertrappelen van pas gezaaid graan?

Op zoek naar sagen en legenden uit de vastentijd kwam ik terecht bij enkele oude verhalen waarin buitennatuurlijke krachten en wezens een rol speelden. Dat is niet verwonderlijk want de christelijke mens ging vroeger voor zijn noden en het oplossen ervan op zoek naar krachtige remedies bij 'Gods lieve vrienden'. Onze nu al legendarische en diepchristelijke dorpsdokter Leempoels - op 1 januari wordt hij 100, zijn echtgenote zal dan 99 zijn - zei me ooit: De dokters in de omgeving waren niet mijn grootste concurrenten, wel de pastoors en de paters! Feit is dat de legendarische verhalen over wondere feiten en populaire heiligen aan de basis lagen van tradities die nu nog bestaan. Of het in de huidige moderne periode nu om honderden bedevaarders of toeristen gaat, beantwoord ik niet in dit artikeltje.

Vast staat wel dat, eens de bedevaart voorbij, de 'vrome bedevaarders' naar de dorpskom afzakken voor bier, friet en hamburgers en 'dat jongeren een lief zoeken'. Dat was vroeger zo, en dat is nu ook nog het geval. Ernest Claes beëindigt een pittig relaas van de groepsbedevaart van Zichem naar Binkom als volgt: "In een van de herbergen daaromtrent, of in een van de houten keten voor dat doel inderhaast opgetimmerd, aten wij onze boterhammen op. Dan was er nog de hoogmis, en dan... dan was het kermis te Binkom en was er de foor..."

De legende waarover ik het zal hebben gaat over Hakendover, een klein Hagelands dorpje nabij Tienen. Hakendover is een van die Vlaamse gemeenten die men associeert met datgene waardoor ze bekend geraakten. In Zichem is dat de witte, in het nabijgelegen Hoegaarden ook een witte, maar dan een gans andere... Geraardsbergen doet denken aan 'de muur', leper aan katten, en in Hakendover zijn dat rennende paarden die op paasmaandag het jeugdige graan vertrappelen.

De basis hiervoor werd gelegd door drie vrome maagden die rond 690 uit Rome in Hakendover aankwamen. Aan het woord is oud-collega Johan Dewolfs. Hij woont in Hakendover en is lid van het organisatiecomité

van de feesten die Hakendover zo bekend maken.

Deze vrouwen besloten een kerk te bouwen ter ere van de Goddelijke Zaligmaker. De door hen gekozen plaats 'Hooibout' bleek God niet welgevallig te zijn en alles wat overdag door de werklieden en steenkappers was gebouwd, werd 's nachts door Zijn engelen omvergeworpen. Een andere plaats 'Steenberg' voldeed evenmin niet aan Gods normen en ook hier braken de engelen 's nachts alles af.

De drie troosteloos geworden maagden kregen, toen de nood het hoogst was, op de 'dertiendach' (16 januari), het bezoek van een engel. Deze wees hen de plaats aan waar volgens God de kerk moest gebouwd worden. Het had die dag hard gevroren en gesneeuwd. Rondom de plaats die de engel aanwees, zagen de drie maagden een zijden draad gespannen waarbinnen het gras en de kruiden in volle groei en bloei stonden. Op de plaats waar nu het hoogaltaar van de kerk staat, zagen zij een struik 'spikdoorn' (een meidoorn), waarin engelen 'als vogeltjes zongen'. Een raaf droeg in zijn klauw een papier waarop stond dat dit de plaats was door God uitverkoren.

Voor de bouw werden 12 arbeiders aangeworven. Zolang de bouw van de kerk duurde, waren zij overdag echter met dertien.

Bij het middagmaal en de uitbetaling verschenen er telkens slechts twaalf. De dertiende arbeider was de Zaligmaker zelf.

Eens de bouw van de kerk voltooid, werd zij door God zelf gewijd. 'Deze plaats wijd Ik in Mijn naam, zodat ze verder door niemand anders moet gewijd worden.'

Toen twee bisschoppen later de kerk wilden wijden, werd de ene plots blind en de andere lam. Maar ze toonden berouw zodat God hen vergiffenis schonk en hen genas.

Van deze stichtingslegende zijn geen geschriften terug te vinden. Men denkt zelfs dat het oudste gedeelte van de kerk, de Romaanse toren en de zuidelijke kruisbeek, pas gebouwd werd in de twaalfde eeuw.

‘Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er op die plaats al geen kerk stond,’ gaat Johan verder. ‘Trouwens, de geschiedenis van de bouw van de kerk staat gebeiteld in een mooi houten retabel uit 1405.’

Hakendover is al sinds de middeleeuwen een bedevaartsoord. Samen met de bouw van de kerk zijn er drie elementen die centraal staan in de vieringen. Aarde, water, spikdoorn. ‘Zou dit niet wijzen op een vruchtbaarheidsritus die al heel lang bestond?’ vraagt Johan zich af. Ik kan niet anders dan dit beamen. Nu nemen de bedevaarders nog altijd gewijde aarde mee, gewijd water uit de Salvatorbron, en ook nog takjes van de spikdoorn, die gemengd worden met stro. Dit alles biedt een bescherming tegen ziektes voor mens en dier en verhoogt de kans op een goede oogst.

Aarde, water en spikdoorn staan dan ook centraal in de drie activiteiten waarvoor Hakendover gekend is. Er is de dertienmaalbedevaart, de processie met de paardengalop op paasmaandag en de wijding van het water op Hemelvaartsdag.

De dertienmaalbedevaart wordt gehouden op 16 en 17 januari. De bedevaarders leggen de weg tussen de kerk van de Goddelijke Zaligmaker in Hakendover en de Onze-Lieve-Vrouw-Ten-Steenkapel in Grim dertienmaal af.

‘Waarom die kapel in Grimde?’ wil ik weten. Het antwoord is logisch: hier zouden de drie maagden begraven liggen.

Dit jaar vertrokken een goede driehonderd deelnemers voor deze ‘marathontocht’ van 40 km. Door een wit sneeuwtapijt. ‘Allemaal bedevaarders?’ vraag ik me af. Het antwoord is ook hier logisch. Er zijn bedevaarders bij, maar ook sportieve wandelaars die dit als training zien voor de dodentocht of voor de lange tocht naar Compostela. Johan raadt me aan de website van Rob-TV te bekijken. Kijk ook maar eens op: wat een weekend:dertienmaal-Hakendover/ROB.tv en dan www.robtv/nieuws/tien/wat-een-weekend-dertienmaal-hakendover.

De tweede maar meest bekende activiteit gebeurt op paasmaandag. Na de eucharistieviering van 10 uur trekt de beroemde paardenprocessie van de kerk naar de Tiense Berg. Op de top van deze heuvel worden de velden, bedevaarders, ruiters en paarden gezegend. Dan galopperen de paarden driemaal rond de bedevaarders waarna de processie terugkeert

naar de kerk. Hier krijgen de deelnemende ruiters en paarden nog een aparte individuele zegen.

Mijn kleinkinderen, die in Tienen wonen, kijken elk jaar uit naar die paardengalop. Keicool, keimooi, schrikaanjagend... Ze zijn ook steeds verbaasd dat die paarden zomaar over het land mogen lopen. Dat mogen ze van hun grootva niet doen in zijn moestuin. Leg hen dan maar uit dat in Hakendover de oogst niet vernietigd wordt, maar dit wel nodig heeft om groter en rijker te worden. Ik wacht nog steeds op hun reactie: als onze papa een paard koopt, mag dat dan? Ik vertel er dan niet bij dat er eens een boer was die verbood dat de paarden over zijn land liepen. Hij werd gestraft want dat jaar mislukte zijn oogst.

Deze eeuwenoude traditie blijft een groeiend succes kennen. Het aantal paarden vermindert wel - toch nog altijd 200 - maar het aantal toeschouwers groeit steeds en schommelt nu afhankelijk van het weer tussen 15.000 en 20.000.

Merkwaardig: Heel wat bedevaarders komen sinds 1890 uit Nederland Hakendover als bedevaartplaats bezoeken. Het zijn broederschappen uit Breda, Tilburg en de Meierij-(Schijndel). In die periode waren processies in Nederland verboden. Omdat Hakendover één van de weinige parochies in België is waar de kerk niet zomaar aan een heilige gewijd is, maar naar de Christus, de Goddelijke Zaligmaker, wordt genoemd, wensten zij aan te sluiten bij deze eeuwenoude processie. Vorig jaar vierde de broederschap van Breda zo haar 125ste bedevaart naar Hakendover en de broederschap van de Meierij haar 80ste.

Johan Dewolfs vertelt enthousiast over de processie, zijn dorp en zijn geschiedenis. Het retabel en de stichting van de kerk wordt nu 'levend' uitgebeeld in de processie. Dit helpt zeker bij het in stand houden en verspreiden van dit culturele erfgoed. Zijn werk bij de bank in het achterhoofd associeer je niet zo dadelijk met een bewaarder van cultureel erfgoed. Maar bij het organiseren van de paasprocessie, de contacten met de overheid, de veiligheidsdiensten, medische diensten, het publiek, de pers... komt zijn praktische ervaring zeker tot zijn recht.

Het schemert reeds als ik Hakendover verlaat. Nu is het nog een van die kleine, rustige Hagelandse dorpjes. Met Pasen zal dat gans anders zijn.

Johan

UNESCO

IVV is geaccrediteerd door UNESCO als expertisecentrum voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst.

Jaargang 40 - nummer 1 - maart 2016

Aan dit nummer werkten mee:

Philip Bogman, Stefaan Haesen, Gert Laekeman, Johan Lambrechts, Marcel Oelbrandt, Machteld Van Den Bossche en Henri Vannoppen.

Iedere auteur is inhoudelijk verantwoordelijk voor zijn of haar bijdrage.

Overname van artikels is toegestaan mits bronvermelding.

Het gewone abonnementsgeld voor 2016 voor personen bedraagt 15 euro. Buitenlandse abonnees betalen 20 euro. Verenigingen en organisaties kunnen zich abonneren voor 17,5 euro en ontvangen dan elk kwartaal twee gedrukte exemplaren. Voor 25 euro krijgt je groep daarnaast een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee krijg je toegang tot het digitale archief van IVV: alle publicaties, losse dansen en vendelreeksen en *Volkskunst*. Je kan voor 10 euro ook een digitaal abonnement nemen: je ontvangt dan *Volkskunst* in pdf-formaat in je e-postbus.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement Volkskunst' en naam en adres van de abonnee indien verschillend van de betaler.

Proefnummers van dit tijdschrift kunnen gevraagd worden aan:

IVV-secretariaat, Jubellaan 123, 2800 Mechelen, tel. 0496 593 523, e-post secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

Alle IVV-uitgaven kunnen besteld worden bij onze medewerker:

Paula Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel. 03 475 12 05, e-post bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

of via de IVV-website www.instituutvlaamsevolkskunst.be

VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

INHOUD

EDITORIAAL - Pracht en Pijn	1
WERKING IVV - Kinder-Dans&Doe-Dag	3
Klein Onderhoud	5
Materiaalbank.	7
Werkgroep Archiveren	8
VERSLAGEN - De Jovolka Vendeliërs trokken naar Ecuador.	9
Volkskunstgroep De Kegelaar 50 Jaar Jong	13
Den Dries 40 Jaar	15
Walmke Brand	17
AANKONDIGINGEN - Kalender - Feesten en Festivals	19
Kalender - Volksdansbals.	19
Aperitiefconcerten Jan en Alleman	20
Europeade 2016	20
Feest van de Folk.	21
Tiroler Freundefest	22
INTERVIEW - Een gesprek met Martine Netens over kinderdansen.	23
PUBLICATIES - Digitaal aanbod	25
ADVERTENTIE	26
STREEKDRACHTEN - Haspengouw vestimentair anders bekeken	27
SPROKKELINGEN - Afscheid Pa Dree	33
ADVERTENTIE	34
VOLKSVERHALEN - Legende van Hakendover	35
UNESCO	40
COLOFON.	40

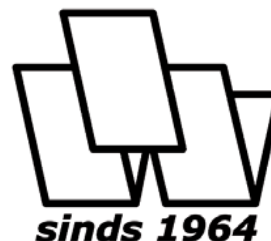
VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

INHOUD

EDITORIAAL - Bedoeling en beleid	1
WERKING IVV - Bevraging tijdens klein onderhoud	4
VERSLAGEN	7
Lentebal VVKB	7
Gelmelzwaaiers zetten zeewijding luister bij	8
ERFGOED - Ook jij schrijft geschiedenis!	11
STREEKDRACHTEN - De beschrijving van de varkenshoeder in Haspengouw	13
AANKONDIGINGEN	18
Kalender - Volksdansbals.	18
Europeade 2016	18
Vendelzwaaien	19
Kempisch Gildefeest 2017	20
Koninklijke Sint-Pietersgilde Mazenzele	21
Kalender - Feesten en Festivals	24
Tiroler Freundefest	26
INTERNATIONAAL	27
Shangai Baoshan Folk Art Ensemble.	29
A passage to China via Shanghai	30
PUBLICATIES - Digitaal aanbod	32
SPROKKELINGEN	33
VOLKSVERHALEN - Paarden zegening in Werchter, een vroom verhaal.	35
UNESCO	40
COLOFON.	40

INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

STREEKDRACHTEN
COMMISSIE

JAARGANG 40
NUMMER 2
JUNI 2016

België
P.B.
9160 Lokeren 1
8/4264

VOLKSKUNST

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE EN DE VERSPREIDING VAN DE
VLAAMSE VOLKSCULTUUR
Afgiftekantoor Lokeren 1 - P 706365

UNESCO

IVV is geaccrediteerd door UNESCO als expertisecentrum voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst.

Jaargang 40 - nummer 2 - juni 2016

Aan dit nummer werkten mee:

Hanne Ampe, Stefaan Haesen, Gert Laekeman, Johan Lambrechts, Marcel Oelbrandt, Machteld Van Den Bossche en Henri Vannoppen.

Iedere auteur is inhoudelijk verantwoordelijk voor zijn of haar bijdrage.

Overname van artikels is toegestaan mits bronvermelding.

Het gewone abonnementsgeld voor 2016 voor personen bedraagt 15 euro. Buitenlandse abonnees betalen 20 euro. Verenigingen en organisaties kunnen zich abonneren voor 17,5 euro en ontvangen dan elk kwartaal twee gedrukte exemplaren. Voor 25 euro krijgt je groep daarnaast een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee krijg je toegang tot het digitale archief van IVV: alle publicaties, losse dansen en vendelreeksen en *Volkskunst*. Je kan voor 10 euro ook een digitaal abonnement nemen: je ontvangt dan *Volkskunst* in pdf-formaat in je e-postbus.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement Volkskunst' en naam en adres van de abonnee indien verschillend van de betaler.

Proefnummers van dit tijdschrift kunnen gevraagd worden aan:

IVV-secretariaat, Jubellaan 123, 2800 Mechelen, tel. 0496 593 523, e-post secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

Alle IVV-uitgaven kunnen besteld worden bij onze medewerker:

Paula Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel. 03 475 12 05, e-post bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

of via de IVV-website www.instituutvlaamsevolkskunst.be

EDITORIAAL

Bedoeling en beleid

Minister Sven Gatz schreef een beleidsverklaring voor de periode 2014-2019. IVV organiseerde een enquête tijdens het 'klein onderhoud' in januari jl. We toetsen enkele resultaten van de enquête aan het document van onze minister van cultuur.

We rapporteerden al over het 'klein onderhoud' in het vorig nummer van *Volkskunst*⁽¹⁾. Verder in dit nummer publiceren we de resultaten van de enquête. Deze werden eerst besproken tijdens de jongste Algemene Vergadering van IVV in Stekene op zaterdag 23 april. In het editoriaal van het decembern timer 2015 kwam de beleidsnota van Minister Sven Gatz ter sprake⁽²⁾. We zoeken naar enkele overeenkomsten tussen de resultaten van de enquête en Gatz' beleidsnota.

De woorden internationaal en internationaliseren komen samen 94 keer voor in de nota. Deelnemers aan de enquête wezen IVV nadrukkelijk op de verantwoordelijkheid om de rijkdom van ons Vlaams cultureel erfgoed tot over de grenzen uit te dragen. Dat aspect nemen we ter harte in onze beleidsnota.

De woorden 'volkskunst' en 'volks' zoeken we tevergeefs in de beleidsnota. 'Volkscultuur' komt éénmaal aan bod. Hierbij een citaat uit het rapport.

... Het cultureel-erfgoedveld is nog in volle ontwikkeling en kreeg onvoldoende de tijd om zich uit te kristalliseren. Er blijft een grote nood aan begeleiding van vele (private) erfgoedbeheerders (onder andere van industrieel, religieus, agrarisch erfgoed en van erfgoed van bedrijven, verenigingen en kunstenaars) die erfgoedzorg niet als kerntaak hebben. Landelijke expertisecentra en organisaties volkscultuur nemen deze taak op. Ik wil deze kernactoren evalueren met het oog op clustering, krachtenbundeling en efficiëntiewinst⁽³⁾ ...

IVV moet als organisatie een platform garanderen voor ontmoeting van groepen en federaties, adus de resultaten van de enquête. Dat gaat in de lijn van de beleidsnota die spreekt over clustering van diverse geledingen, met een krachtige uitkomst naar de buitenwereld. Ook al is er maar één

1 Laekeman G. Klein onderhoud. *Volkskunst* 2016; 40 (1): 5-6.

2 Laekeman G. Inflatie. *Volkskunst* 2015; 39 (4): 1-6.

3 Gatz S. Beleidsnota Cultuur 2014-2019 p.39.

alinea over volkscultureel erfgoed, IVV mag zich erdoor aangesproken voelen.

Deelnemers aan de enquête vulden de stellingen in met een sterk besef van verantwoordelijkheid voor sociaal-cultureel werk. Minister Gatz looft de inspanningen op het terrein.

... Het sociaal-cultureel werk is historisch één van de belangrijkste instrumenten in de democratisering van cultuur. Het bevindt zich op het snijvlak van cultuur, welzijn, educatie en recreatie. Door inzet van duizenden vrijwilligers en laagdrempelig maatwerk biedt het mede een antwoord op maatschappelijke tendensen zoals vereenzaming, isolement, armoede en diversiteit. Vandaag worden 125 landelijke sociaal-culturele organisaties gesubsidieerd die inzetten op cultuur, gemeenschapsvorming, educatie en maatschappelijke activering.

200.000 vrijwilligers, 9.000.000 deelnames aan activiteiten en 200.000 leden: cijfers die duiden op het belang van de sector. De verenigingen zijn vertakt over heel Vlaanderen en sterk lokaal ingebed. Hun initiatieven geven zuurstof aan dorp en stad en stimuleren sociale integratie. Het sociaal-cultureel volwassenenwerk staat nu voor de uitdaging een aangepast antwoord te vinden op maatschappelijke vragen⁽⁴⁾...

Minister Gatz benadert amateurkunsten op een positieve manier. Zelfdragende internationale uitwisseling behoort al lang tot de traditie in de meeste volkskunstgroepen. IVV is blij te mogen meewerken aan promotie van internationale netwerking.

... De amateurkunsten en het gevoerde amateurkunstenbeleid in Vlaanderen zijn in vergelijking met andere Europese landen en regio's sterk uitgebouwd. Deze troef moet sterker uitgespeeld worden door in te zetten op internationale netwerking en uitwisseling⁽⁵⁾...

Alhoewel amateurkunsten en expertisecentra in een ander structureel schuifje zitten, werkt IVV mee aan overbrugging in het werkveld. Hopelijk werkt dat inspirerend op het beleid.

Alle inspanningen op het veld blijven een sterke inzet vragen van vrijwilligers. Op zich een kwetsbaar gegeven want zich belangloos inzetten heeft zijn grenzen. Anderzijds zullen de komende twee jaar knopen moeten doorgemaakt worden bij het toekennen van subsidies. Eveneens een kwetsbare toestand.

4 Gatz S. Beleidsnota Cultuur 2014-2019 p.17.

5 Gatz S. Beleidsnota Cultuur 2014-2019 p. 45.

De put staat er nog steeds, maar... de pomp is verdwenen en men staat op het punt om daar appartementen te bouwen. Jammer, maar een o zo herkenbaar verhaal!

De Sint Sebastiaansgilde onderhoudt de kapel en organiseert er elk jaar een kaarskensprocessie.

Een schip dat niet wil verder varen... Je moet het als schipper maar meemaken. Het is niet te verwonderen dat de scheepstrekken en de vissers op de plaats waar het Mariabeeldje aan wal werd gebracht een kapelletje oprichtten, het mooie Hanewijk kapelletje dat echter dringend aan restauratie toe is.

In de Hanewijk vind je ook het geboortehuis van Poeske Scherens, een echte Werchterse legende. Hij was de meest succesvolle Belgische baanwielrenner van eind jaren 20

to begin jaren 50. 7 Keer werd hij onafgebroken wereldkampioen sprint op de baan. Hij was het jongste kind in een gezin van vijf. Wegens zijn tengere gestalte noemde moeder hem Poeterke, een naam die men in het Hageland aan geitjes of lammetjes gaf die snel en lenig waren. Later noemden ook zijn vrienden hem Poeter. In Brussel werd dit Poeske. Deze bijnaam bleef hij houden tijdens zijn verdere wielercarrière en zijn ganse leven: zijn katachtige sprong op het einde van de sprint was fenomenaal.

Johan Lambrechts

met de dorpingen, de gewone omgang te doen. Zij reden met de paarden voorop en volgden de rode, zijden draad tot hij een bocht nam en keerden dan naar de processiegangers weer. Zo draafden zij heen en weer.”

Dit zou de eerste paardenprocessie in Werchter geweest zijn. Deze paardenbedevaart was vroeger even belangrijk als de processie van Hakendover. De Werchterse schilder Frans Van Leemputten (1850-1914) heeft deze manifestatie meermaals meegemaakt, o.a. in 1901 wanneer hij een tekening maakt van de paardenzegening in Werchter.

Er zijn weinig Vlaamse kunstschilders die zoals Frans Van Leemputten zoveel oog hadden voor het leven in de Kempen en het Hageland, voor de volksvroomheid, voor de mensen van de streek. Zijn schilderijen zijn voor ons nu een laatste kostbare getuigenis van een eeuwenoude landelijke samenleving aan de vooravond van zijn teloorgang. Geen wonder dat zijn tekeningen en schilderijen ook een belangrijke bron vormen voor de geschiedenis van de streekdrachten en zo ook voor onze Henri Vannoppen.

Drie plaatsen in Werchter herinneren nog aan deze gebeurtenissen. Twee aan de nachtelijke wandeling van Maria: Er is de kapel van ‘Onze-Lieve-Vrouw ‘t allen tijde’, ook de ‘Kapel Theylich Poeltjen’ genoemd en er is de ‘Heilige Put’. Deze naam bestond reeds toen Onze-Lieve-Vrouw er zich gewassen heeft, want het was inderdaad een ‘miraculeuze’ put. Het water was er zeer lekker en gezond en de put stond nooit droog, zelfs in periodes van grote, droogte toen er nergens een druppel water te bespeuren was. Op deze put werd in latere jaren een mooie grote dubbele zwengelpomp geplaatst, volledig in koper, op een stenen sokkel.

Laten we dit editoriaal afsluiten met de bedenking van Misty Copeland, een soliste van het ‘American ballet Theatre’:

Dance does take being fearless

Fearless in every way

You're not only risking injury, falling, forgetting steps

But putting yourself and personal expression out there

For the world to judge

I think it takes a certain person to do that

Copeland wijst op het totaalrisico verbonden aan dans van hoge kwaliteit. IVV blijft bereid om het risico te lopen, in nauwe verbondenheid met allen die zich inzetten voor volkscultureel erfgoed een kwalitatief hoogstaande plaats te geven.

Gert Laekeman

Voorzitter

Afbeelding: Misty Copeland (foto: Sebastian Kim voor Time Magazine)

WERKING IVV

Bevraging tijdens klein onderhoud

Zaterdag 23 Januari 2016

IVV mocht voor het Klein Onderhoud van 23 januari jl. 25 deelnemers verwelkomen uit diverse geledingen en groepen⁽¹⁾. De aanwezigen werden bevraagd over de huidige situatie in de wereld van volkskunst. De verwerkte antwoorden leveren interessant materiaal voor het IVV-beleid van de komende vijf jaar. Hierbij een overzicht.

De 25 aanwezigen - overwegend actieve participanten in volkskunstgroepen - gaven hun mening over 15 stellingen. De stellingen werden gescoord op een Likert-5-punt schaal. We geven de gemiddelde resultaten weer. Hoe hoger het cijfer, hoe meer de deelnemers akkoord gingen met de betrokken stelling. De scores gaan van 1 (minimale score) tot 5 (maximale score).

Een eerste reeks van vijf stellingen kreeg een relatief lage score.

<i>Eigenlijk is IVV als organisatie niet meer nodig</i>	1.3
<i>IVV heeft mij niet direct iets te bieden</i>	1.7
<i>Overkoepelende groeperingen van groepen zijn overbodig</i>	1.8
<i>IVV moet enkel aan archiefwerking doen (= verzamelen en bewaren)</i>	2.5
<i>Zolang Volkskunst actief beoefend wordt in groepen, maak ik me geen zorgen over structureel bewaren van Vlaams erfgoed</i>	2.7

Uit deze reeks stellingen leiden we af dat IVV nog wel degelijk een reden van bestaan heeft en de deelnemers aanspreekt. Samen met IVV spelen overkoepelende groeperingen een rol in het landschap van volkskunst. IVV mag aan archiefwerk doen, maar mag zich niet tot 'studiowerk' beperken. De opdracht van IVV reikt verder dan het archiveren en bewaren. De beoefening van volkskunst beperken tot de eigen groepswerking wordt als niet voldoende ervaren. We mogen veronderstellen dat de deelnemers een harmonieuze samenwerking tussen groepen en koepels verkiezen.

Een tweede reeks stellingen werd intermediair gescoord met een lichte tot meer uitgesproken positieve appreciatie.

¹ Zie de eerste aflevering van Volkskunst 2016 voor inhoudelijk verslag.

sloop. Opeens begon aan het Maria-altaar de kaarsen te vlammen en ze verlichtten de hele kerk. De miraculeuze O.-L.-Vrouw kwam, gehuld in haar rijke mantel, van haar voetstuk gestapt en bijna geruisloos gleed ze naar de poort. Deze werd door twee lichtende engelen geopend. Buiten regende het als tijdens de zondvloed, doch rustig schreed O.-L.-Vrouw door de slapende straten en de donkere veldwegen van Werchter. Zij volgde de weg die de processie 's morgens had moeten nemen. De twee engelen gingen haar voor en spanden een rood zijden lint in de straten, opdat de inwoners van Werchter 's morgens zouden zien waar zij geweest was.

Toen ze bijna haar processieweg had afgelegd, kwam zij op het plein bij de oude verweerde waterput. O.-L.-Vrouw dacht: 'Wanneer ik morgen weer op het altaar sta, mag er op mijn kleed geen enkele vlek meer kleven'. Ze hechtte de putemmer aan de kettinghaak, liet hem naar beneden glijden, schepte water en haalde hem langzaam weer naar boven. Met het water waste zij het slijk af dat aan haar schoenen en aan haar mooie mantel kleefde. Het hield nu op met regenen en O.-L.-Vrouw stapte stil door de Ambachtstraat naar de kerk. Ze trad binnen. De kerk was nog altijd verlicht en tussen de dikke pilaren schreed ze door de middengang naar het koor toe en klom weer in haar nis. Doch niet zoals ze tot nu toe gestaan had. Ze keerde zich met haar rug naar het schip van de kerk en 'ze stond averechts op heure plaats, zo gelijk ze weergekome was', staat in de oude geschriften te lezen. Zo ontdekte de koster haar de volgende morgen, en de mensen, die naar de vroegmis kwamen, bemerkten het wondere rode lint dat langs de straten gespannen was."

Toen de koster het O.-L.-Vrouwebeeld zo omgekeerd in de nis zag staan, schrok hij natuurlijk en verwittigde hij de pastoor. Beiden dachten aan een grap, maar toen de kerkgangers hen van het rode lint vertelden, begrepen zij wat er die nacht gebeurd was.

Meester Aerts: "Ondertussen hadden alle inwoners van het dorp dat wondere rode lint bemerkt en het gevolgd, zodat na een tijdje de kerk vol zat. De pastoor hief een Te Deum aan en de koster luidde met zijn helpers alle klokken die de kerktoeren rijk was. De wind stond zuid die morgen, zodat het klokkengelui goed hoorbaar was tot in het kasteel Roost te Haacht, aan de Dijle nabij de Hansbrug.

De kasteelheer, die meende dat er te Werchter oproer, brand of een andere ramp was voorgevallen, kwam met zijn ruiters over Scharent en de Hanewijk toegesnel. Ondertussen had men te Werchter opnieuw een processie gevormd om eerherstel te brengen aan O.-L.-Vrouw voor het verzuim van de vorige dag. De krijgslieden besloten aanstonds, tezamen

O.-L.-Vrouwekapel, die men op de dorpsplaats, recht over het kerkhof had gebouwd. Daar wachtte de pastoor. Hij wijdde het beeld en al biddend plaatste men het in de nis van de nieuwe kapel. Daarna begaven de trekkers, die het schip van Rijmenam tot Werchter hadden gebracht en de processie hadden vergezeld, zich terug naar de aanlegplaats, want hun taak eindigde pas bij het kasteel van Rivieren aan de Demer nabij Betekom. Zij spanden hun paarden terug voor de boot, maar hoe deze dieren ook trokken, de platte schuit verschoof geen voet. Er werden paarden en mannen bijgehaald, er werd met man en macht gesleurd, doch het schip bleef onwrikbaar op dezelfde plaats. De pastoor en de meier werden er bijgehaald, maar ook zij wisten geen raad met dit vreemde geval. Uiteindelijk kreeg een vrome vrouw een goede inval. Het kleine beeld werd terug uit de kapel gehaald en omgewisseld met het grote beeld, dat eerst voor de stad Aarschot bestemd was. En zo kwam het nederige dorpje Werchter in het bezit van het grote Lievevrouw beeld, en het machtige Aarschot moest het stellen met het kleinere beeld.”

Steeds met Pinksteren is het ook kermis in Werchter en trekt dus ieder jaar de processie door het dorp. Maar op een keer, toen iedereen klaar was om te vertrekken, kwam er een wel heel erg dreigende onweersbui over het dorp. De pastoor zag, letterlijk, de bui al hangen en besliste dat het kostbare O.-L.-Vrouwebeeld dat jaar niet aan de processie zou deelnemen. De processie vertrok dan zonder Maria, maar moest al

snel worden stilgelegd door het noodweer. Sinds al die jaren dat het beeld in Werchter verbleef, was dit de eerste maal dat het niet had kunnen deelnemen aan de processie. Volgens sommige verhalen zou om middernacht, toen iedereen sliep, O.-L.-Vrouw van haar voetstuk gekomen zijn en de weg van de processie alleen afgelegd hebben. Nu, niet helemaal alleen want twee engelen gingen haar voor en spanden een rood lint in de staten waar langs ze liep.

We laten meester Aerts weer aan het woord: “Uit de galmgaten klonken twaalf klokkentonen. Het was middernacht en Werchter

<i>IVV moet beschrijvingen van dansen en vendelreeksen via het web gratis beschikbaar maken</i>	3.6
<i>IVV moet aan cursuswerking doen</i>	3.7
<i>Ik ben bereid om mee te helpen aan het verspreiden van eigen dans- en vendel-erfgoed</i>	3.8
<i>IVV moet zoveel mogelijk participeren in activiteiten van andere organisaties en groepen om te weten wat leeft op het werkveld</i>	3.9
<i>IVV heeft een taak om diverse volkskunstorganisaties aan te spreken en samen te brengen</i>	4.0

Wie actief met volkskunst bezig is, rekent in beperkte mate op de webstek van IVV als toegangspoort voor beschrijvingen van dansen en vendelreeksen. We hebben deze stelling niet optimaal geformuleerd, want ze bevat tenminste twee elementen. Enerzijds vermelden op de webstek en anderzijds het gratis beschikbaar stellen. Hierdoor is het niet duidelijk of de matige appreciatie enkel te maken heeft met het beschikbaar stellen of het element ‘gratis’. Er is een tendens naar de rol van IVV als organisatie die cursussen aanbiedt. Deze stelling vraagt om het verkennen van mogelijkheden en beperkingen. De bereidheid van deelnemers om mee te werken aan het verspreiden van erfgoed mag hieraan gekoppeld worden. In ruil daarvoor is het aangewezen voor IVV om – in de mate van het mogelijke - een aanwezigheidspolitiek te voeren. In ieder geval dient communicatie in alle openheid te gebeuren: iedereen welkom dus, in de hoop ook overal welkom te zijn.

De derde reeks stellingen geeft bij bevraging overtuigende resultaten.

<i>IVV moet meer nieuwe creaties die in groepen uitgevoerd worden/werden, uitwerken als beschrijving</i>	4.1
<i>Volkskunstgroepen en individuele gilden zijn de kern van volkskunst activiteiten</i>	4.2
<i>Dit klein onderhoud was nuttig</i>	4.2
<i>Beschrijvingen van dansen en vendelreeksen moeten steeds met beeldopnames beschikbaar zijn</i>	4.3
<i>IVV moet, als expertisecentrum erkend door UNESCO, meewerken aan internationale uitstraling van Vlaamse Volkskunst</i>	4.4

IVV moet zich inzetten om dansen en vendelreeksen uit te werken voor gebruik, waarbij uitdrukkelijk vraag is naar beeldmateriaal. Hierbij kunnen

volkskunstgroepen en individuele gilden een belangrijke partnerrol vervullen. De meest positief beoordeelde stelling heeft zelfs te maken met internationalisering.

Conclusie

De deelnemers hebben het 'klein onderhoud' als nuttig ervaren. Ze hebben meteen duidelijk gemaakt dat IVV de handen uit de mouwen moet blijven steken om Vlaamse Volkskunst op de kaart te zetten in Vlaanderen en (ver) daarbuiten. Een ambitieuze gedachte wanneer we weten dat IVV geen ledenvereniging is, geen subsidies krijgt en louter op vrijwilligers aangewezen is. Hartelijk dank aan alle participanten. IVV is blij te mogen meewerken aan wat Vlaanderen aan culturele rijkdom te bieden heeft. We zetten onze werkzaamheden verder met respect voor de traditie en met een open toekomstgerichte geest.

Gert Laekeman
Voorzitter IVV

VOLKSVERHALEN

Paardenzegening in Werchter, een vroom verhaal.

Pinksteren in Werchter... Ieder jaar opnieuw kan je er op Pinksterzondag over de koppen lopen. Dat er dit jaar ook een concert gepland stond van de Australische Hard Rock band AC/DC, was de dag ervoor maar een detail.

Pinksterzondag staat voor processie en verenigingen, schoolkinderen, kermis, feesttent, het Werchterse Jack-Op bier maar vooral veel paarden. Een oude traditie die ook nu weer meer dan honderd paarden samenbracht voor de gebruikelijke zegen en rondrit. Ik maak een afspraak met Luc Ooms, samen met de Landelijke Gilde in Werchter, de bezieler van deze traditie. Graag had ik dit gedaan met een goeie oude Jack-Op. Je kent het liedje nog wel uit je studententijd: Waar zijn zij, die voor het Werchters bier hun laatste cent verdronken. Maar helaas, dit bier behoort nu ook tot de teloorgegane traditie.

In Werchter bestond er vroeger een scheepstrekkersambacht. Volgens een eeuwenoude legende had deze een Lieve-Vrouwbeeld besteld bij een beeldhouwer in Mechelen. In die tijd was de Dijle bevaarbaar tot Leuven en vanaf de samenvloeiing kon men de Demer op, tot in Diest. Het waren vooral trekschuiten, van op de oevers getrokken door paarden en in goede banen geleid door scheepstrekkers. De laatste van die platbodems hielden het uit tot begin 20ste eeuw.

Wat betreft het beeld, dit werd alzo over de Dijle naar Werchter gebracht. De platbodem had echter twee beelden aan boord, een groot maar ook een kleiner model. De Werchternaren waren er van overtuigd dat het kleinere beeld voor hen zou zijn en dat het andere, veel grotere voor Aarschot bestemd was. Bij de aankomst van het schip stond er veel volk op de kade. Maar toen gebeurde er toch wel iets speciaals.

Wijlen meester Aerts uit Wakkerzeel vertelde het als volgt: "De schipper dook in het ruim en kwam enkele minuten later met het beeld in zijn armen terug aan dek. Doch hij had pas een stap op de loopplank gezet of daar wipte het beeld uit zijn handen en plonsde in het water. Een paar knapen doken onmiddellijk in de Dijle, maar hoe ze ook steunden en sleurden, ze kregen het kleine beeld niet op het droge. Er werd een zeel rond het beeld geknoopt en met vereende krachten trok men het op de aanlegplaats. Het leek plots wel duizend kilo te wegen. Stoetsgewijs en al biddend bracht men het natte beeld door de O.-L.-Vrouwstraat naar de

ADVERTENTIE

Zonder drank, genen klank!

Halveer de calorieën, verdubbel het plezier,
met STEPA-bier!

Suikervrij en toch lekker, met Stevia!

Limonades zonder calorieën

12 % korting voor alle volksmuzikanten!

Af te halen in 't Fabriekske, Fabriekstraat 100 te Aarschot.

Vooraf afspreken op 016-404049 of info@stepa.be

Vanaf 20 bakken gratis thuisbezorging.

Stepaja bvba, Parkbosstraat 3, 3001 Heverlee

www.stepa.be

VERSLAGEN

Lentebal VVKB

Op 19 maart 2016 ging het lentebal van VVKB door in de Salons Mantovani te Eine (Oudenaarde), gelegen in de schilderachtige Zwalmstreek met de vele watermolens.

Dit jaar werd het volksdansfeest in een feestelijk tintje gegoten, VVKB jubileerde immers, het 65ste jaar! Van harte gefeliciteerd!

Zeker 150 deelnemers hieven het glas op deze viering en namen daarna deel aan een avond gezellig samen dansen voor jong en minder jong. De vriendelijke presentatie en de goede muziek van het West Vlaams live-orkest brachten de dansers al direct in een zwierige danssfeer.

Een woordje over de VVKB historiek

De VVKB of Vlaamse Volkskunstbeweging ontstond in 1951 onder de naam "Katholieke Vlaamse Volksdansfederatie" (K.V.V.F.) met als doel volksdansen te promoten als gezonde ontspanning.

In 1954 werd onder leiding van Mon De Clopper de naam 'Volksdansfederatie' in 'Volkskunstfederatie' gewijzigd. De dansactiviteit werd uitgebreid met muziek, zang, vendelen en andere uitingen van het volksleven. De katholieke strekking evolueerde naar een pluralistische invulling.

In 1963 werd de 'Vlaamse VolksKunstBeweging' of VVKB opgericht.

In 1964 organiseerde VVKB voor het eerst de Europeade, inmiddels uitgegroeid tot de grootste Europese volkskunstmanifestatie, georganiseerd vanuit Vlaanderen. Groepen van Spanje en Portugal in een brede waaier tot IJsland en de Baltische Staten brengen er een eigen stukje volkskunstcultuur.

De V.V.K.B. bouwde zich met de jaren sterk uit in cursussen, nationale ontmoetingsdagen, vormings- en kaderdagen, meiboomplantingen,

gouw- en nationale volkskunstactiviteiten, volkskunstfestivals, Sint-Maartensfeesten, Sint-Jans- en Luciaweekenden. Daarnaast werd een hechte band gesmeed tussen de respectievelijke volkskunstgroepen en –beoefenaars uit heel Vlaanderen en tot ver buiten de grenzen van Vlaanderen.

Omwille van een nieuw decreet op de Amateurstische Volkskunstbeoefening, trad VVKB op 1 januari 2001 toe tot een fusie tussen de 3 bestaande Volkskunstfederaties en werd VVKB omgedoopt tot VVVKB, Vrienden van de Vlaamse VolksKunstBeweging. Ondanks alle mogelijke inspanningen voelde het Vlaamse volksdansveld de band tussen de groepen teloor gaan. Daarom besloot de Algemene vergadering uiteindelijk unaniem in 2006 om vanuit VVVKB deze band opnieuw aan te wakkeren, met alle mogelijke middelen. Als naam werd opnieuw voor VVKB gekozen en met eigen middelen bouwt de federatie verder aan al dat moois van onze eigen volkscultuur.

Machteld Van Den Bossche

Gelmelzwaaiers zetten zeewijding luister bij

Traditiegetrouw wordt de zee te Wenduine gezegend op Pinkstermaandag. Centraal in het gebeuren staat het Heilig Kruis. De legende, dat het kruis werd opgevist door Blankenbergse vissers, wordt op passende wijze met woord en muziek uitgebeeld.

Lange tijd nadat een stormvloed het Oud-Wenduine had overspoeld, haalden Blankenbergse vissers een groot kruis op uit zee. Ze brachten het kruis naar het strand en plantten het in het zand. Toen ze de volgende morgen terugkwamen was het kruis verdwenen.

Enige tijd later voeren de vissers weer over dezelfde visgrond en haalden ze terug het kruis op. De vissers begrepen dat op deze plaats eertijds de kerk van Oud-Wenduine had gestaan. In een feestelijke stoet en in aanwezigheid van duizenden mensen brachten ze het kruis naar de nieuwe kerk van Wenduine.

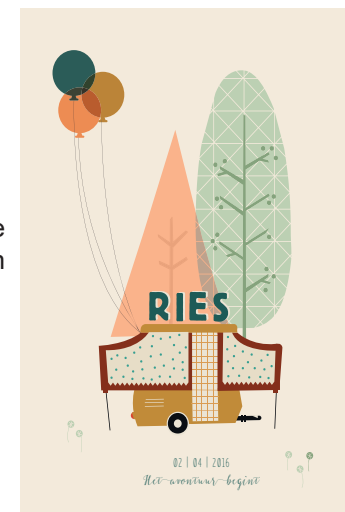
Ook dit jaar werd de traditie alle eer aangedaan. Na een plechtige hoogmis in de kerk van de H.Kruisverheffing trok een processie door de Kerkstraat naar het strand. De pastoor sprak een gebed uit voor allen die

SPROKKELINGEN

Welkom in Vlaanderen met een dikke proficiat van de redactie van Volkskunst:

- Geboren op 23 december 2015 - Emma Kinne - kleindochter van Stefaan Haesen, secretaris van IVV vzw

- Geboren op 2 april 2016 - Ries De Louker - kleindochter van Stefaan Haesen, secretaris van IVV vzw

- Geboren op 2 mei 2016 - Mira Oelbrandt - kleindochter van Marcel Oelbrandt, lid van de Raad van Bestuur van IVV vzw

PUBLICATIES

Digitaal aanbod

In 2015 publiceerde IVV voor het eerst publicaties uitsluitend via het internet, met name de vendelreeksen 'Hertog Jan' en 'Kapellen Kermis'. Tegelijk werd de uitverkochte bundel 'Dans Nu 2' een nieuw digitaal leven gegeven. Deze uitgaven zijn gratis beschikbaar voor web-abonnees en IVV-leden via de rubriek 'Bestanden'. (beschikbaar na aanmelden)

Een heel aantal samenvattingen van vendelreeksen waren al beschikbaar en ook een aantal dansbeschrijvingen vonden reeds hun weg naar de website.

Momenteel werken we volop aan de uitbreiding van dit aanbod. Er is al heel wat materiaal beschikbaar, maar niet altijd in de juiste vorm. Bijwerken, verbeteren en aanvullen is noodzakelijk om te voldoen aan minimale kwaliteitseisen. Ook de manier van aanbieden moet af en toe worden bijgestuurd, om budgetaire of praktische redenen.

Bundels worden ingescand, gegevens worden verzameld, lijsten opgesteld en een databank aangemaakt. Later dit jaar zou dit alles vaste vorm moeten krijgen.

Ruim tweehonderd volksdansen en een hondertal vendelreeksen wachten op ontsluiting.

Heb je zin om hieraan mee te werken ? Geef dan gerust een seintje, want hulp is zeker welkom !

In afwachting kan je uiteraard steeds op het secretariaat terecht met alle vragen en verzoeken.

Stefaan Haesen

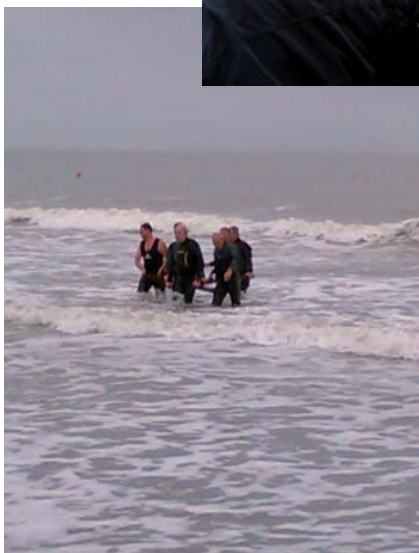
met de zee te maken hebben, beroepsmatig of als vakantieganger. De Gelmelzwaaiers brachten enkele vendelreeksen tijdens de plechtigheid. Zij waren ook actief tijdens de processie van en terug naar de kerk. In stoet kregen we tevens Wanne, Louw en Scuteman te zien, drie reuzen van Wenduine. De gure noorderwind van de dag tevoren was welwillend gaan liggen en het weer bleef droog. Voldoende ingrediënten om meer dan duizend mensen op de been te brengen.

Hierbij een fotomontage met enkele sfeerbeelden.

Gert Laekeman

Uw reporter ter plaatse

Etienne Vankeirsbilck kreeg de 'Silver Magnolia Award' als een van de stichters van dit wereldfestival (zie bijdrage in eerstkomend nummer van Volkskunst).

Zijn jarenlange samenwerking met de organisatie van het tweejaarlijkse *International Baoshan Folk Art Festival* maakte van Etienne bij de Chinese organisatoren een belangrijke contactpersoon voor Europa. Het volgende festival is gepland in oktober 2017. In de komende maand augustus zal een Chinese groep te gast zijn in Vlaanderen. Voor meer informatie over het programma verwijzen we naar de webstek van IVV.

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

Foto: Etienne Vankeirsbilck, ondervoorzitter van IVV, tijdens zijn dankwoord naar aanleiding van de uitreiking van de Silver Magnolia Award in Shanghai (oktober 2015).

A passage to China via Shanghai

Wie Shanghai in 2016 bezoekt kan zich moeilijk voorstellen dat deze wereldstad ontstond uit een dorpje dat ooit leefde van visserij en textiel. In 1842 werd het verdrag van Nanking gesloten met Groot-Brittannië. Shanghai profiteerde van de nieuwe koers die China begon te varen in de jaren 90. Het huidige zakendistrict Pudong bestaat uitsluitend uit hoogbouw en wolkenkrabbers. In 2004 nam Shanghai de plaats van Singapore over als grootste haven ter wereld.

Met meer dan 23 miljoen inwoners is Shanghai momenteel de grootste stad van China. De economische competitie tussen Hongkong en Shanghai loopt in het voordeel van deze laatste. Alhoewel Hongkong een sterker wettelijk systeem kent en meer expertise verwierf in het bankwezen en de dienstensector, heeft Shanghai meer banden met het Chinese binnenland en de centrale regering. Ook op het vlak van productie en technologie is Shanghai de meerdere van Hongkong. Steeds meer bedrijven verplaatsen hun hoofdkwartier naar Shanghai. De economie van de stad groeide het voorbije decennium met 11% per jaar.

Baoshan is gelokaliseerd in het noorden van Shanghai als het industrieel hart van de stad. Baoshan ligt aan de Chanjiang delta en vormt dat deel van de wereldstad waar beide rivieren Chanjiang en Huangpu samenvloeien. Reeds van in de 15de eeuw vervulde Baoshan de rol van historisch belangrijk navigatiepunt. In Baoshan vinden we zowel zware industrie (vooral metaalindustrie), als landbouw (bijvoorbeeld in 'township' Luoqing). Dit deel van de stad herbergt meer dan 150 bedrijven, waaronder ook textielbedrijven en bedrijven die zich toeleggen op wetenschap en technologie. Er wonen ongeveer 645.000 mensen in Baoshan.

Het *Baoshan International Folk Art Museum* heeft een oppervlakte van 14.600 m². Acht tentoonstellingsruimten zijn verdeeld over twee verdiepingen. Het museum spitst zich toe op volkskunst, volkscultuur en immaterieel cultureel erfgoed. Er worden geregeld thematische tentoonstellingen georganiseerd. Het museum biedt mogelijkheden voor workshops glasbewerking, keramiek en weven. Het museum werkt samen met de universiteit van Shanghai voor didactische- en onderzoeksprojecten.

Om de twee jaar verwelkomt Baoshan volkskunstgroepen uit diverse continenten, tijdens een twee weken durend festival. Onze ondervoorzitter

ERFGOED

Ook jij schrijft geschiedenis!

door Hanne Ampe - Het Firmament

Erfgoed, alleen van vroeger? Niks van. Vandaag zetten duizenden mensen in Vlaanderen en Brussel tradities en technieken verder. Als bezieler of sympathisant, aan de zijlijn of er middenin. Onder **#ikschrijfgeschiedenis** roept het Platform voor Immaterieel Cultureel Erfgoed iedereen op om foto's en filmpjes te delen van hoe zij tradities of technieken verder doen leven.

Want 'geschiedenis schrijven' zit 'm ook in de kleine dingen. Generatie na generatie werken dansers en vendeliërs zich in het zweet om hun techniek bij te schaven en geven volkskunstgroepen hun passie, kennis en repertoire door. Dag in dag uit schrijven we zo geschiedenis, bewust of onbewust, door de kleine dingen die we doen en vooral blijven doen.

Richt je de spots ook graag op jouw traditie of techniek? Deel dan een foto met de hashtag #ikschrijfgeschiedenis of surf naar www.ikschrijfgeschiedenis.be, laad een foto op en maak je eigen affiche. Stuur deze affiche ook naar de redactie van 'Volkskunst' en maak kans op publicatie in de volgende uitgave!

De redactie is bereikbaar op redactie-volkskunst@instituutvlaamsevolkskunst.be.

ADVERTENTIE

Kantklosjes - Houtdraaiwerk - Deurknopjes

Jan De Maertelaere BVBA
Bedrijvenlaan 12 - B-9080 Lochristi

Tel : 0032 9 230 67 18 - Fax : 0032 9 232 11 75
www.bobbins.be jan@bobbins.be

dat hij er vele vrienden kent. Een van hen is Zhu Yunfang. Sinds 1995 is zij de leidster van het 'Shangai Baoshan Folk Art Ensemble' en reisde zij rond over de gehele wereld. In 1999 bezocht ze België en in het boek 'Colourfum respect' vertelt ze hierover. Ook hierin blijkt hoe bang ze is dat ze de vreemde gastouders (zij noemt ze patriarch) toch maar enige hinder zou aandoen. Zo was er een verblijf geregeld voor 2 mannen en 2 vrouwen bij een bepaald gastgezin. Maar wegens enkele veranderingen bleek dat er 2 mannen en 4 vrouwen zouden verblijven. 'I was very worried about causing more trouble and disturbing our hosts', schrijft ze.

Tijdens datzelfde verblijf in Vlaanderen mocht Zhu verblijven in de mooie gastkamer van de familie. Zij was immers de voorzitter van de groep. Zhu vroeg en kreeg echter een kleinere kamer en schonk de grote gastkamer aan leden van de groep want "actors and actresses are the most tired persons in the ensemble. Only having good rest can they give good performance. The director should serve them."

Zulke ontmoetingen dragen niet alleen bij tot het leren kennen en waarderen van mekaars verschillen en cultuur. Ze gaan veel verder en leiden dikwijls tot onvergetelijke gesprekken tot laat na middernacht. Zo ontstaan dan vriendschappen en worden soms enthousiast plannen gemaakt die af en toe wel eens uitgevoerd worden. Wat gebeurde dan in het geval van Zhu? "In 2000, in order to thank these two patriarch, and strengten the communication between nations, we invited them as special guest to attend the third Shangai Baoshan International Folk Art festival. On our first meet in Shangai, the hostess told me that when they saw us off on the airport, it was the first time for her to see her husband crying like a little child."

Mooi toch

Johan Lambrechts

Shangai Baoshan Folk Art Ensemble

De groep zal deelnemen aan het Festival 'Kadans' in Torhout van 11 tot 18 augustus en aan het 'Bonheidansfestival' in Bonheiden van 18 tot 23 augustus.

Meer info over beide festivals in het artikel 'Kalender - Feesten en Festivals'

In Shanghai kan men reeds enkele jaren kennis maken met onze volkskunst. Het is toch wel een verrassing dat de Vlaamse volkskunst blijvend vertegenwoordigd is in het Verre Oosten via gebruiksvoorwerpen, muziekinstrumenten en klederdrachten, een schenking van onze ondervoorzitter Etienne Vankeirsbilck.

Misschien een tip voor een volgende handelsmissie om Baoshan en zijn museum eens te bezoeken. Helemaal geen slecht idee, want uit het gesprek blijkt dat Baoshan een grote industriestad is met veel staalfabrieken. Volgens de ondernemers daar moet 'de economie de cultuur helpen' en 'de cultuur de economie'.

Door hun vele contacten kennen Gert en Etienne heel wat eigenschappen en gevoelige punten bij de Chinezen. De organisatoren voelen zich bezorgd over hun buitenlandse gasten. Men mag niets overkomen, alles moet perfect in orde zijn, men mag niets ontbreken. Ten allen prijze mag er geen negatief beeld meegenomen worden naar huis. Maakt dit deel uit van de propaganda? Of van een diepmenselijke bezorgdheid? We laten dit in het midden.

Tijdens gesprekken is ook voorzichtigheid geboden. Stel geen rechtstreekse vraag aan een Chinees. Ze moet zo gesteld worden dat hij de indruk heeft dat hij zelf een beslissing kan nemen.

Hoe komt het dat een Vlaming stichter is van een Festival in China? Hoe is dat mogelijk, zo vele jaren voor er een 'prinselijke delegatie' naar Shanghai trok? Etienne vertelt: "In 1993 nodigden wij een Chinese groep uit naar Oostrozebeke. Ik leerde toen iemand kennen die iets wou organiseren in Shanghai. Ik was snel gewonnen voor het idee en ging het jaar daarop naar China voor de eerste besprekingen. Nog een jaar later vond het festival voor de eerste keer plaats. Ondertussen is het uitgegroeid tot het grootste ter wereld. Het festival vindt om de twee jaar plaats. Er zijn telkens een 600-tal deelnemers en de openingsceremonie wordt op de nationale televisie uitgezonden."

Westerlingen vinden de Chinese dansen opwindend, spectaculair, met misschien toch wel een verwesterd ritme. Dit ritme, de kledij, de acrobatie, de symbolen, draken en wagens op het podium, het komt allemaal zeer professioneel over.

De oosterlingen bekijken onze dansen toch wat afstandelijk, maar per slot van rekening komen ze dan toch wel tot een wat verrassend besluit: het zijn exotische dansen!

Etienne verzorgt nog steeds de Westerse selectie voor het festival. Hij beoordeelt en selecteert de groepen. Het is dan ook niet te verwonderen

STREEKDRACHTEN

De beschrijving van de varkenshoeder in Haspengouw in Turkslederen kostuum en signallementen van Haspengouwse mannen tonen ons de weg naar de streekdracht in Limburg

Dr. Hist. Henri Vannoppen

1. De varkenshoeder onder aan de trap van de hiërarchische samenleving in Haspengouw of de man in Turkslederen kostuum

We geven even de hiërarchie op een Haspengouws pachthof:

- De hereboer
- De hoofdknecht
- De paardenknechten
- De koeters of 'vatchies'
- De varkenshoeders.

In oktober huurde men een varkenshoeder. Hij droeg een Turkslederen kostuum. Dat was ribfluweel in bepaalde streken ook paan genoemd. Ribfluweel was goed tegen het vuil, ging het hele jaar mee. Hij ging met de varkens uit. Na enkele jaren werd hij 'vatchie'. Hij zorgde voor de kalveren en voor het vee. Hij kreeg buiten zijn hoger loon 1 BF per stuk verkocht vee. Op 16, 17 jaar werd hij paardenknecht. Zijn loon werd verhoogd en hij kreeg 5 BF drinkgeld per verkocht paard. In vele hoven kreeg hij nog een roede aardappelen. Een roede is een oppervlaktemaat. 1 bunder is 4 dagwand en 1 dagwand is 100 roeden of 1 bunder is 400 roeden. De roede was dikwijls verschillend van dorp tot dorp. Grofweg kan men zeggen dat 1 bunder ongeveer 1 ha was. De opbrengst van de roede aardappelen, die de dienstknecht verkocht, werd gebruikt om het wassen van vuil linnen te betalen⁽¹⁾.

2. Signallementen wezen ons de weg naar de kledij geschiedenis ook voor Haspengouw

In de meeste trouwzalen of gemeenteraadszalen had men een grote boekenkast met heel wat lederen banden. Gewoonlijk ging het om het Bestuurlijk Memoriaal van de Provincie of de mededelingen van de gouverneur voor de burgemeesters. In deze Bestuurlijke Memoriaals had men ook de signallementen van verloren gelopen personen of van gevonden personen, of van lijken. Het uitzicht van de personen en de

kledij werd gedetailleerd in het Nederlands en het Frans beschreven met de bedoeling de personen te kunnen identificeren. We onderzochten hiervoor het Bestuurlijk Memoriaal van Brabant van 1820 tot 1880. Het was niet noodzakelijk om het Bestuurlijk Memoriaal van Limburg op te zoeken. De gegevens die van Brussel kwamen verschenen eerst in het Bestuurlijk Memoriaal van Brabant en enkele dagen later in het Bestuurlijk Memoriaal van andere provincies o.a. dat van Limburg. We konden dubbel werk vermijden.

Engelbertus Liessens verdween uit Millen op 4 mei 1838. Hij was 33 jaar oud. Hij was krankzinnig geworden. Hij droeg een vest en een pantalon van groen laken en een lijnwaden hemd. Hij droeg holblokken en sokken, alles versleten. Engelbertus Liessens droeg een lange broek. Het woord 'pantalon' in het Frans was duidelijk. Het is nog vrij kleurrijk: een groene laken lange broek⁽²⁾. Millen ligt in Droog Haspengouw en is een deelgemeente van Riemst.

In 1839 kreeg de burgemeester van Bilzen de melding binnen van de gouverneur dat er een lijk gevonden was in Neerharen. Neerharen is nu een deelgemeente van Lanaken. Op 27 april 1839 werd op de plaats Overslag in Neerharen een lijk van een jongen van 15 jaar uit de Maas getrokken. Hij droeg een hemd van grijs lijnwaad, twee giletten, een geel en een ander van blauw lijnwaad met knoppen van geel koper, een pantalon van blauwe zomerstof met kleine strepen, een blauwe katoenen keel, schoenen met dikke nagels en witte wollen kousen. Hij was eerder gekleed in lompen⁽³⁾. We krijgen veel meer signalementen in het Maasland omdat daar heel wat lijken aanspoelen via de Maas. Opvallend is de beschrijving dat de man 2 giletten of ondervesten draagt. Dat kwam vroeger dikwijls voor. Het was een middel om zich te beschermen tegen de koude. De gewone streekdracht een blauwe katoenen keel of kiel kwam hier ook voor. In sommige streken, bijv. in Midden-Brabant, kende men de blauwe kiel als de 'fuik'. In 1789 sprak men van lange witte kielen in Halle in Vlaams-Brabant. Joost Welten vermeldt kielen en pantalon in de Napoleontische periode in de streek van Weert. De 19 jarige ambulante varkenshandelaar Pierre Stréa gekleed in een blauwe boerenkiel overviel met een bende een boerderij op de weg van Peer naar Bree in de nacht van 12 op 13 maart 1801. Joost Welten gaf in de tijd van Napoleon I ook de speelman met zijn pantalon weer. 'Den Speelman met zynen hond die danst' droeg een groene lange broek, een rode jas met opstaande panden, een zwarte tweesteek, een wit hemd en platte schoenen met gespen⁽⁴⁾. We zaten duidelijk op de overgang van het Ancien Régime naar het Nieuwe Regime; De platte schoenen met gespen is Ancien Régime, de lange broek is nieuw Regime. De blauwe kiel bleef nog lang werkkledij

INTERNATIONAAL

*Twee Vlaamse ministers trokken naar Londen om Vlaamse kunst te 'promoten', Antwerpen stelt nu Rubens tentoon in New York, en onze premier Michel doet er alles aan om ons land in het buitenland op de kaart te brengen.
Is dat een nieuwe hype, ontstaan na de bomaanslagen in Zaventem en Brussel?*

Onze regeringen doen nu wat onze volkskunstgroepen al zeer lang doen; tientallen jaren reeds. Onze Vlaamse volkskunst in contact brengen met vreemde culturen. IVV doet dat al jaren en op een bevraging tijdens het Klein Onderhoud op de 'Kinder Dans- & Doe Dag' bleek dat de aanwezigen hieraan zeer veel belang hechten. De stelling 'IVV moet, als expertisecentrum erkend door UNESCO, meewerken aan internationale uitstraling van Vlaamse volkskunst' werd als de meest positieve stelling beoordeeld. Deze uitstraling kan op twee manieren gebeuren: met Vlaamse optredens in het buitenland en met het uitnodigen van vreemde groepen in Vlaanderen.

Gert, Cécile en ikzelf zijn te gast bij Etienne Vankeirsbilck. Dit naar aanleiding van het komende bezoek van het 'Shangai Baoshan Folk Art Ensemble' aan de volkskunstfestivals in Torhout en Bonheiden.

Wie is er beter geplaatst dan Etienne om te vertellen over culturele uitwisselingen tussen Vlaanderen en China. Reeds in 2008 kreeg hij er de 'Outstanding Contribution Award'. Hij is er namelijk medestichter van het Shanghai Baoshan International Folk Art Festival, het grootste volkskunstfestival ter wereld, waar ook reeds enkele groepen uit Vlaanderen te gast waren. En op een tentoonstelling over kant in Vlaanderen toonde 'Artofile' uit Temse hoeveel kantstijlen er bij ons wel zijn.

In 2014 ontving Etienne de prestigieuze 'Silver Magnolia Award'. Dit is de allergrootste onderscheiding die een buitenlander kan ontvangen in Shanghai.

Samen met hem mogen wij er fier op zijn dat Vlaanderen vertegenwoordigd is in het mooie moderne 'Shangai Baoshan International Folk Art Museum', en wel met een 'Vankeirsbilckzaal'. Eigenlijk noemt men deze zaal de 'Eting Wackelspick' zaal. Wie Chinees kan lezen zal dadelijk deze naam herkennen en zien dat de 'r' vervangen is door een 'l'.

Tiroler Freundefest

Onze Schuhplattlergruppe Die Auerhahn Tänzer werd opgericht in Duffel in 2008 en we organiseren dit jaar de 8ste editie van ons Tiroler Freundefest op 3 september 2016.

Wij zijn de Oostenrijkse Tirolerdansgroep DIE AUERHAHN TÄNZER. Onze mannen dragen de typische Oostenrijkse 'Lederhosen' en de vrouwen dragen zwierige 'Dirndl'-jurken.

Wij brengen originele Oostenrijkse dansen zoals een Boarischer of Holzhackerbuam en nog veel meer. Verder brengen we ook Tiroler-en Schlagermuziek.

Wij bieden dus een programma met Oostenrijkse dans en muziek vol uitbundigheid, show en sfeer. Ook het publiek wordt hierbij betrokken.

We bestaan uit een dynamische ploeg die met hart en ziel de Oostenrijkse dans en muziek tot bij u brengt.

Intussen hebben we al heel wat optredens achter de rug en dit niet alleen in België maar ook in Nederland, Duitsland en Oostenrijk.

We waren ook reeds te zien op de Vlaamse, Nederlandse, Duitse en Oostenrijkse TV-zenders met promotieclips voor Neckermann en McDonald's.

Voor elk evenement bieden we een aangepast programma bestaande uit dans en muziek.

contact : www.dieauerhahntanzer.be

in Zepperen bij Sint-Truiden. Een beeld van een landbouwer op de akker: 'een velouren broek met blauwe hennepkiel, een klak en wollen sokken in blokken'⁽⁵⁾. De velouren broek is een ribfluwelen broek.

Afbeelding 1

In 1859 werd in het gerechtelijk arrondissement Tongeren een 45 jarige doofstomme man aangehouden. Hij droeg een bijna versleten zwart kleding ('un habit noir'), een gilet van zeer grof grauw lijnwaad, een pantalon met strepen van bruinachtige en blauwe kleur en een slaapmuts met blauw katoen met witte en rode strepen⁽⁶⁾. Het zwart kleding gaat niet om vrouwenkleding, wat vrij duidelijk wordt uit de Franse term 'habit noir'. De slaapmuts was sterk in de mode op het einde van de Napoleontische tijd. Hier was deze vrij kleurrijk: blauw katoen met witte en rode strepen. De Engelse kapitein Mercer was in 1815 in Strijtem in West-Brabant ingekwartierd. Hem viel vooral op dat de boeren ter plaatse de eeuwige 'bonnet

de nuit' of een hoofddeksel van het slaapmutsstype droegen. De Engelse kapitein zag ook dat ze houten schoenen droegen, we zouden zeggen 'klompen'⁽⁷⁾. De slaapmuts als hoofddeksel is hier ook een verzonken cultuurgood, streekdracht of een mode, die 50 jaar te laat kwam.

De 16-jarige Richardus Sproelants verliet de ouderlijke woning te Sint Truiden op 19 april 1846. Hij droeg een zwarte muts van platte vorm, een paletot van zwarte orleans met kraag van fluweel, een broek met zwarte en grijze lijnen en een paar laarzen⁽⁸⁾. Laarzen waren populairder dan schoenen rond 1850.

Joannes Krieken uit Jesseren (een deelgemeente van Borgloon), 19 jaar oud, verdween uit zijn woning op 6 december 1848. Hij droeg een

broek van gestreepte zomerstof en een vest van grijze zomerstof een laken muts, een blauwe kiel, sajetten kousen en schoenen⁽⁹⁾. Sajet is wol. Men maakt in dit signalement een duidelijk verschil in seizoenen. De man droeg broek en vest in zomerstof, alhoewel het winter was. Misschien had de man maar één pak en was de seizoenenwissel alleen voor de rijken in Limburg.

We kregen ook een beeld van de kinderkledij aan de hand van de signalementen. Herman Hustings, 14 jaar oud verliet op 20 november 1854 met zijn zusje Geertruida Hustings de ouderlijke woning te Wellen bij Borgloon. Hij droeg een broek en 'habiet' van zwarte pilou, een ondervest met rode strepen, een calot van rode kleur, witte sokken van wollegoed, een hemd van calicot en holle blokken⁽¹⁰⁾. Een calot is een muts.

Op 9 juli 1855 werd een man opgesloten in het krankzinnigengesticht van Sint-Truiden. Hij zou Henri Noyé heten en uit Waremmen afkomstig zijn. Hij sprak Waals. Hij droeg een kiel, een broek van demiet, hollen blokken en geen klak⁽¹¹⁾. Hij zag er ellendig uit. Ook in Wallonië was de kiel populair in de 19de eeuw zoals dat ook het geval was in Nederland, Frankrijk, het Groothertogdom Luxemburg en Duitsland. De kiel was een West-Europees kledingstuk. In Hessen in Duitsland droeg men wel lange witte kielen.

Op 27 oktober 1856 viel er een man van rond de 60 jaar dood op de openbare weg te Rutten (nu een deelgemeente van Tongeren). Het was een bedelaar, die bekend stond als Karel. Hij zou afkomstig zijn ofwel uit de provincie Luik ofwel uit de provincie Namen. Hij droeg een blauwe kiel, een blauwe laken vest in slechte staat, een broek met strepen, een vest in zomerstof en een hoed⁽¹²⁾.

De gemeentesecretaris van Bilzen las het Bestuurlijk Memoriaal en constateerde dat Jan Verjans, een 24 jarige krankzinnige, op 25 augustus 1857 uit zijn woning te Laeffelt onder Vlijtingen (deelgemeente van

Afbeelding 2

32ste Internationaal Folklorefestival Hasselt

Hasselt

vrijdag 12 tot maandag 15 augustus 2016

<http://www.folklorefestivalhasselt.be>

KA-dans

Torhout

zondag 14 tot vrijdag 19 augustus 2016

<http://www.ossaart.org>

<http://www.facebook.be/volkskunstweek.sintniklaas>

Folklorefestival De Panne

De Panne

dinsdag 16 augustus 2016

<http://toerisme.depanne.be>

Bonheidansfestival

Bonheiden

woensdag 17 tot zondag 21 augustus 2016

<http://www.dekrekel.be>

Scan deze QR-code om de IVV website te openen:

Kalender - Feesten en Festivals

Jouw feest of festival in deze lijst en op onze website? Stuur een berichtje naar secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be !

<http://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/feesten-en-festivals>

Hello! Schoten

Schoten

vrijdag 8 tot vrijdag 15 juli 2016

[www://www.helloschoten.be](http://www.helloschoten.be)

15de Internationaal Folklorefestival 'Een venster op de wereld'

Koksijde

zondag 10 tot zondag 17 juli 2016

<http://www.visitkoksijde.be>

Pikkeling 2016

Faluintjesstreek (Aalst)

woensdag 27 juli tot woensdag 3 augustus 2016

<http://www.de-pikkeling.be>

wereldDANSfestivalEDEGEM

Edegem

donderdag 11 tot zondag 14 augustus 2016

<http://www.wdfe.be>

19de Internationaal Volksdansfestival Dophei 2016

Vosselaar

vrijdag 12 tot dinsdag 16 augustus 2016

<http://www.dophei.be>

Riemst) verdween. Hij droeg een blauwe katoenen kiel, een grijze broek met vierkanten('des carreaux'), een hemd met blauwe grond en witte bloemen, een zwarte laken muts, schoenen en een lijnwaden hemd⁽¹³⁾. Een hemd met, hier zeer kleurrijk 'met blauwe grond en witte bloemen' was de ondervest. De wambuis of de buis werd in de 17de eeuw vervangen door de hemd of borstrok, ook kamizool of boezeroen genoemd. De ondervest werd in de 19de eeuw binnenshuis gedragen. Buitenshuis werd de hemd gedragen onder de 'kazak' of lange jas of onder de blauwe kiel⁽¹⁴⁾.

Men vond te Opheylissem (Waals-Brabant) op 23 maart 1861 een man. Hij stierf er op 26 maart 1861. Hij had een werkboekje bij, dat afgeleverd was te Pontillas in de provincie Namen in 1858. Het werkboekje stond op naam van Benedict Albrechts, rattenvanger, geboren te Kester op 14 mei 1807. Er stond ook in dat hij woonachtig was te Sint-Truiden. Hij droeg een muts van groen laken met leren voeding, een kiel van blauw versleten lijnwaad, een ondervest van grijze wollen stof, een grijze krawat met rode strepen, een zwart-grijze broek, een hemd van wit lijnwaad, halve kousen van roodachtige sajete, bottines half versleten. Hij droeg kruiselings een zwarte lederen zak, waarin hij voorwerpen legde om ratten te doden. Hij droeg een lange stok van een schupje voorzien⁽¹⁵⁾. Wijst dit misschien ook op een bijberoep als herder?

Men vond een man van 65 à 70 jaar dood op 19 februari 1880 in de schuur van Petrus Joannes Lenaerts, landbouwer te Terboekt onder Genk. Hij droeg een blauwe flanellen onderbroek, een zwarte broek, twee borstrokken van rood katoen, een vest, een paletot, een klak en bottines. Hij had bij zich een regenscherm en een grote bedelkorf met enige lompen, een hemd en twee zakken⁽¹⁶⁾. Hier krijgen we dus ook ondergoed: flanellen onderbroeken.

Noten

(1) Limburgs Haspengouw. 1951, p. 197-198. Dit was een uitgave van Federatie der Limburgse Geschied- en Oudheidkundige Kringen.

(2) BMB, 1838, deel XXXVII, p. 539.

BMB betekent Bestuurlijk Memoriaal van Brabant. In het vervolg gebruiken we steeds de afkorting BMB

(3) BMB, 1839, deel XXXIX, p. 469.

(4) J.WELTEN. In dienst voor Napoleons Europese droom. De versterking van de plattelandssamenleving in Weert. Leuven, 2007, p. 83.

(5) Zepperen... een schoon, rijk dorp, en stil dat het er is... p. 53

(6) BMB, 1839, deel XL, p. 177-178.

(7) H.VANNOPPEN. Streekdrachten in onze gewesten. Gent, 1994, p. 205-209.

(8) BMB, 1846, deel LIV, p. 375-376.

- (9) BMB, 1849, deel LX, p. 35
 (10) BMB, 1855, deel LXXII, p. 25.
 (11) BMB, 1856, deel LXXIV, p. 195.
 (12) BMB, 1856, deel LXXIV, p. 1291.
 (13) BMB, 1857, deel LXXVI, p. 892.
 (14) H. VANNOPPEN. O.c., p. 77-79.
 (14) BMB, 1861, deel LXXXIV, p. 371.
 (16) BMB, 1880, deel CXXII, p. 425.

Illustratie

1. De blauwe kiel rond 1880
2. Prent 'Den Speelman met zynen hond die danst' in de Napoleontische periode. Hij droeg een groene lange broek, een rode jas met opstaande panden en een zwarte tweesteek

AANKONDIGINGEN

Kalender - Volksdansbals

Bekijk de lijst op <http://www.volksdansbals.vlaanderen> of volg ons op Twitter @VolksdansbalsVL (een initiatief van IVV).

Europeade 2016

Neem alvast een kijkje op de verschillende websites naar aanleiding van de 53ste Europeade.

<http://www.europeade2016.be>

<https://www.facebook.com/europeadenamur>

<http://www.europeade.eu>

Koninklijke Sint-Pietersgilde Mazenzele

Feestprogramma

VRIDAG 1 JULI 2016

- Om 19.30 uur: plechtige opening van de tentoonstelling met aansluitend receptie.
- Geleid bezoek aan de tentoonstelling over de locaties: kerk, school, Gildelaan en Dries.

ZATERDAG 2 JULI 2016

- Vanaf 14.00 uur: **DERDE GROTE BIERPROEVEERIJ**. Meer dan 50 bieren kunnen gesmaakt worden.
- Vanaf 20.30 uur: **OBERBAYERN AVOND** met de groep Alpenfever, aansluitend DJ Fozzie

ZONDAG 3 JULI 2016 :

- Vanaf 11 uur: ontvangst van de gastgilden en gastgroepen.
- 13u30: optocht van de gilden door de straten van Mazenzele (parcours van 1,8 km), samen met vendeliers, de steltenlopers uit Merchtem, de reuzen van de Stationstraat (Opwijk) en andere gastgroepen.
- 14.30 uur: huldemoment
- 15.15 uur:
 - Demonstratie van de steltenlopers uit Merchtem op de Dries
 - Organisatie van demonstratieschietingen.
 - Trommelfelen, vendelzwaaien en gildedansen
- 18.00 uur: een herinnerings- en verbodderingsmoment.
- Doorlopend vanaf 15 uur: **MUZIEKFESTIVAL** Vlam met het optreden van 7 muziekkorpsen.
- De tentoonstelling is doorlopend open tijdens het weekend van 1,2 en 3 juli 2016.

475 jaar oud maar nog steeds springlevend

Met halfoogst wordt een prijsschieting georganiseerd.

Gildejuweel

De gilde bezit een historisch gildejuweel uit 1590, een vergulde, zilveren ketting. Op het jaarlijks gildefeest met Sinksen mag de Gildekoning deze braak dragen.

Eigen plekje

Al meer dan honderd jaar is de Sint-Pietersgilde eigenaar van den Dries, het 1,32 hectare groot dorpsplein. De oorsprong van den Dries gaat terug tot het ontstaan van Mazenzele in de 4de of de 5de eeuw.

Wellicht is de gilde ouder dan 475 jaar want volgens de overlevering is den Dries sinds 1165 in hun bezit. Wat vast staat is dat de Sint-Pietersgilde één der oudste verenigingen van Vlaanderen is.

Machteld Van Den Bossche

Vendelzwaaien

Noteer alvast in je agenda:

Kennismakingscursus

Het wordt een mooie jaarlijkse gewoonte om een aantal nieuwe vendeliers op te leiden. Wil je eens kennismaken met vendelzwaaien of wil je groep (opnieuw) starten met vendelen? Dan is deze cursus de uitgelezen gelegenheid om de basis kennis te vergaren:

- Zondag 16 oktober 2016 - Leuven

Info en inschrijven:

www.instituutvlaamsevolkskunst.be

www.vendelen.net

Monitorencursus

Na de succesvolle monitoropleidingen van 2011-2012 en 2012-2013 kwam er nieuwe interesse. IVV richt daarom opnieuw een monitorcursus voor vendeliers in.

Vooropgestelde lesdata:

- Zondag 13 november 2016
- Zondag 11 december 2016
- Zondag 19 februari 2017

Locatie:

Hiervoor zijn we op zoek naar partners: heb je interesse in de cursus en denk je dat je (vendel)groep of je gemeente beschikt over een geschikte ruimte (sporthal met leslokaal), neem dan snel contact op met stefaan@haesen.info

Info en inschrijven:

www.instituutvlaamsevolkskunst.be

Vendeliersverbroedering

Nog een jaarlijks terugkerend evenement is de jaarlijkse vendeliersverbroedering. Sinds enkele jaren is deze verhuisd naar de grote Bloso sporthal in Herentals.

- Zondag 27 november 2016 - Herentals

Meer info: www.instituutvlaamsevolkskunst.be/verbroedering

Kempisch Gildefeest 2017
De Sint-Jorisgilde van Loenhout nodigt uit
ism Hoge Gilderaad der Kempen

Zaterdag 25 juni 2016

- 13.00 u. Schietingen op doel met: St.Jansboog, voetboog,
- kleine kruisboog, handboog en buks.

Zondag 26 juni 2016

- 9.30 u. Plechtige gildemis in de parochiekerk
- 11.00 u. Academische zitting en receptie met de genodigden
- 12.00 u. Gildemaal in de feesttent
- 13.30 u. Schoon inkomen van de Gilden
- 15.00 u. Wedstrijden Dansen, Vendelen en Roffelen
- 18.00 u. Groepsoptrieden van Vendeliers en Roffelaars
- 19.30 u. Proclamatie van de uitslagen.

Doorlopend kinderanimatie

Amusementsmuziek en gildedansen

Terrein: St.Lenaartseweg – Nieuwstraat

Inkom gratis

Meer informatie: <http://www.sintjorisloenhout.be/>

Koninklijke Sint-Pietersgilde Mazenzele
475 jaar oud maar nog steeds springlevend!

1541-2016

Het eerste weekend van juli zal Mazenzele-Dorp in feeststemming zijn: de Sint-Pietersgilde is aan de volgende 25-jarige viering toe en blaast dan niet minder dan 475 kaarjes uit.

Heel veel organisatiewerk voor de 45 mannelijke gildeleden en hun partners.

Jubileumfeest

Op vrijdag 1 juli wordt de tentoonstelling geopend.

Op zaterdag 2 juli is er een bierproeverij met meer dan 50 verschillende bieren en een oberbayernavond met de groep Alpenfever.

Op zondag 3 juli is er optocht door de straten van Mazenzele (Opwijk) samen met de vendeliers en de steltenlopers van Merchtem, gevolgd door demonstraties. Er wordt hulde gebracht en de avond wordt omgetoverd in een muziektent met 7 muziekkorpsen uit Opwijk en omgeving.

Men verwacht vele 'broeders en zusters' uit binnen- en buitenland.

De opbrengst van de festiviteiten gaat naar lokaal erfgoed.

Oorsprong

De schuttersgilden vinden hun oorsprong in de middeleeuwen en werden opgericht om de plaatselijke bevolking te beschermen tegen roversbendes en plundersaars en op te treden bij oproer.

De Sint-Pietersgilde respecteert nog steeds het 'Reglement van Inwendige Orde', d.w.z. dat de gilde uit 45 mannelijke leden van onberispelijk gedrag moet bestaan. Ze moeten hun christelijke plichten volbrengen en deelnemen aan het parochieleven. Een nieuw lid kan pas toetreden als er een plaats vrij komt. Zijn eedaflegging gebeurt op het jaarlijks gildefeest onder de wip.

Activiteiten

Een vaste activiteit van elke schutterij is het koningschieten. Een houten vogel wordt bovenop een paal bevestigd en wie het laatste stukje hout wegschiet, is een jaar lang koning. Als men drie keer na mekaar de vogel wegschiet, is men keizer.

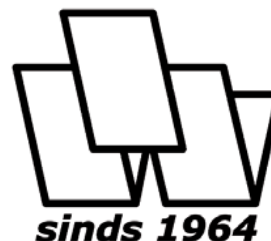
VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

INHOUD

EDITORIAAL - Verscheidenheid en vrede	1
ADVERTENTIE	4
VOLKSVERHALEN - Vind je lief, Liefdesavonturen vroeger en nu.	5
VERSLAGEN	8
Hello schoten: Een open raam op de wereld.	8
Vive le folkore, vive l'Europeade!.	11
De gilde van kampenhout 475 jaar jong	14
19e Internationaal Folklore Festival van Volkskunstgroep Dophei te Vosselaar	15
Al 42 keer festival in bonheiden: de wereld, ons dorp	17
Wat bezoekers van een volkskunstfestival niet te zien krijgen.. . . .	20
STREEKDRACHTEN - Een duik in de kleerkist van de Haspengouwse boerin	23
AANKONDIGINGEN	29
Kalender - Volksdansbals.	29
Vendelzwaaien	29
ADVERTENTIE	31
UNESCO	32
COLOFON.	32

INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

STREEKDRACHTEN
COMMISSIE

JAARGANG 40
NUMMER 3
SEPTEMBER 2016

België
P.B.
9160 Lokeren 1
8/4264

VOLKSKUNST

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE EN DE VERSPREIDING VAN DE
VLAAMSE VOLKSCULTUUR
Afgiftekantoor Lokeren 1 - P 706365

UNESCO

IVV is geaccrediteerd door UNESCO als expertisecentrum voor
Immaterieel Cultureel Erfgoed

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst.

Jaargang 40 - nummer 3 - september 2016

Aan dit nummer werkten mee:

Stefaan Haesen, Gert Laekeman, Johan Lambrechts, Frans Monden, Marcel Oelbrandt, Machteld Van Den Bossche en Henri Vannoppen.

Iedere auteur is inhoudelijk verantwoordelijk voor zijn of haar bijdrage.

Overname van artikels is toegestaan mits bronvermelding.

Het gewone abonnementsgeld voor 2016 voor personen bedraagt 15 euro. Buitenlandse abonnees betalen 20 euro. Verenigingen en organisaties kunnen zich abonneren voor 17,5 euro en ontvangen dan elk kwartaal twee gedrukte exemplaren. Voor 25 euro krijgt je groep daarnaast een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee krijg je toegang tot het digitale archief van IVV: alle publicaties, losse dansen en vendelreeksen en *Volkskunst*. Je kan voor 10 euro ook een digitaal abonnement nemen: je ontvangt dan *Volkskunst* in pdf-formaat in je e-postbus.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement Volkskunst' en naam en adres van de abonnee indien verschillend van de betaler.

Proefnummers van dit tijdschrift kunnen gevraagd worden aan:

IVV-secretariaat, Jubellaan 123, 2800 Mechelen, tel. 0496 593 523, e-post secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

Alle IVV-uitgaven kunnen besteld worden bij onze medewerker:

Paula Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel. 03 475 12 05, e-post bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

of via de IVV-website www.instituutvlaamsevolkskunst.be

EDITORIAAL

Verscheidenheid en vrede

In hoeverre is het mogelijk in harmonie van mening te verschillen? Deze eerste vraag brengt ons bij een tweede: wat brengt mensen bijeen tot een constructieve harmonie?

De wereld draait maar door met 7,4 miljard mensen. Zoveel individuen die om aandacht vragen, de een al nadrukkelijker dan de ander. Mensen verschillen van elkaar. Toch zou het ons goed uitkomen moesten we mekaar beter verstaan, maar hoe?

Brengt politiek mensen bijeen? Dat is niet onmogelijk, maar in de praktijk lijkt politiek niet het recept om snel tot een vergelijk te komen. Er blijft dat precaire evenwicht tussen doctrine en persoonlijke vrijheid. Het gaat bovendien in de politiek over eb en vloed: opportunisme gepast kunnen aanwenden om beslissingen door te duwen. Macht veroveren en zo lang mogelijk behouden: de geschiedenis leert ons dat politiek, mensen niet doet convergeren naar harmonie.

Brengt religie mensen bijeen? Religies kunnen aandacht vragen voor universele waarden. In zo'n geval zitten we goed wat inhoud betreft. Het komt er dan op aan de boodschap niet te laten contamineren met geaccentueerde materiële factoren. Wanneer ook religies aangewend worden als middel om macht te verzekeren, loopt het verkeerd. Harmonie ligt dan een heel eind weg.

Brengt geld mensen bijeen? Hier stellen we een grote ongelijkheid vast in de maatschappij. Het Mattheus effect zorgt voor versterking van de materiële ongelijkheid tussen mensen: ... *Want iedereen die heeft, krijgt nog meer en heeft in overvloed. Maar wie niets heeft, hem zal wat hij heeft worden afgenomen* ...⁽¹⁾ Deze toenemende kloof is niet van die aard om harmonie te creëren tussen mensen.

Zou kunst mensen dan kunnen bijeenbrengen? Ik mocht op 31 augustus jl. de opening bijwonen van een tentoonstelling 'Water + Ink: Tradition in the Contemporary Art' in het Chinees Cultureel Centrum, hartje Brussel⁽²⁾. Een zestal Chinese kunstenaars gebruikten traditionele technieken om via diverse visuele effecten tot hedendaagse kunst te komen, met

¹ Mattheüs 25; 29.

² Het China Cultural Centre ligt in de Philips De Goedestraat 2, 1000 Brussel (vlakbij de Wetstraat). Jammer genoeg zal de tentoonstelling (31/8 tot 20/9) al voorbij zijn wanneer deze *Volkskunst* verschijnt.

Afbeelding 1: Mi Wei studeert hard (Chinees Cultureel Centrum, Brussel).

inbegrip van videobeelden. Hedendaagse kunst, ook Chinese, daagt uit tot intellectuele arbeid. Jan Hoet zaliger zei bij de opening van een van de kunstfestivals in Watou dat kunst geen antwoorden mag geven, maar voortdurend vragen moet stellen. Dan komen we tot de situatie waarin mensen verschillend denken over éénzelfde kunstwerk, zonder zich noodzakelijkerwijze verdeeld te voelen. Wanneer twee mensen op een andere wijze naar kunst kijken, leidt dat niet per definitie tot onenigheid. Zoekende mensen kunnen mekaar ontmoeten in verscheidenheid door hun inzichten over kunstwerken aan mekaar te constructief te communiceren. We krijgen bij dit editoriaal twee opnamen: één met een herkenbaar gegeven en een ander meer abstract.

Kan volkskunst op het podium tot hetzelfde effect leiden? Wellicht, wanneer we dezelfde intellectuele oefening nastreven. We beschikken over een schat aan elementen waarmee we kunst kunnen maken op maat van een breed publiek. Het komt erop aan kunstwerken te maken met muziek, dansen en dansvormen, kledij, vendelspel en belangrijke tradities. Wanneer we op deze manier mensen aan het denken mogen zetten, evolueren we met onze volkskunst in de richting van kunst.

ADVERTENTIE

Zonder drank, genen klank!

Halveer de calorieën, verdubbel het plezier,
met STEPA-bier!

Suikervrij en toch lekker, met Stevia!

Limonades zonder calorieën

12 % korting voor alle volksmuzikanten!

Af te halen in 't Fabriekske, Fabrikstraat 100 te Aarschot.

Vooraf afspreken op 016-404049 of info@stepa.be

Vanaf 20 bakken gratis thuisbezorging.

Stepaja bvba, Parkbosstraat 3, 3001 Heverlee

www.stepa.be

over een geschikte ruimte (sporthal met leslokaal), neem dan snel contact op met stefaan@haesen.info

Info en inschrijven:

www.instituutvlaamsevolkskunst.be

Vendelierversbroedering

Nog een jaarlijks terugkerend evenement is de vendelierversbroedering. Sinds enkele jaren is deze verhuisd naar de grote Bloso sporthal in Herentals.

- Zondag 27 november 2016 - Herentals

De sessies:

- Sessie 1: aanleren Bouquet Bloumée
- Sessie 2: herhaling Kapellenkermis en ...
- Sessie 3: nog te bepalen

Verder op het programma:

- Rondetafelgesprek
- Gelegenheid tot demonstraties van vendelreeksen: gewoon tonen of ter beoordeling (graag vooraf een seintje)

Alle publicaties van het Vlaams Vendelarchief zijn op deze dag te koop met 10% korting.

Praktische informatie:

- Inschrijven om 9.10 uur, aanvang 9.30 uur, einde omstreeks 16 uur
- Deelname in de kosten: 8 euro per persoon
- Adres: Vorselaarsebaan 60 te 2200 Herentals

Meebrengen:

- Vendelstok en -vlag (breng indien mogelijk grote en kleinere vlaggen mee)
- Sportschoenen

Aanmeldingen demonstratie en alle inlichtingen:

- Frans De Schutter, tel. 03/484.57.41, e-mail: deschutterverryckt@skynet.be
- Stefaan Haesen, tel. 0496/593.523, e-mail: stefaan@haesen.info
- www.instituutvlaamsevolkskunst.be/vendelierversbroedering

Langs deze weg oprechte wensen voor een dynamisch en creatief werkjaar !

Gert Laekeman

Voorzitter

Afbeelding 2: Wang Nanming: calligraphy balls (2009).

ADVERTENTIE

Kantklosjes - Houtdraaiwerk - Deurknopjes

Jan De Maertelaere BVBA
Bedrijvenlaan 12 - B-9080 Lochristi

Tel : 0032 9 230 67 18 - Fax : 0032 9 232 11 75
www.bobbins.be jan@bobbins.be

AANKONDIGINGEN

Kalender - Volksdansbals

Bekijk de lijst op <http://www.volksdansbals.vlaanderen> of volg ons op Twitter @VolksdansbalsVL (een initiatief van IVV).

Vendelzwaaien

Noteer alvast in je agenda:

Kennismakingscursus

Het wordt een mooie jaarlijkse gewoonte om een aantal nieuwe vendeliers op te leiden. Wil je eens kennismaken met vendelzwaaien of wil je groep (opnieuw) starten met vendelen? Dan is deze cursus de uitgelezen gelegenheid om de basis kennis te vergaren:

- Zondag 16 oktober 2016 - Leuven

Info en inschrijven:

www.instituutvlaamsevolkskunst.be

www.vendelen.net

Monitorencursus

Na de succesvolle monitoropleidingen van 2011-2012 en 2012-2013 kwam er nieuwe interesse. IVV richt daarom opnieuw een monitorcursus voor vendeliers in.

Vooropgestelde lesdata:

- Zondag 13 november 2016
- Zondag 11 december 2016
- Zondag 19 februari 2017

Locatie:

Hiervoor zijn we op zoek naar partners: heb je interesse in de cursus en denk je dat je (vendel)groep of je gemeente beschikt

ikzelf het hoofdstuk 'Streekdrachten in Limburg'. Verder onderzoek blijft noodzakelijk. Wie documenten, schilderijen of foto's bezit i.v.m. streekdrachten kan deze best digitaal doorsturen naar IVV.

Hierbij mijn gegevens:

Dr. Hist Henri Vannoppen,

voorzitter van de Streekdrachtencommissie,

Leuvensesteenweg, 839,

3071 Erps-Kwerps

tel. 02/759.61.19

e-mail henri.vannoppen@telenet.be

Alle bruikbare gegevens worden verder verwerkt en zo bouwt u mee aan de geschiedenis van Haspengouw en van de streekdrachten in Vlaanderen op. Van harte bedankt bij voorbaat.

Noten

- (1) Art De Oude Kempen-De Vlaamsche Radiogids, 20 mei-5 juni 1937
- (2) De hoogst-interessante familie van Mgr. Rutten- Ons Volk Ontwaakt, 15 mei 1927.p. 308.
- (3) J.FRERE. Limburgsche volkskunde. Tweede reeks, Hasselt, 1928, p.229
- (4) H.VANNOPPEN. Streekdrachten in onze gewesten, p. 135.
- (5) H.VANNOPPEN. Het ondergoed in Midden-Brabant-Curtenberg, 1992-1993, nrs. 1-2. p. 78-79.
- (6) BMB, 1843, deel XLVII, p. 791. BMB is Bestuurlijk Memoriaal van Brabant.
- (7) BMB, 1847, LVI, p. 404.
- (8) H.VANNOPPEN. Streekdrachten in onze gewesten, p. 139-141.
- (9) BMB, 1847, LVI, p. 759.
- (10) H.VANNOPPEN. O.c., p. 107-109.
- (11) BMB, 1849, LX, p. 192.
- (12) BMB, 1853, deel LXXVIII, p. 658.
- (13) BMB, 1855, deel LXXII, p. 25.
- (14) H.VANNOPPEN. O.c., p. 133.
- (15) BMB, 1856, deel LXXIV, p. 295-296.
- (16) H.VANNOPPEN. O.c., p. 117-121.

Illustraties

1. De moederkeszak in wit-en rood gestreept katoen uit de 19de eeuw
2. De snelzijker en het vrouwenhemd uit de 19de eeuw versierd met wit borduurwerk
3. Het melkmeisje met spaanhoed rond 1880 volgens A. Dubois
4. De 'canotier' of Maurice Chevalierhoed

VOLKSVERHALEN

Vind je lief

Liefdesavonturen vroeger en nu

Waarom denkt iemand wanneer hij terugkomt in zijn hospitaalkamer nadat de cardioloog aan zijn lichaam geprutst heeft? Denken is misschien niet het juiste woord. Het denkvermogen lijdt nog onder de narcose, de medicamenten, de angst. Noem het maar kijken, of dagdromen. Zo zijn er de verpleegsters, de dokters, druk in de weer. En er zijn de bezoekers. Vanuit het ziekenbed zie je ze door de gang stappen. Met bloemen, fruit, een krant... Op hun gezichten lees je vreugde, liefde, verdriet, angst...

Je zou ook kunnen lezen, wat neerschrijven, maar daar staat je hoofd natuurlijk niet naar.

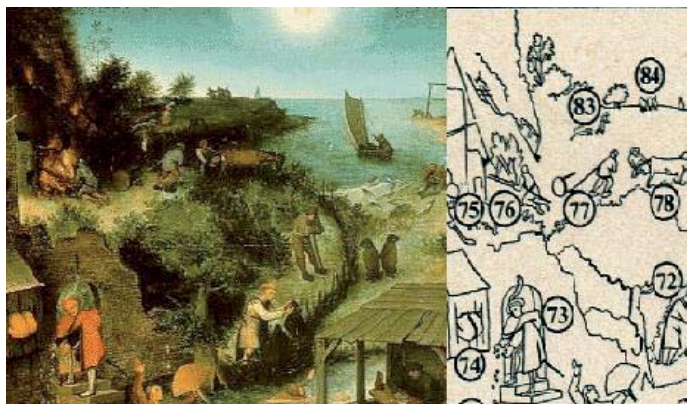
Gelukkig is er de TV. De redder in nood. Met al zijn programma's, dag en nacht. Mooie documentaires, nieuwsuitzendingen, sportwedstrijden (ik lag in het hospitaal tijdens het Europees voetbalkampioenschap). Maar er zijn ook al die programma's waar je thuis niet naar kijkt.

Een hiervan: 'vind je lief'. Mensen gaan op zoek naar de ware liefde. Met de hulp van anderen. Voor de camera. In het openbaar. Zonder schroom. 'Big brother' kijkt mee. En met hen gans Vlaanderen.

Moeten deze gevoelens niet privé blijven? Zo was dat vroeger. Dacht ik toch. Maar was dat werkelijk zo? Tijdens onze studententijd bijvoorbeeld. Na de maandagse volksdansavond bij de studentengroep 'de Kegelaar' werd er gezongen. Eén van de regelmatig terugkerende cantusliederen was het 'rondgezing en gerstenat, allen hier beminnen'. Wanneer er maar het minste vermoeden bestond dat één van de 'kegelaars' een oogje had op een studentinne kwam dit lied aan bod. In de ganse kring kreeg ieder op zijn beurt dezelfde vraag gesteld: 'Broeder, u zoet liefken heet...?' Wee de ongelukkige wanneer hij een verkeerde naam noemde. 't Was dan van: 't is mis, 't is mis, 't is mis. Dit tot de juiste naam, aarzelend en blozend, gezongen werd.

Onschuldig, maar soms vervelend. Verschillende vroegere gebruiken hadden echter tot doel iemand wier gedrag de burens niet beviel, de waarheid eens goed in het publiek te vertellen. Zo bijvoorbeeld wanneer weduwnaars of weduwen voor de tweede of derde keer in het huwelijksbootje stapten. Of wanneer men een jaloerse vrouw kende die haar echtgenoot het leven zuur maakte. Voor hen was het

'kwajebeestenjagen' bestemd. De buren kwamen dan bij valavond bijeen om het koppel een speciale serenade te brengen met de meest zonderlinge muziekinstrumenten: alles was goed als er maar veel lawaai mee kon gemaakt worden. Oude emmers, ketels, stooftaken, toeters...

Eén van zulke minder fraaie gebruiken werd zelfs afgebeeld op een schilderij van Vloeren Breughel: De Bloksleper. (sprekwoord nr. 77). Wanneer een verloofde jonge man door zijn meisje in de steek gelaten werd om met iemand anders te huwen, troostten zijn kameraden hem door hem een 'steen te voeren'. Deze werd in stoet met muzieksbegeleiding naar de woning van het slachtoffer gebracht en na een toespraak overhandigd. Deze toespraak verheerlijkte natuurlijk de ongehuwde staat. De 'beproevede makker' kreeg woorden van troost en moed. En men hoopte voor hem dat dit droef avontuur volstond om 'steeds voor de Evasdochteren een hart zo koud en gevoelloos te hebben als de aangeboden steen'. Zo lees ik ten minste in het septembernummer 1960 van 'De Brabantse Folklore'.

In hetzelfde artikel beschrijft Remy De Roeck gelukkig ook enkele aangename en vriendelijke gebruiken. Eén ervan, het brengen van de mei, wordt nog in verschillende volkskunstgroepen beoefend. Een ander is het pannenkoeken bakken in open lucht. Ik laat Remy het zelf vertellen:

'Er bestaan echter nog menig andere volksgebruiken die tot beschimping worden aangewend, zoals een hond branden of een tram leggen of pannenkoeken bakken in open lucht, dit laatste wordt toch meer vriendschappelijk bedoeld. Wij zullen er hier terloops maar wat meer over zeggen:

Na de bruiloft op de buiten en ook elders, gaan de nieuwgetrouwen voor een dag of twee op speelreis en wanneer zij 's anderdaags,

1901. In Glons en Haccourt, dorpen in de provincie Luik werd ook aan strovlechten gedaan.

Bij strohoeden denkt men gewoonlijk aan de strohoeden die door landbouwers en landbouwsters tijdens de oogst in volle zon gedragen werden. Er was ook de 'canotier' of de Maurice Chevalierhoed, die onze Haspengouwse heren in de jaren 1920-1930 's zondags droegen. Maar er waren ook de spaanhoeden, die de dames in de 19de eeuw over hun vleugelmuts droegen. Ze ontstonden als 'chapeau de paille italienne' bij de burgerij in het begin van de 19de eeuw en veroverden langzamerhand het platteland. De spaanhoed had een opstaande boord, die het gezicht omkranste. De binnenkant was bekleed met lichtblauwe, groene, geruite of gebloemde zijde (16).

Afbeelding 3.

Afbeelding 4.

4. Een warme oproep naar Haspengouw toe

Toen PAULA STERKENS-CIETERS. 'Volksklederdracht in Vlaanderen' schreef in 1935, kwam Limburg helemaal niet aan bod. De Streekdrachtencommissie van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst bracht hierin verandering met het boek. van H. VANNOPPEN 'Streekdrachten in onze gewesten' uit 1994. Luk Indesteege behandelde in dat boek Limburg onder het hoofdstuk 'Streekdrachten in de Provincie Limburg'. In het volgende boek H.VANNOPPEN. 'Van hoed tot ondergoed. Streekdrachten in Vlaanderen' uit 2010 verzorgde

hals van wit en violet kleur, een wollen rok met witte en blauwe strepen, een katoenen hemd, blauwe sajette kousen en holle blokken (11).

Op 3 mei 1853 verdween de 47 jarige doofstomme Joanna Maria Dekens, die leefde van breiwerk uit Sint-Lambrechts-Herk (deelgemeente Hasselt). Ze droeg een zwart kleed, een witte kap, zwarte kousen, schoenen, een pelerine rond de hals en een gekleurde neusdoek op het hoofd (12). Hier verscheen reeds de pelerine als schoudermanteltje.

We kregen ook kinderkledij. Gertruida Hustings, 10 jaar oud verliet op 20 november 1854 met haar broer Herman Hustings de ouderlijke woning te Wellen bij Borgloon. Ze droeg een kleed in de stof gezegd van Verviers met strepen, een voorschoot van blauw katoen, een versleten muts ('bonnet') van violet katoen, een violetkleurige neusdoek, een nieuw hemd van calicot, versleten katoenen kousen en zwarte holle blokken (13). De voorschoot van blauw katoen was wel opvallend. De voorschoot of het schort behoorde tot de streekdracht. In de 15de eeuw werd de voorschoot als werkkledij gedragen. Hij had een beschermende functie. In latere eeuwen deed de voorschoot dienst als versierend kledingstuk. De voorschoten waren meestal uit katoen of linnen. Men had kleine en grote schorten. De voorschoot werd vaak opgestoken om de mooie rok te laten zien(14).

Elisabeth Ruttens was dienstmeid in Genk. Ze verliet het huis van haar meester op 10 februari 1856 en trok eerst naar Diepenbeek en vervolgens naar Hasselt. Ze was 29 jaar oud. Men zag haar niet meer terug. Ze droeg een wollen rok met zwarte en rode strepen, een blauwe halsdoek met enige witte strepen, een witte kanten muts bedekt met een halsdoek met kleine bloemen op blauwe grond, een katoenen voorschoot met kleine perken, hoog blauwe kousen en schoenen. Zij had een blauw katoenen regenscherm(15). Het regenscherm was dubbel zo groot als de huidige.

3. Stro vlechten in de Jekervallei

Wanneer we de Algemene Atlas van Wesmael-Charlier uit 1901 raadplegen, dan vinden we onder de provincie Limburg de Jekervallei met de strohoedenfabrieken. We zitten op de grens van Limburg en Luik, van Vlaanderen en Wallonië. We zitten tussen Tongeren en Visé. In de provincie Luik is de Jeker de Geer. Het speltstro en het tarwestro werden hier gebruikt om strohoeden te maken. Het stro werd gebleekt met zwaveldampen in de bleekkast. De strohalmen werden gesplitst en ze werden tot strohoeden gevlochten. In Rukkelingen, vroeger Limburg, nu het Luikse Roclenge en in Bitsingen, vroeger Limburg, nu het Luikse Bassenge had men strohoedenfabrieken volgens de Algemene Atlas van

of later, bij afspraak terugkomen, is men volop aan het flasjen- of koekenbakken op de kant der straat. Een kok met witte voorschoot en kapje, is druk aan het werk en deelt zijn gebak aan de vele liefhebbers uit. Hij had daartoe, daags voor de gebeurtenis, melk, meel, eieren en hout omgehaald. Er wordt plezier gemaakt en gedanst dat het schaûw geeft. Bij de aankomst wordt het bruidspaar met geestdrift onthaald. Wat een gejuich en gejoel, toen beiden de koeken proeven! Als de deeg verbakken is trakteren de jonge echtelingen het ganse gezelschap dat daarna tamelijk maar vrolijk uiteengaat.

Uiteraard komen liefdesperikelen ook aan bod in de Vlaamse sagen en volksverhalen. Hier opereren duistere machten zoals gevaarlijke heksen, spoken, duivels. Deze komen in onze moderne samenleving niet meer aan bod. De mensen moeten nu andere problemen en uitdagingen trotseren. Ze gaan zo bijvoorbeeld in tegenstelling met vroeger op reis. Ze komen in contact met andere culturen, andere godsdiensten. Er zijn de gevaren van het verkeer. Op gebied van de liefde dreigt de besmetting met het hiv-virus en nodigen tv-programma's uit tot het uittesten van intieme spelletjes. Die dan soms ook een onverwacht en vervelend slot kennen.

Zoals dit verhaal nummer 268 uit de reeks 'Op verhaal komen. Moderne sagen en geruchten uit Vlaanderen'.

268. Zorrosprong

Man en vrouw op een appartement willen een liefdesspelletje uitproberen maar het loopt slecht af. De man bindt zijn naakte vrouw bij haar armen en benen op het bed vast, trekt een zorropak aan en gaat op de kleerkast staan van waarop hij zijn vrouw wil bespringen. Hij zakt echter door de kast en breekt zijn beide benen. De kast is op slot en de man kan er niet meer uit. De vrouw kan haar man ook niet bevrijden, want ze ligt vastgebonden. Uiteindelijk zijn beiden om hulp beginnen schreeuwen. Daarom moet de politie de deur openbreken en hebben ze het koppel in deze benarde toestand gevonden.

Bron 1:(nr 18, p.167

Burger 1992,p. 108-109;Vandenberg 1999,p.322; Van Effelterre 2002,p 120;Woiutens p.66-

Dit verhaal komt uit de reeks "Op verhaal komen", Stefaan Top, Davidsfonds/Literair, Leuven, 2005-2006.

Johan Lambrechts

VERSLAGEN

Tijdens de zomermaanden bezochten heel wat IVV-medewerkers de talrijke festivals en activiteiten. We laten hen even aan het woord. Het laatste artikel in deze reeks gaat over wat de gewone bezoekers niet te zien krijgen op een festival.

Hello schoten: Een open raam op de wereld

Voor de 58ste keer ontving Schoten de wereld. 'Hello Schoten' dekt een hele waaier aan activiteiten op, maar ook naast het festivalpodium. Wie heimwee heeft kan zich vermeien in overvloedig fotomateriaal van podiumoptredens en allerlei nevenactiviteiten: www.helloschoten.be. We proberen een fractie van inhoud en sfeer weer te geven.

Voor de eerste keer in zijn geschiedenis kreeg het festival Albanezen op bezoek. Albanië blijft nog steeds een moeilijk te ontsluiten land. Door de groep 'Arbana' uit de Albanese hoofdstad Tirana uit te nodigen, droeg de organisatie bij tot onderling contact. Het gezelschap werd in 1978 opgericht door een groep mensen van verschillende leeftijden die elkaar vonden in hun liefde voor de folklore van de regio rond Tirana. De uitvoering van dansen en muziek deed sterk denken aan Macedonische volkstraditie.

Albanië

Chili

Zuid-Amerika werd vertegenwoordigd door Ballet folclórico de la universidad de Tarapaca uit Chili en Tierra Colombiana uit Bogota, de hoofdstad van Colombia. Beide groepen toonden ons hun verscheidenheid aan kleurrijke traditionele kledij, maar ook Indiaans aandoende uitrustingen. Muzikale begeleiding kreeg versterking van heerlijk gezang.

2. Een wandeling door vestimentair Limburg en door vestimentair Haspengouw via de signaleringen

Maria Catharina Nysten, een 16 jarig-meisje uit Leut (deelgemeente van Maasmechelen) afkomstig verdween uit Tongeren sedert december 1842. Ze was daar dienstbode. Ze droeg een kleed van wol en katoen met ruiten en een bruine halsdoek(6).

De 50 jarige Ida Tomson, echtgenote van Jan Cuppens, was krankzinnig. Ze verliet haar woning in Diepenbeek op 29 maart 1847 en men zocht haar. Ze droeg een witte katoenen neusdoek met blauwe strepen, een zwarte laken jak, een wollen rok met rode en zwarte strepen, zwarte kousen en holle blokken (7). De witte katoenen neusdoek met blauwe strepen was een omslagdoek of de sjaal. De bekendste was de Kasjmiersjaal, vervaardigd uit Kasjmierwol. Het was in feite een Europese namaak van de sjaals die het eerst in de 15de eeuw door wevers uit Turkestan en Kasjmier vervaardigd werden uit het zachtste geitenhaar.

De sjaal werd populair in Europa op het einde van de 18de eeuw. Hij werd vanaf dan ook nageemaakt. In 1789 portretteerde Elisabeth Vigée-Le Brun (Parijs 1755-1842) zichzelf met haar dochtertje met dergelijke sjaal. Keizerin Josephine, de echtgenote van Napoleon I, liet zich in 1805 met een langwerpige Kasjmiersjaal schilderen door Pierre-Paul Prud'Hon (Cluny 1758-Parijs 1823). De mode verspreidde zich van het hof naar de adel en de burgerij om tenslotte bij het gewone volk te belanden als streekdracht. De sjaals kregen later concurrentie van de lange jassen. Dat betekende ook het einde van de omslagdoek(8).

Een ongeveer 40-jarige vrouw, die krankzinnig was, werd gevonden in Buvingen (deelgemeente van Gingelom) op 12 augustus 1847. Ze droeg een violet katoenen muts, een jak van zware merino geheel versleten, een wit lijnwaden hemd. Ze was blootvoets. Ze had haar rok vervangen door een blauwe voorschoot en door een stuk stof(9). De vrouwen droegen in Haspengouw het haar in de scheiding en daar paste een muts, dikwijls nog bedekt met een hoofddoek bij. De vrouwenmuts begon met de kleine, witte muts, die we in de 16de eeuw op schilderijen terugvinden. Ze werd rond het hoofd geklemd met het oorijzer. In de 17de eeuw vinden we de eenvoudige witte vrouwenmuts op talrijke schilderijen van David Teniers(10).

Op 5 februari 1849 overleed te Membruggen (deelgemeente van Riemst) een 70-jarige onbekende vrouw. Ze droeg een katoenen kap, een katoenen neusdoek op het hoofd van wit en blauwe kleur, een siamoisen jak met bleek- en hoogblauwe strepen, een katoenen neusdoek aan de

zwart gekleurde klompen. De wissen mandjes in Haspengouw kwamen uit de Maastreek. In het Maascentrum De Wissen kregen we een beeld van het vlechtwerk van Stokkem (deelgemeente van Diksen-Stokkem).

Het bekendste ondergoed in Bilzen was de 'snêlzeiker'. Men sprak ook van de open broek of van de 'slippenbroek'. Het was een broek met losse pijpen zonder middenstuk(5).

Afbeelding 2.

Sterk symbolisch geladen vertolkingen wisselden af met onstuimig ritme dat associatie oproept met carnaval: kortom, feest op het podium.

Colombia

Colombia

Het Shrustii Multicultural Centre stuurde een folkloregroep naar Schoten die gespecialiseerd is in Bhangra. Het gaat over een traditie kaderend in het vieren van de oogst en ontstaan in de Punjab, een niet onbesproken streek waar Noord-India en Pakistan mekaar ontmoeten. Het ritme wordt bepaald door de dhol, een tweekoppig druminstrument. Kring- en solodansers wisselden mekaar af in energieke dansvormen.

India

Studenten lichamelijke opvoeding van de universiteit van Bratislava stichtten in 1964 de groep Gymnik. Naast foklore uit diverse Slovaakse regio's weten de dansers publiek van elke leeftijd te boeien door dans te mengen met speelse humoristische vertolkingen. Muziek en dans uit Slovakije blijft boeien. De groep was dit jaar voor de derde keer te gast in Schoten.

Slovakia

Zo ook voor de meisjes (en jongens) van de Trinity Irish Dancers (USA) die al voor de zesde keer in Schoten kwamen optreden. Meer dan 33 miljoen Amerikanen hebben lers bloed in de aderen. Het kan niet anders of deze band moet zich uiten in dans en muziek. Al 36 jaar lang leidt Mark Howard

de groep. Howard's inspanningen inspireerden commerciële producties zoals 'Riverdance'. Het blijft een voortdurend zoeken naar creatief verwerken van een diepgewortelde Ierse clock dance en ballet in choreografische formaties. Groeps- en solodans wisselen mekaar af. Oefening baart kunst, zoveel is zeker.

USA

Volksgroep Gelmel speelt een thuismatch bij elke 'Hello Schoten'. Wij mochten getuige zijn van een nieuwe suite rond vrijen en trouwen. Een dankbaar onderwerp om meisjes en jongens speels te laten vertolken. Het valt op tijdens het optreden en bij het bekijken van de foto's hoe publieksgericht de dansers van Gelmel optreden. Gezichten stralen blijdschap uit. Achter de beleving schuilen uren en uren oefenen. In tegenstelling met wat we gewoon zijn, werden de diverse delen van de suite onderbroken door korte pauzes, waarna de muziek hernam. Het geeft een beeld van het episodisch verloop van het tot stand komen en bestendigen van een relatie tussen twee mensen.

Jan Pirrewit

Gelmel

Nederland

STREEKDRACHTEN

Een duik in de kleerkist van de Haspengouwse boerin, signalementen van Haspengouwse boerinnen en strohoeden maken in de Jekervallei

Dr. Hist. Henri Vannoppen

1. We duiken in de kleerkist van de Haspengouwse boerin

Edmond Jaminé uit een voorname Tongerse familie maakte foto's van boerinnen in de Kempen met het wollen mutsje, de omslagdoek en de lange rok. De boerinnen stopten kousen of boterden (1). Dat wollen mutsje vond men ook in Haspengouw. In Bilzen sprak men van 'de mêts' of de muts, in Midden-Brabant sprak men van de koof, dat kwam van het Franse 'coiffe'. Het 'kappetje' werd 's zondags gedragen. Mevrouw Maria Kunnen-Rutten (+ 1922), de zuster van Mgr. Rutten, bisschop van Luik, droeg het kappetje met bloempjes(2). Later kwam de hoed met de 'voilette', in Bilzen de 'vwalèt'.

Korte rokken van wollen stoffen met gekleurde verticale strepen en de 'lijfken met lange limpen' waren een uitvinding van de naaisters van Val-Meer (een deelgemeente van Riemst) (3).

Om het geld op te bergen droegen de boerinnen de 'moederkenschak' ook 'moederkestès' genoemd. Het was een linnen of katoenen zak, wit of gekleurd, die tussen de boven- en de onderrok met twee linten om de taille vastgesnoerd was (4). In Bilzen sprak men van 'den oomenjaer', een tasje om het geld op te bergen. Deze term kwam van het Frans 'aumônière', een beurs die aan de ceintuur hing en waarin het geld voor de aalmoezen bewaard werd.

Ook bont was populair denk maar aan een nerts, een fis (een bunzig) of een vos. In Bilzen sprak men van 't vieske'.

De vrouwen droegen schoenen, galoches - in Bilzen 'glosje' - of

Afbeelding 1.

Boutonne. In de Charente. Ze wonen er nog steeds. Toen hadden ze nog geen kinderen. Nu drie. De jongste zoon werkt met geiten. Zijn kaas is nog beter dan de 'witte van Rotselaar'.

En mag ik even chauvinist zijn? De duvel of Westmalle smaakt ons ook nooit beter dan thuis, in het gezelschap van een van de vele volksdansvrienden.

Ik ben ervan overtuigd dat de meeste lezers van volkskunst dezelfde ervaring hebben. En het maakt me blij en het doet deugd deze banden te voelen tussen mensen van verschillende volkeren. Dit krijgen de bezoekers of de pers op een volkskunstfestival niet te zien. Is dat niet jammer?

Johan Lambrechts

Volkskunstgroep Gelmel kreeg dit jaar gezelschap van de groep 'Paloina' uit Amsterdam. Ik mocht 'Paloina' al aan het werk zien bij de viering van 70 jaar Reuzegom in september 2015. Het ensemble bestaat al sedert 1971. Eens begonnen loopt de vertoning door 'Paloina' als een trein. Zang, dans, muziek en toneelstukjes wisselen elkaar af met vaart. De toeschouwers werden meegenomen naar de Amsterdamse grachten voor een volksfeest. 'Paloina' rijgt dansvormen uit Europese landen aan elkaar. Het leuke hierbij is dat er ook een knipoog gaat naar Vlaanderen.

Tal van internationale festivals in Vlaanderen maken van hun programma een totaalgebeuren. Dat is niet anders in Schoten. Zoals in de aanhef al vermeld, gebeurde er in de festivalweek ook heel wat in de omgeving van het podium. Wie zelf wil dansen kon dat, avond na avond, telkens met andere groepen. Voor de kinderen was er het zondagse feest 'Hello Kids' met speciale activiteiten en werkstonden. De Sint-Cordulakerk was zondagvoormiddag te klein voor de internationale eucharistieviering. En op vrijdag 15 juli werd het festival met een galavoorstelling afgesloten. Op naar de 59ste uitgave in 2017!

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

Vive le folkore, vive l'Europeade!

Dit was de slogan die van 20 tem 24 juli 2016 weerklonk tijdens de Europeade, het jaarlijkse vijfdaagse folklorefeest waarbij duizenden deelnemers in traditionele klederdrachten uit heel Europa elkaar ontmoeten om te dansen, te zingen, te musiceren, te vendelen en plezier te hebben zonder formele voordrachten. Het is een verbroederingsfeest tussen tientallen volkeren.

Ditmaal werd de Europeade bij onze zuiderburen in Namur georganiseerd, met 4.300 deelnemers die 170 groepen uit heel Europa vertegenwoordigden. Heel speciaal was de aanwezigheid van de Naamse steltenlopers 'Les chasseurs'. Het was geleden van in 1969 in Marche-en-Famenne dat dit groot Europees folkloristisch evenement nog doorging in Wallonië. Namur, de hoofdstad van Wallonië en studentenstad, is gekend om zijn Citadel en Belfort en huisvestigt de regering, het parlement en de administratie.

In de volkskunst wordt gewerkt met 'volkeren', hoe klein ook, elk volk heeft zijn taal, cultuur, gebruiken en wordt gerespecteerd. Dat is het fijne aan onze volkskunstwereld!

Woensdagavond, de eerste avond, is het steeds aan het gastland (de regio) om zijn cultuur te tonen. Het werd een prachtige sereenvolle avond met dans, kostuums en vuurwerk van onze Waalse vrienden.

Getrouwe Europeadegangers spraken vol lof over de zeer goede organisatie over het ganse geheel, praktische kant, slaaplocaties, eetgelegenheden, alles was tot in de puntjes georganiseerd. Een dikke pluim voor Namur die het imago alle eer aandeed.

Op de openingsavond werden naast heel veel enthousiaste toeschouwers onder groot gejuich ook Prinses Astrid en Prins Laurent verwelkomd. Na het openingszinnetje van Prinses Astrid bliezen de Thebaanse trompetten KSA Hanse de Krijger uit Oudenaarde de opening van het evenement verder, zoals we gewoon zijn op de Europeade. De sfeer zat er op voorhand al heel goed in, de Europeade is mettertijd uitgegroeid tot het grootste folklorefestival van Europa. Het evenement werd rechtstreeks op de lokale tv-zenders uitgezonden. En toen het vredeslied geblazen werd, ging iedereen rechtop staan om de nadruk te leggen op 'vrede', in deze tijd waar anderen op sommige plaatsen zoveel gruwel aanrichten.

Een stiltemoment werd natuurlijk ook ingelast om de mensen te herdenken die er niet meer bij zijn.

Vlaanderen was heel goed vertegenwoordigd en kreeg een welgemeende 'Dank u Vlaanderen'.

Een 30-tal vendeliërs en een 45-tal zanglustigen sloten de openingsavond af met een mooi en harmonieus Hertog Jan. Ik heb mij laten vertellen dat het koor samengesteld is met mensen die het wat moeilijker krijgen met dansen, maar graag zingen en zo ook kunnen verder blijven deelnemen aan de Europeade. De zanggroep staat ook gewoon open voor al wie graag wil meezingen.

Op de koor- en muziekavond verzorgde een goed bemande Vlaamse volksmuziekgroep het voorprogramma en begeleidde daarna het zangkoor o.l.v. Kris De Smedt met de liederen 'Laat ons liefste samen varen', 'Mijn zoetlief was een weverkijn' en 'Nachtegaaltje'. Zowel muziek als zang werden met veel intonatie en vrolijkheid gebracht, het volk werd al snel mee op sleeptouw genomen.

Op de slotmanifestatie roffelde en tinkelde KSA Hanske de Krijger het voorprogramma. Veertien groepen brachten er daarna de Spilpolka, een

brengen. Elke groep brengt een totaal ander programma. Elk volk heeft zijn eigen ritme, zijn eigen instrumenten, zijn eigen klederdracht. Bonte afwisseling is troef!

Dit in schril contrast met de rockfestivals. Wanneer begin juli de noordoostenwind blaast, hoor ik alleen maar, uren aan een stuk, het 'boenke-boenke-boenk' klinken vanuit Werchter. Wanneer dan 's nachts het geluid uitgestorven is, wordt alles nog eens herhaald op radio en TV.

Bij een tweede duvel zijn we het nog meer eens: heb jij Schoten gezien tijdens het nieuws? Of Bonheiden? Of Oostrozebeke? En wat met Edegem. of Hasselt?

Jan-Inge en Birgitta zijn niet onze enige buitenlandse volkskunstvrienden. Tijdens diezelfde reis met Reuzegom in 1975 leerden we in Kopenhagen ook Jonna en Steen kennen, en Dorte en Christian. Toeval of niet: in september komen Jonna en Steen naar Vlaanderen. Zij houden van onze schilder- en bouwkunst, van de oude Vlaamse muziek. We vragen ons nu al af in welke Vlaamse kerk ze vanuit Kopenhagen weer een voor ons onbekende Rubens gevonden hebben.

Inderdaad, een volksdansfestival is heel wat meer dan enkele dansvertoningen. De dag duurt immers 24 uur. Er is tijd genoeg om mekaar beter te leren kennen. Zeker 'als het klikt'. Na verloop van jaren verandert ook de inhoud van de gesprekken. Eerst is er de ontdekking van mekaars omgeving, van mekaars kunst. Dan komen de kinderen. Ze worden groter. De volkskunst is dikwijls niet meer het belangrijkste gemeenschappelijk interessepunt. De kinderen huwen, er komen kleinkinderen. Wat echter blijft, is de vriendschap, zijn de kerstkaartjes elk jaar, de occasionele bezoeken. Ook met andere volksdansvrienden. Uit Frankrijk, Engeland, Duitsland, Ierland, Nederland... De Europese eenheid is bij volksdansers een heel wat geslaagder project dan bij de politici. Hier wordt er niet over exits gepraat!

In de volkskunstwereld is er een constante: we ontmoeten mekaar regelmatig, en drinken dan een pintje bier, of een glaasje wijn. Waar we ook zijn. In Neckartailfingen zetten Sigrid en Reinhard worstjes en zout bretzelbrood op tafel (waarna we weer dorst krijgen). In Malmö en Kopenhagen past aquavit wonderwel bij smörrebröd, zeker in het gezelschap van Jan-Inge en Birgitta, van Jonna en Steen, of Dorte en Christian. Nergens smakt de pastis beter als in de tuin van Anne en Dennis. En hoe kan ik de lof zingen van de zelfgemaakte rode landwijn en pineau bij Francoise en Jean-Claude? We ontmoetten hen voor het eerst in 1971. Ze woonden toen in een oude boerderij in Tonnaye-la-

Omstreeks 19u viel het doek over het 42ste festival. Proficiat aan de organisatoren en heel Bonheiden! En wat volgend jaar in petto heeft blijft nog een verrassing ...

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

■ ■ ■

Wat bezoekers van een volkskunstfestival niet te zien krijgen.

Vorig jaar had ik, ook in augustus, een gesprek met Stefaan en Kris Top over de Europeade in Helsingborg. Beiden zijn er al jarenlang trouwe bezoekers van. Of ze nu doorgaat in Riga, of Helsingborg, Antwerpen of Namen. Ze houden van de optredens, maar vooral van de sfeer op straten en pleinen. Enig wegens de kleurenpracht van de klederdrachten, de sierlijke dansen, de muziek - nu eens opgewekt, dan weer traag en meeslepend.

Nu zitten Cecile en ikzelf thuis aan tafel met Birgitta en Jan-Inge. Zij wonen nabij Malmö en waren er reeds bij wanneer in de zestiger jaren de Europeade plaatsvond in het Antwerpse Sportpaleis.

Vorig jaar overhandigden zij zelfs tijdens de slotceremonie in naam van Zweden de vlag aan de afvaardiging van de stad Namen. Dit jaar deden ze dat opnieuw bij de opening van de Europeade. Birgitta is hees. Niet te verwonderen na vijf dagen (en nachten) Namen. Het wordt een gezellige babbelavond met aquavit en duvel. We hebben een oude langspeelplaat bovengehaald. Een orkestje met vedel en nyckelharpa speelt. Lichtvoetige hambo's. Weemoedige langzame marsen. Een puike uitvoering. Dit is duidelijk het ritme waarin Jan-Inge en Birgitta grootgebracht zijn. En dat we dank zij hen leerden kennen. In Malmö, 1975.

Dat is reeds meer dan 40 jaar. Het was het begin van een jarenlange vriendschap.

We zijn het er alle vier roerend over eens: een volksdansfestival is heel wat meer dan enkele vertoningen van een paar uur. Met het schrijven van een enthousiast verslag over de optredens is lang niet alles verteld. De sprongen van de jongens, het gehuppel van draaiende meisjes, de mooie figuren en de ingewikkelde passen kunnen de toeschouwers in vervoering

pittige, nieuwe gecreëerde dans van Wim Dewitte ter gelegenheid van het 45 jarig bestaan van volksdansgroep Die Boose uit Izegem (2001). De dans wordt uitgevoerd op de muziek van de Polka van Elewijt. Enkele personen dansten eerst naar het midden van het plein toe en nodigden direct de andere dansers uit om het ganse plein in te nemen – in volle vaart - met de veel bewegende figuren van de Spilpolka. Goed gedaan Vlaanderen!

Ook de kindergroepen waren heel goed vertegenwoordigd. Alle Europeade-deelnemers hadden samen op de workshop een dans geleerd die ze heel leuk ingekleed op de slotmanifestatie brachten.

Wat natuurlijk altijd opvalt op zo'n volkskunstgebeuren is, dat er tussen Vlaanderen en Wallonië een vriendschappelijke sfeer is, geen wolkje aan de lucht. Er wordt samen gedanst, gezongen en een pintje gedronken. Langs beide zijde wordt er inspanning geleverd om mekaar te begrijpen en zo hoort het ook.

Even terugblikken naar het prille begin: de eerste uitgave van de Europeade had plaats in 1964 in Antwerpen. Wijlen Mon De Clopper uit Vlaanderen was de grote initiatiefnemer samen met Robert Müller-Kox, een Duitser verdreven uit Silezië. Mon De Clopper was voorzitter van de Europeade-organisatie tot 1997. Nadien werd hij opgevolgd door Bruno Peeters en inmiddels is Armand De Winter voorzitter van het internationaal Europeadecomité en Jean Vleminckx van het Europeadecomité Vlaanderen. Tientallen steden hebben intussen gastvrijheid verleend aan dit grootste Europese rendez-vous van volkskunstgroepen. Toch is het geen festival als een ander, maar in de eerste plaats een feest van ontmoeting, vriendschap en solidariteit tussen mensen en culturen. Het is één van de weinige initiatieven die mensen uit heel Europa daadwerkelijk bij elkaar brengt, en in al die jaren werd een netwerk van tienduizenden deelnemers en sympathisanten uitgebouwd. De organisatie werkt al drieënvijftig jaar voor een verenigd Europa, op basis van vrijwilligheid.

Foto's en video's zijn te bekijken op onderstaande link:
<http://www.europeade2016.be/europeade-en-images/>

Volgend jaar afspraak in Finland, Turku voor de volgende Europeade!
<http://www.europeade2016.be/actualites/>

Machteld Van Den Bossche

■ ■ ■

De gilde van kampenhout 475 jaar jong

Wie tijdens het weekeinde van 6 en 7 augustus in Kampenhout passeerde, kon er niet naast kijken: hier was iets te vieren. De Sint-Sebastiaansgilde werkte zich uit de naad om een historische verjaardag luister en inhoud te geven.

Er bestaat een historisch verband tussen de Sint-Pietersgilde van Mazenzele en de Sint-Sebastiaansgilde van Kampenhout. De oudste vermelding van de gilde van Mazenzele dateert van 1541, ter gelegenheid van een vier dagen durend schuttersfeest. Voor het ontstaan van de Kampenhoutse gilde moeten we wellicht teruggaan tot in de 15de eeuw, maar de oudste vermelding werd als referentiepunt genomen: de Sint-Sebastiaansgilde van Kampenhout kan dus praten op 475 jaar traditie.

Zondag 7 augustus werden de bezoekers vergast op een indrukwekkende stoet met niet minder dan 41 deelnemende groepen of attracties. Naast de Gilde van Kampenhout waren nog eens acht Sint-Sebastiaansgilden aanwezig. We mochten tevens genieten van volkskunstgroepen uit binnen- en buitenland, meer bepaald: La Saltarelle (Waver), Les Pollethals (Dieppe), Reintje Vos (Stekene), de Zwitserse groep Buochs (Vierwoudstedenmeer) en de Krekels (Bonheiden).

Natuurlijk mocht de witloofteelt niet ontbreken. Zestien wagens en landbouwruijtuigen lieten er geen twijfel over bestaan: de witloofteelt leeft nog in en rond Kampenhout. Burgemeester Kris Lenaerts wist me te vertellen dat de huidige locatie van het witloofmuseum zal verhuizen naar het centrum van Kampenhout. De restauratie van de nieuwe locatie (vlakbij

oogstfeesten. Blijheid en uitbundigheid alom, maar dan op een andere wijze dan we zagen bij de Argentijnse gasten.

La Farandole Biterroise uit Béziers

We zouden de werkelijkheid geweld aandoen mochten we zwijgen over de Krekeltjes, Heikrekeltjes en Jong-Krekels. De kinderen en jongeren van Volkskunstgroep de Krekels traden op, overtuigd en eenvoudig oprecht. In Bonheiden hebben kinder- en jongerendansen een bijzondere plaats, zoveel is zeker. Het orkest van de Krekels ondersteunde de leuke en fel gesmaakte dansjes.

De Krekels

Folklore Ensemble Klek uit Ogulin

traditionele snaarinstrumenten zoals de 'samica' en 'sosie'. Deze muziek heeft meer kracht dan we op het eerste zicht zouden vermoeden, mede door het uitgebreid orkest.

Opzwepend en authentiek spektakel kregen we met de Dance School Huayra Muyo uit San Salvador de Jujuy. Dansers en muzikanten komen uit het Noordwesten van Argentinië, aan de voet van het Andesgebergte. De groep bracht vooral landelijke danstraditie, meer bepaald de 'Malambo', een koppeldans uit rurale bergachtige omgeving. Dance School Huayra Muyo bestaat al sedert 1968 en is voor de 14de keer op rondreis in Europa.

Dance School Huayra Muyo uit San Salvador de Jujuy

Van Argentinië naar Frankrijk is niet enkel een enorme geografische steenworp. De Franse groep La Farandole Biterroise mocht het dansspektakel afsluiten en deed dat op een rustige door-en-door authentieke manier. Béziers, de thuishaven van de groep, ligt in de Languedoc, het Zuid-Oosten van Frankrijk. Béziers en wijn vormen een natuurlijke eenheid. Zijn dans-, zang- en muziekcultuur kaderen in

Villa Lucie) nadert zijn voltooiing. Een pluim op de hoed van Burgemeester, beleidsploeg en administratie voor hun cultuurvriendelijk beleid!

In de feesttent konden we nog genieten van volksmuziek (bedankt Breurs en Zussen!) en optredens van de aanwezige volkskunstgroepen.

Vlaanderen (Reintje Vos en de Krekels) vertolkten traditionele volksdansen en nieuwe creaties, naast hofdansen door La Saltarelle en de Zwitserse groep Buochs die dans maar ook zang en vendelspel bracht.

Proficiat aan allen die zich in en om de Sint-Sebastiaansgilde van Kampenhout verdienstelijk maakten de voorbije 475 jaar, in het bijzonder zij die nu dapper voortploegen!

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

19e Internationaal Folklore Festival van Volkskunstgroep Dophei te Vosselaar

Van vrijdag 12 tot en met maandag 15 augustus was het weer een gezellige drukte rond het gemeentehuis en de daar achter liggende gemeentehal.

Het galaoptreden van zondagnamiddag voor een zo goed als uitverkochte zaal, waar alles in het werk werd gesteld om zonder storende bijgeluiden van het programma te kunnen genieten, was van hoge kwaliteit.

Dophei bracht in een vloeiend programma alle geledingen van de groep op het toneel.

De Spaanse groep Pena Fragatina

Daarna was het de beurt aan de Spaanse groep Pena Fragatina uit de regio Aragon om met hun vele muzikanten en zangers het publiek te bekoren. De dansen werden natuurlijk begeleid door de castagnetten.

Na de pauze nam de Turkse groep Amadolu Folklor Toplulugu uit Istanbul, begeleid door één muzikant met een dansmeesterviool, het podium in.

De Turkse groep Amadolu Folklor Topluluguul.

Na de voorstelling werd wel opgemerkt dat het weer een enorme toer was om alles tijdig voor mekaar te krijgen. Gastgezinnen en vrijwilligers bij mekaar krijgen, wordt steeds moeilijker.

Frans Monden

Al 42 keer festival in Bonheiden: de wereld, ons dorp

Wie een fijne neus heeft voor volksdansen kan ieder jaar tijdens de tweede helft van augustus terecht in Bonheiden. Ook dit jaar deed volkskunstgroep 'de Krekels' zijn uiterste best om het publiek te verwennen.

De Krekels denken ook aan de minder mobiele. De Franse groep vergastte patiënten van het Imelda Ziekenhuis en de bewoners van het Woonzorgcentrum 'Den Olm' op toegankelijke dansen en muziek. Alle folkloregroepen werden ondergebracht in gastfamilies, wat meteen een stevige band rond het festivalgebeuren verzekert.

Dit jaar was er voor het eerst een Chinese groep te gast. Het ging meer bepaald over de Baoshan Folk Art Troupe uit Shanghai. De groep bestaat sinds 1988 en heeft al Europese ervaring. De dansers brachten toegankelijke choreografie en zang. Slagwerk speelt een belangrijke rol in de vertolking van Chinese muziek, nu eens beheerst, dan weer onstuimig, maar steeds op maat van het menselijk gehoor. Het viel op dat ook kinderen de vertolking van het slag-ensemble konden smaken.

Baoshan Folk Art Troupe uit Shanghai

Het Folklore Ensemble Klek uit Ogulin reist sinds 1980 de wereld af met Kroatische volkskunst. De prachtige kledij maakt onlosmakelijk deel uit van de traditie. De groep doet actief onderzoek naar het reconstrueren van traditionele kostuums uit de omgeving van Ogulin. Ze bezitten al meer dan 450 stuks. Dansers en muzikanten zien optreden in deze traditionele klederdrachten is een lust voor het oog. De dansen worden begeleid met

**INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST**

België
P.B.
9160 Lokeren 1
8/4264

VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

STREEKDRACHTEN
COMMISSIE

JAARGANG 40
NUMMER 4
DECEMBER 2016

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE EN DE VERSPREIDING VAN DE
VLAAMSE VOLKSCULTUUR
Afgiftekantoor Lokeren 1 - P 706365

EDITORIAAL

Vergeet-mij-nooitje

Het is wellicht een schrikwekkend beeld voorgoed vergeten te zijn. Meteen ook te beseffen dat wat we geweest zijn en wat we gedaan hebben in het niets kan verzinken. In welke mate kan actief bezig zijn met volkskunst de gedachte aan mensen levendig houden? Dit editoriaal gaat over anti-vergeet activiteiten.

*Als ik dood ga, huil maar niet
ik ben niet echt dood moet je weten
het is maar een lichaam dat ik achterliet
dood ben ik pas als jij me bent vergeten⁽¹⁾.*

Bram Vermeulen's tekst wordt geregeld gebruikt op gedachtenisprentjes. De muziek wordt gedraaid tijdens afscheidsvieringen, zowel in kerken als in uitvaartcentra. Het geeft de intentie van de aanwezigen weer om de gedachte aan de overledene gaande te houden. Meestal slagen we erin om met foto's, voorwerpen en geschriften een min of meer betrouwbaar beeld te construeren van wie niet meer tastbaar aanwezig is. Maar wat met de tweede en derde generatie? Geregeld verdwijnen persoonlijke archiefstukken in de ijver om een en ander grondig op te ruimen. In het beste geval stellen we ons de vraag wat belangrijk is en wat niet. We beseffen pas de waarde van persoonlijke documentatie wanneer we de geschiedenis willen reconstrueren. Onverwacht stoten we op verloren gewaande stukken die ons herinneren aan wat een persoon heeft betekend.

Het komt erop aan mekaar niet uit het oog te verliezen. Het doet denken aan het verhaal over het vergeet-mij-nietje (Figuur 1)⁽²⁾. Toen de mensen vooral oog hadden voor het mooie op aarde, werd de blauwe lucht jaloers en boos. De

Figuur 1: bloempjes van het middelst vergeet-mij-nietje of Myosotis arvensis Hill.

(1) <http://www.songteksten.nl/songteksten/68112/bram-vermeulen/testament.htm> (geraadpleegd op 4 december 2016)

(2) [https://www.kuleuven-kulak.be/bioweb/?lang=nl&detail=258&titel=Myosotis arvensis-akkervergeet-mij-nietje](https://www.kuleuven-kulak.be/bioweb/?lang=nl&detail=258&titel=Myosotis%20arvensis-akkervergeet-mij-nietje) (geraadpleegd op 4 december 2016)

Het valt niet altijd mee om vergeet-mij-nietjes te ontdekken in de natuur. De bloempjes vallen te klein en bescheiden uit. Ze verstoppem zich tussen grotere grassen en bloemsoorten. En hoe zit het met het zoeken van vergeet-mij-nietjes in de wereld van de volkskunst? IVV werkt al sedert meer dan vijf jaar samen met KADOC⁽³⁾ voor het beheren van archieven. Binnen KADOC functioneert een databank ODIS. Deze databank ontstond in 2000 met steun van wetenschapsfondsen. Ze groeide ondertussen uit tot de grootste historische databank van Vlaanderen. ODIS wil gegevens over personen, organisaties en feiten contextualiseren door deze in relatie te brengen met mekaar. ODIS is een Oracle-databank met zeven onderling verbonden hoofdmodules en één ondersteunende module. De context overstijgt de nationale omgeving, door samenwerking

(3) <https://kadoc.kuleuven.be/>: KU Leuven documentatie- en onderzoekscentrum voor religie, cultuur en samenleving (geraadpleegd op 4 december 2016).

We kunnen ons de bedenking maken in welke mate dat werk (nog) nodig is. We beschikken toch over Wikipedia, waarin we allerlei gegevens kunnen vinden. *The proof of the pudding is in the eating*: laten we een concrete vergelijking maken tussen ODIS en Wikipedia. Nemen we bijvoorbeeld de figuur van Rika De Backer. Wij mogen Mevrouw De Backer beschouwen als de voorloper van de Minister-President van de Vlaamse Gemeenschap. Zij heeft bijzondere verdiensten in de ondersteuning van de Vlaamse Cultuur, waarbij ze terdege aandacht schonk aan volkskunst. Zowel Wikipedia als ODIS leveren nuttige gegevens bij ingeven van de naam als eenvoudige zoekterm. Het valt hierbij op dat in ODIS de gegevens systematischer zijn geordend in een vast kader. Wikipedia houdt het bij vertellende tekst en linking naar andere bronnen. Wanneer we op zoek gaan naar 'Sus Geens' komen we via google op de IVV-webstek terecht. ODIS geeft (nog) geen resultaten. Dat is begrijpelijk, want het archief van onze stichtende voorzitter wordt momenteel geïnventariseerd binnen KADOC.

Figuur 3: promotie voor ODIS (bron: KADOC).

Onze wereld telt zoveel vergeet-mij-nietjes die volkskunst kleur gaven en geven. IVV zal in de toekomst nog actiever samenwerken met KADOC om ODIS mee te voeden en zo de volkskunstwereld op de kaart te zetten. Momenteel bestaat een inventaris van 13 archieven die door IVV bij KADOC in bewaring werden gegeven (Tabel 1). Binnenkort komen er nog twee bij⁽⁴⁾.

(4) Het gaat meer bepaald over het archief van F.H. Geens en R. Van Overbeke, geïnventariseerd door Hugo Bulterijst.

Collectie Renaat Van Craenenbroek (1937-2001)
Collectie Fik Van Velthoven (1914-1990)
Collectie Walter De Decker (1929-1994)
Collectie familie D'Haese
Collectie Renaat Van Overbeke
Collectie IVV
Collectie Yolanda Wils
Collectie Fred Engelen
Collectie Alfons Van der Linden
Collectie Wim en Katelijne D'Hollander
Collectie Felix Proost
Collectie Etienne Vankeirsbilck
Collectie Marc De Maertelaere

Tabel 1: overzicht van de reeds geïnventariseerde archieven

De beschrijving van de inhoud van deze archieven beslaat 115 pagina's. Door ze onder te brengen in het KADOC, kunnen ze ook ontsloten worden voor raadpleging. ODIS betrekken bij het ontsluiten van de hierboven vernoemde archieven biedt nog meer mogelijkheden voor wetenschappelijk onderzoek. Op die manier worden vergeet-mij-nietjes, vergeet-mij-nooitjes.

Wanneer dit editoriaal verschijnt, is 2016 afgerond. IVV blijft ook in 2017 paraat om volkskunst mee levend te houden. Wij danken elkeen die een stuk van zichzelf gaf en geeft om dat aspect van onze rijke Vlaamse cultuur tot een werkwoord te maken. Wij wensen langs deze weg aan elkeen een voorspoedige reis in het jaar dat aanbreekt en de dragende nabijheid van fijne mensen wanneer de avond valt.

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

REDACTIONEEL

Abonnementen 2017

Beste Volkskunst-lezer,

Een overzichtje van de verschillende formules:

- Het gewone abonnementsgeld voor personen bedraagt 15 euro.
- Buitenlandse abonnees betalen 20 euro.
- Verenigingen en organisaties kunnen zich abonneren voor 17,5 euro en ontvangen dan elk kwartaal twee gedrukte exemplaren.
- Voor 25 euro krijgt je groep daarnaast een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee krijg je toegang tot het digitale archief van IVV: alle publicaties, losse dansen en vendelreeksen, Volkskunst en het archief.
- Je kan voor 10 euro ook een digitaal abonnement nemen: je ontvangt dan Volkskunst enkel in pdf-formaat in je e-postbus.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement Volkskunst' en naam en adres van de abonnee (indien verschillend van de gegevens van de betaler).

Je vindt een brief met overschrijvingsformulier in deze Volkskunst. Alvast bedankt voor het hernieuwen van je abonnement.

Stefaan Haesen

Voorzitter werkgroep communicatie

Volkskunst verschijnt vier maal per jaar.

Inleverdata voor artikels:

- *lente-nummer: 1 februari 2017*
- *zomer-nummer: 1 mei 2017*
- *herfst-nummer: 1 augustus 2017*
- *winter-nummer: 1 november 2017*

Je kan de redactie een bericht sturen op:

redactie.volkskunst@instituutvlaamsevolkskunst.be

PUBLICATIES

Speciale acties boeken

Vanaf januari 2017 starten we een speciale actie rond de boeken 'Van hoed tot ondergoed' en 'Het Vliegende Vendel'.

Van hoed tot ondergoed

€ 37,50- **verlaagde prijs**

€ 30,00

In 2010 realiseert IVV, in samenwerking met Davidsfonds Uitgeverij, een tweede standaardwerkoverstreekdrachten in Vlaanderen. Niets uit het eerste boek is overgenomen in dit tweede boek, dat een reis maakt door de geschiedenis in een sociologisch, geografisch en thematisch luik. Daarnaast biedt het boek een voorbeeld (Reuzegom, Leuven) van hoe reconstructies van kledij in groepen kunnen uitgewerkt worden. 'Van hoed tot ondergoed' is een uitstekend relatiegeschenk met plaats- en zaaknamen-registers, samenvattingen in

vijf talen, en vijftalige bijschriften bij de 256 foto's en illustraties.

Technische gegevens: A4-formaat, 324 blz. Vierkleurendruk, gebonden in stijve kaft.

Het Vliegende Vendel

€ 10,00

Uitgebreide publicatie over het ontstaan, de ontwikkeling en de verspreiding van het vlaggenzwaaien in Vlaanderen en elders. Naast een uitgebreid historisch overzicht en heel wat praktische informatie, bevat het boek de nauwkeurige notering van vijf traditionele vendelspelen uit onze gewesten. Met meer dan 300 bladzijden tekst en tientallen prenten, is dit boek uitgegroeid tot een echt standaardwerk dat niet alleen vendeliers zal aanspreken doch eveneens allen die enige belangstelling hebben voor onze volkscultuur.

Actie 1: Gratis boek

Aan alle volksdans-, vendel en volksmuziekgroepen met een webabonnement, schenken we een exemplaar van deze boeken voor gebruik als relatiegeschenk bij buitenlandse reizen !

Bel of e-mail onze secretaris (zie colofon) of surf naar www.instituutvlaamsevolkskunst.be/aanvraag-boek-geschenk

Actie 2: Het Vliegende Vendel

Geschenktip: Geef je leden een origineel geschenk voor hun verjaardag, lente- of communiefeest:

- Bij aankoop van 5 exemplaren betaal je slechts 7,50 euro per stuk
- vanaf 10 exemplaren halveren we de prijs naar 5,00 euro per stuk

Bundelprijs Streekdrachten

Zolang de voorraad strekt, blijft ook de bundelprijs van beide boeken over streekdrachten van kracht

Beide boeken over streekdrachten in één pakket

€ 47,50

***** Stockverkoop *****

Kortingen

Verder blijven ook de gebruikelijke kortingen van kracht:

- Bij aankoop van een volledige reeks: -10% (bijv. alle nog beschikbare bundels in de reeks 'Dans Nu')
- Bij aankoop van meerdere reeksen: -15% (bijv. de volledige reeksen 'Traditionele Dansen' en 'Dans Nu')
- Tijdens cursussen met IVV lesgevers: -10% (bijv. tijdens de Vendeliersverbroedering)
- Bij samenwerking voor een bundel: -10%

De reeksen:

- 'Traditionele Dansen'
- 'Dans Nu'
- 'Vendel Nu'

Bij vragen over deze aanbiedingen neem je best contact met onze secretaris Stefaan (zie colofon voor contactgegevens).

ADVERTENTIE

Kantklosjes - Houtdraaiwerk - Deurknopjes

Jan De Maertelaere BVBA
Bedrijvenlaan 12 - B-9080 Lochristi

Tel : 0032 9 230 67 18 - Fax : 0032 9 232 11 75
www.bobbins.be jan@bobbins.be

VERSLAGEN

Emeritus

Op zaterdag 12 november 2016 vierde IVV mee het emeritaat van zijn voorzitter Gert Laekeman.

Een emeritaat vieren is in mijn geval als niet academicus een speciale belevenis. Toch wel met een bang hartje, wat overdonderd door het lezen van heel wat geleerde woorden op het programmablad, zocht ik een plaatsje in de goed gevulde Leuvense Pieter de Somer Aula. De aula was goed gevuld, Gert's collega's, al dan niet in toga, oudstudenten, apothekers, vrienden, familie, ja ... zelfs volkskunstvrienden ontbraken niet.

Op het programmabladje las ik echter ook woorden die ik wel kende en die waarschijnlijk onbekend waren voor vele van de aanwezige academici en apothekers: schottischen, mazurka, kadril, Limbrant, Hubert Boone...

De toon was onmiddellijk gezet: feestelijk blijde muziek wisselde af met zachte, stille klanken. Zo ook in de woorden die collega's van Gert uitspraken op deze emeritaatsviering. Want heeft afscheid nemen niet altijd een dubbel kantje? Aan de ene kant is er de lof en de dankbaarheid voor de tientallen jaren academisch werk. Aan de andere kant is er de vrees voor het gemis na het afscheid.

Uit alle woorden die we hoorden kwam er één vaststaand feit naar voren: Gert heeft honderden studenten klaargestoomd en enthousiast gemaakt om hun apothekersjob naar best vermogen en verstaanbaar voor iedereen uit te voeren. Onleesbare doktersbriefjes leesbaar maken,

onverstaanbare Latijnse woorden verstaanbaar, wijze en tijdstip van innemen van pilletjes duidelijk, wijzen op belang en gevaren van planten en kruiden... Hij benadrukte telkens dat het allemaal behoort tot hun basis takenpalet. Gerts studenten werden ideaal voorbereid om gepast, persoonlijk en wetenschappelijk verantwoord advies te geven. 'Zijn' apothekers moesten samen met de huisarts dé vertrouwenspersoon worden in sommige moeilijke en belangrijke levensfasen.

Deze korte tekst heeft niet de pretentie volledig te willen zijn over de academische taken die Gert naast de opleiding van zijn studenten op zich genomen heeft. Zijn collega's Veerle Foulon, Isabelle Huys, Paul Declerck, Arnold Vlietick en Steven Simoens vertelden over zijn internationale, nationale en Leuvense initiatieven. Finland vaardigde Marja Airksinen af en Rector Rik Torfs sprak ons toe via een videoboodschap.

Aan al deze activiteiten komt nu een einde. Een gepast geschenk mag dan niet ontbreken. Een Leuvense beeldhouwer maakte een Ginkgo Biloba, een Japanse Notenboom. Symbolischer kon het niet zijn. In Japan wordt de boom als een god vereerd. Hij staat symbool voor onveranderlijkheid, hoop, liefde, toverkracht, tijdloosheid, en een lang leven.

Ik 'ontdekte' de boom tijdens een bezoek aan Weimar. Zoals elke toerist die Weimar bezoekt, ontmoette ik er meer dan eens de Ginkgo-boom en zijn blad. Elke soevenirwinkel biedt er ginkgo's aan uit keramiek, porselein, textiel. Je kan er ginkgothee drinken en schoonheidsprodukten kopen. Dit alles omdat een gedicht van Goethe uit 1815 deze boom onsterfelijk maakte. Ik hoor onze gids het nog altijd voordragen.

Ginkgo Biloba

*Dieses Baums Blatt, der von Osten
Meinem Garten anvertraut,
Giebt geheimen Sinn zu kosten,
Wie's den Wissenden erbaut,*

*Ist es Ein lebendig Wesen,
Das sich in sich selbst getrennt?
Sind es zwei, die sich erlesen,
Daß man sie als Eines kennt?*

*Solche Frage zu erwidern,
Fand ich wohl den rechten Sinn,
Fühlst du nicht an meinen Liedern,
Daß ich Eins und doppelt bin?*

Johann Wolfgang von Goethe, 1815

In zijn laatste officiële academische speech sprak Gert over verleden en toekomst. Zoals elke 'gepensioneerde' is hij er rotsvast van overtuigd dat er nu een zee van tijd vrijkomt voor zijn echtgenote, kinderen, kleinkinderen en hobby's. Hierbij natuurlijk IVV en de volkskunst. Hij zal spoedig beter weten!!

De Brabantse klanken van Hubert Boone en Limbrant maakten dan een einde aan het officiële academische leven van Gert en effenden de weg naar de receptie in de universiteitshallen, het officiële begin van zijn emeritaat.

Gert, vanaf nu ben je 'em. prof. dr. Gert Laekeman'. Het ga je goed.

Johan

INTERNATIONAAL

50 jaar vendelen in Cori - Italie

door Stefaan Haesen

Naar aanleiding van het 50-jarig bestaan van de plaatselijke vendelgroep 'Sbandiatori dei Rioni di Cori' (de oudste van drie groepen in dit kleine stadje) ontvingen we een uitnodiging om deel te nemen aan een wetenschappelijk congres over vendelzwaaien in Europa. Het werd een leerrijke en fijne ervaring in het gezelschap van vendelgroep Carpevento uit Leuven

*17 SEPTEMBER 2016 - CONFERENCE
Celebrations for the 50th anniversary of the foundation of
Rioni Renaissance Flag Throwers from Cori*

Un percorso lungo cinquant'anni

The Art of Flag Throwing

EVOKE THE PAST, IMAGINE THE FUTURE

Celebrations for the 50th anniversary of the foundation of Rioni Renaissance Flag Throwers from Cori

L'arte di maneggiar l'insegna

RIEVOCARE IL PASSATO, IMMAGINARE IL FUTURO

Celebrations per il 50mo anniversario della fondazione degli Sbandiatori dei Rioni di Cori, 1966 - 2016

HOSTED INSTITUTIONS

- Lazio Region
- Cori Town-Hall
- Museum of Folkloric Arts and Traditions of Rome
- Universidad de Extremadura, Spain
- FISB – Italian Federation of Flag Throwers
- German Federation of Flag Throwers
- Flemish Institute of Folklore (IVV)

Na de verwelkoming door Angelo Pianelli - huidig voorzitter van 'Rioni Renaissance Flag Throwers from Cori' - kwamen sprekers aan bod die verschillende punten van het vendelzwaaien als immaterieel cultureel erfgoed belichtten.

THE ART OF FLAG THROWING

The Military origins of flag throwing and the transformation into a peace game: how the different schools of flag throwing have done so, and which techniques/choreographies are used to do so.

Luciano Artusi - Journalist, member of European Federation of Historical Games, consulting member of Historical Committee of the Italian Federation of Historical Games Federation, previous Director of Florence Historical Soccer.

THE HARALDS

Symbols, materials, costumes

Pierluigi De Rossi – History & Arts Institute of South Lazio

THE SOCIAL CONTRIBUTION OF FLAG THROWERS IN CORI

Social outcomes, local identity, territorial valorisation

Ettore Di Meo – Cori Municipality Historical Archive

NATIONAL NETWORKS OF FLAG THROWERS

Birth, development, activities, perspectives of national institutions about flag throwing. Rules, historical research, common standards: perspectives about national works.

*Antonella Palumbo. President Italian Federation of Flag Throwing
Gerhard Schlaich, President German Federation of Flag Throwing
Stefaan Haesen, Flemish Institute of Folklore (IVV)*

FOLKLORE OF FLAGS AND HERITAGE OF HUMANITY

Intangible Heritage of Humanity Protection and UNESCO policies

Stefania Baldinotti, Museum of Folkloric Arts and Traditions of Rome / UNESCO Office of MIBACT (Ministry of Cultural Heritage and Activities and Tourism)

LOCAL IDENTITY AND FOLKLORE

Folklore as cultural identity piece of the territories

Martín Gómez-Ullate García de León, Professor of Extremadura University (Spain)

RIONI RENAISSANCE FLAG THROWERS FROM CORI. ORIGINS AND HISTORY

How Rioni Renaissance Flag Throwers were born in Cori. Technical evolution and association phases.

Giovanni Pistilli – Founder and Honorary President of Rioni Renaissance Flag Throwers, founding member and previous president of CIOFF Italy section

Piergiacomo Sottoriva – President of Roffredo Caetani Foundation, previous County Tourism Office Director

Alle bijdragen verschijnen over enkele maanden in een boek over 50 jaar werking van de groep. Maar ik wil jullie graag de Nederlandse tekst laten lezen van mijn korte bijdrage over vendelzwaaien in de 20ste eeuw in Vlaanderen.

De grote sprong

Beste vrienden, collega's vendeliers,

Graag wil ik jullie toespreken over de grote sprong die vendelzwaaien nam in Vlaanderen gedurende de 20ste eeuw. De oudere geschiedenis is er erg gelijklopend met die van onder meer Italië en Duitsland.

Laat ons beginnen met een kort historisch overzicht:

Voor de eerste wereldoorlog werd het vendelen voornamelijk nog uitgevoerd door een enkele alferus/vendelier in de (schutters) gilden. Maar de oorlog maakte een eind aan deze traditie en talrijke andere.

Na de oorlog duurde het nog bijna 5 jaar alvorens de gilden het vendelzwaaien opnieuw beoefenden. Slecht enkele gilden waren

nog actief: in Brecht, Retie, Tongerlo, Leefdaal en Baelen-Weser. Het was een ontmoeting met Stan Gijsen, de vendelier van de Sint-Jorisgilde van Brecht, die Fred Engelen en Bert De Backer aanzette tot het maken van een nieuwe vendelreeks, geïnspireerd op de figuren van Stan Gijsen. (nota: het vendelspel van Stan Gijsen was niet rechtstreeks overgeleverd, maar werd in de jaren twintig gecreëerd). Een nieuw tijdperk brak aan !

Tegen het einde van de jaren dertig werd het vendelzwaaien erg populair bij gilden en volksdansgroepen. Maar een nieuwe oorlog kwam eraan.

Ook na de tweede wereldoorlog duurde het even alvorens men de tradities weer op nam. Maar de heropleving van volksdans en vendelzwaaien kwam er. Tal van federaties en groeperingen zagen het levenslicht.

Gilden

De Kempense gilden groepeerden zich in de Hoge Gilderaad der Kempen. Er werden opnieuw wedstrijden gehouden in o.m. schieten, dansen en vendelzwaaien.

Jeugdbeweging

Bij de 25ste verjaardag van de Boerenjeugdbond (BJB, later KLJ) werden paardrijden, volksdans en vendelzwaaien uitgevoerd door 10.000 enthousiaste jongeren. Ook nu nog telt KLJ het grootste aantal vendeliers. Elke twee jaar - tijdens het Landjuweel - verzamelen honderden vendeliers om elkaar te 'bekampen' in het vendelzwaaien en andere (sport)disciplines.

Kunstgroepen

In de vijftiger jaren ontstonden in Vlaanderen een aantal kunstgroepen: gebaseerd op het traditioneel vendelen, maar met de nadruk op beweging, dans en ritme. De vlag werd een verlengstuk van de persoon.

Volkskunstgroepen

Heelwat Vlaamse groepen ontstonden in de jaren vijftig en zestig. In de gilden was vendelzwaaien nog een zaak voor een enkele vendelier, in de volkskunstwereld werd met meerdere vendeliers gevendeld.

Het recente verleden

De grootste sprong kwam er in de voorbije 30 jaar. Vendelzwaaien bij volksdansgroepen groeide uit van een intermezzo tussen dansen naar een aparte activiteit. Vendelgroepen ontstonden door afsplitsing van dansgroepen of door oud-KLJ-ers die een groep oprichtten. Ook voor de kunstgroepen werd het traditioneel vlaggespel weer belangrijker.

Nieuwe bewegingen en figuren, gebruik van allerhande muzieksoorten, nieuwe materialen, het groepsvendelen door mannen, vrouwen en kinderen typeren het hedendaags vendelzwaaien in Vlaanderen.

Tot slot gaf ik de aanwezigen nog een korte uitleg over de werking van IVV en vendelen.net.

Deze tekst is zeker niet volledig, daarvoor was de vooropgestelde beschikbare tijd te beperkt, maar geeft wel een duidelijk beeld van wie er in Vlaanderen aan vendelzwaaien doet. En het mag gezegd worden dat het aanbod bij ons veel ruimer is dan in de andere landen waar vendelzwaaien wordt beoefend.

Interesse in de Engelse tekst van mijn tussenkomst of alle teksten van de conferentie ? Geef me een seintje op stefaan@haesen.info !

Er was uiteraard ook tijd voorzien voor het vendelzwaaien zelf: een stoet door het centrum van het stadje Cori in de namiddag en optredens door de aanwezige groepen op een groot plein 's avonds.

Europese federatie

In de marge van dit evenement werden ook nog gesprekken gevoerd over de mogelijke oprichting van een Europees verbond voor vendelzwaaiers. Een onderwerp dat al geruime tijd op de tafel ligt, maar waar nu misschien toch wat vooruitgang in komt. We houden jullie zeker op de hoogte !

De sprekers

Sbandieratori dei Rioni di Cori

Monadria Polygamica uit Tsjechië

Vendelgroep Carpevento

Sbandieratori dei Rioni di Cori

Groepsfoto

STREEKDRACHTEN

Het verhaal van 'Grootmoe Nelleke' of... de streekdracht in Brecht in de Belle Epoque in de Noorderkempen (provincie Antwerpen)

Jozef Mertens en Dr. Henri Vannoppen

Een mail van mijn studiegenoot aan de KUL, historicus Jozef Mertens, was de aanleiding voor dit artikel. Hij vroeg een beschrijving van de kledij van zijn betovergrootmoeder Nelleke, overleden in Brecht in 1909. Gewoonlijk krijgen we in de Streekdrachtencommissie oude foto's binnen, maar meestal weten we niet wie afgebeeld werd. In het beste geval hebben we de naam van de fotograaf en de stad of gemeente waar hij zijn fotostudio had. In dit geval hebben we een foto van een persoon, die identificeerbaar is. Jozef Mertens geeft eerst het verhaal van 'Grootmoe Nelleke' en Dr. Henri Vannoppen omschrijft de kledij op de foto rekening houdend met de streekdracht in de Noorderkempen, bijzonder dan in Brecht.

1. Petronella Van Looveren (1830-1909), naaister in Brecht

Petronella Van Looveren, in de familie genoemd 'Grootmoe Nelleke', werd geboren in Loenhout op 1 november 1830 en stierf op 78-jarige leeftijd in Brecht op 16 februari 1909. Ze was op 15 juli 1856 in Brecht als dienstmeid gehuwd met dienstbode Jan Van den Heuvel, geboren in Rijsbergen (Zundert, N.-Brabant) op 16 maart 1824 en gestorven in Brecht op 1 december 1892. Hij ging door het leven als dagloner en was dus werkzaam in de landbouw, en zij hield, zeker als weduwe, als 'naaister' een

Afb 1. Petronella Van Looveren

kledingwinkelje open. Dit zal mede haar mooie kleding bepaald hebben. In 1901, toen haar handtekening vereist werd, verklaarde Petronella ten overstaan van de notaris "niet te kunnen teekenen als zijnde ongeleerd".

Het echtpaar bezat in het dorpscentrum van Brecht, op de plaats van de huidige Gasthuisstraat nr. 38, een kleine woning, bestaande uit een woonplaats, kleine kamer, kelder, grote kelderkamer en 'mose' (= moos, plaats waar men deed wat we nu in de keuken doen o.a. de afwas, evenwel niet het koken of bakken), huisplaats (= grond rondom het huis) en hof (= tuin) oostwaarts gelegen, groot 2.40 are. Petronella Van Looveren verkocht het huis met instemming van haar kinderen op 30 november 1901 voor 1.600 frank aan haar kleindochter Maria Aernouts (de grootmoeder van Jozef Mertens), 18 dagen eerder gehuwd met Jozef Janssen. In de koopakte werd de bovenverdieping niet vermeld, al zal er die ook toen al wel geweest zijn.

Petronella had vijf dochters en twee zonen, van wie er zes in of rond Antwerpen terechtkwamen. Deze Van den Heuvels illustreren de opmerkelijke exodus vanuit de arme Kempense dorpen naar die almaar groeiende handelsmetropool Antwerpen. Als beroep van de zonen en schoonzonen staan begin 20ste eeuw vermeld: natiebaas (2 x), fabrieksarbeider, tolbeambte, metselaar (later aannemer) en voerman. Om de jongste zoon, Lodewijk (Louis) Van den Heuvel (Brecht 28 mei 1874 - Lint 9 december 1943) aan het Klein-Seminarie van Hoogstraten te laten studeren, werden alle eindjes aan elkaar geknoopt. Na zijn opleiding aan het Groot-Seminarie van Mechelen werd Louis daar op 1 juni 1901 priester gewijd. Zijn eremis in Brecht, ongetwijfeld bijgewoond door Petronella Van Looveren in haar feestelijke kleding, zal voor de trotse familie een waar feest geweest zijn.

In 1901 werd Louis onderpastoor in Heverlee (parochie Sint-Lambertus). In 1904 kwam hij in Vorst/Forest (parochie Sint-Dionysius) in de Brusselse agglomeratie terecht en van 1909 tot 1920 in de mooie kerk van O.-L.-Vrouw van Bijstand in hartje Brussel, vanwaar hij n.a.v. de bekende Constantijnse feesten in

Afbeelding 2

1913 een voor die tijd zeldzame pelgrimstocht naar Rome ondernam. Van 1920 tot 1923 was hij pastoor van de H.-Hartparochie in Blauwput (Kessel-Lo) en vervolgens, van 1923 tot 1943, van de parochie van O.-L.-V.- van Geboorte in Lint, waar hij tijdens de oorlog stierf.

Rijk is het gezin Van den Heuvel-Van Looveren nooit geworden, maar op korte tijd hebben de kinderen in den vreemde toch een niet-onaardige sociale sprong gemaakt (1).

2. De streekdracht in Brecht

Brecht ligt in de Noorderkempen in de provincie Antwerpen. De streekdrachten in de provincie Antwerpen vinden we terug in:

- H. VANNOPPEN. Van hoed tot ondergoed. Streekdrachten in Vlaanderen. Leuven Davidsfonds, 2010, p. 125-149 (de Noorderkempen, p. 130-131, Antwerpse Polders, p. 139-143).
- H. VANNOPPEN. Streekdrachten in onze gewesten. Gent, 1994, p. 157-201 (de Noorderkempen, p. 171-180, de Antwerpse Polders, p. 191-195).
- H. VANNOPPEN. Streekdrachten in de provincie Antwerpen van 1500 tot het einde van de streekdrachten. - Jaarboek Provinciale Commissie voor Geschiedenis en Volkskunde 2000-2001. Deel XII. Antwerpen, 2002, p. 208-220.

3. De vleugelmuts of de trekmut

'Grootmoe Nelleke' droeg heel duidelijk de vleugelmuts. Bij de meeste vrouwenmutsen droeg men een zwart ondermutsje of kalotje. Zo werd de witte bovenmuts niet bevuild door het haar. De vleugelmuts of de trekmut was in de 18de eeuw al in de mode. Het witte mutsje kreeg in de eerste fase een voorstrook over de oren. In de 18de eeuw werden dit gebogen vleugels en zo komen we tot de typische vleugelmuts in tweede fase. De boedellijst van Maria Jonckers († 1756), die te Rotselaar een klerenwinkel had,

vermeldde o.a. '4 treckmutsen en 4 treckhuiven'. In Wezemaal in Vlaams-Brabant droegen vrouwen in 1845: "le riche bonnet des Campinoises à larges barbes de dentelles", dus vleugelmutsen. De trekmut was vooral populair in de Antwerpse Polders en in de Kempen.

De trekmutts bestond uit twee delen:

- de eigenlijke mutts (kruin of bol), die zeer ruim hoofd en haar bedekte en onderaan door een lint was toegestropt
- een fraaie randreep, die het voorhoofd omgeeft en op de slapen verwijdt in afhangende vleugels (oren).

Beide delen zijn verbonden door een smal, effen lint: 'het bruggeske'.

Er zijn sociale verschillen wat betreft de vleugelmuts:

- De lengte van de vleugels. In de Polders zei men "Hoe rijker de Polderboerin hoe langer de vleugels". Bij langere vleugels werd meer kant gebruikt.
- De soort van kant. Armere boerinnen gebruikten 'stop', een heel gewone grove kant, de rijkere boerinnen halfgaas of geheel gaas met kleine kruisjes en gewezen motieven.
- De mutts zelf. De rijken zaten vooraan in de kerk met hun prachtige vleugelmutsen, de anderen meer achteraan met veel goedkopere cornetmutsjes.

De vleugelmuts was een feestmuts, slechts gedragen bij een huwelijk, op zondagen, feestdagen en bijzondere gebeurtenissen. Dat was ook zo in Brecht in de Noorderkempen.

Soms droeg men ook de spaanhoed boven de vleugelmuts. Kunstschilder Marten Melsen schilderde boerinnen in Stabroek met de vleugelmuts

met lange vleugels, maar ook met de vleugelmuts bedekt door de spaanhoed⁽²⁾.

4. Kasjmierneusdoek

‘Grootmoe Nelleke’ droeg een omslagdoek, zeker een Kasjmierneusdoek of een Kasjmiersjaal. De neusdoeken of sjaals waren zeer populair bij de vrouwen. De Kasjmiersjaal is zeer bekend als omslagdoek. Deze sjaal vervaardigd uit Kasjmierwol, is in feite de Europese namaak van de sjaals, die in de 15de eeuw door wevers in Turkestan en Kasjmier vervaardigd werden uit het zachtste geitenhaar. Ze kwamen in Europa in de mode vanaf het einde van de 18de eeuw. In het begin werden de sjaals nog wel uit India ingevoerd, maar dan kwam de Continentale Blokkade van Napoleon. In de Franse tijd begonnen heel wat ondernemingen, o.a. in Lyon en in de Brusselse randgemeente Ukkel, imitaties te weven of te drukken. Vanaf het begin van de 19de eeuw waren die imitaties volop in gebruik.

Keizerin Joséphine liet zich in 1805 met een langwerpige Kasjmierneusdoek schilderen door P. Proudhon. L.M. Autissier schilderde in 1804 ‘de Leuvense Vaart’. Voor de vaartkom zien we een vrouw met een rood kleed, een vleugelmuts met redelijk lange vleugels en een Kasjmierneusdoek als omslagdoek. De vrouw droeg een zondagse kledij, die vrij modieus was. De mode verspreidde zich vlug van het hof naar de adel en de burgerij om tenslotte bij het gewone volk te belanden en aldus in de streekdrachten te worden opgenomen.

De Kasjmierneusdoek verving de mantel en bedekte het kleed om warm te hebben. In de streekdracht werd hij diagonaal in tweeën gevouwen en hing dus met een punt over de rug. De hoekeinden werden over de borsten gekruist en soms tussen een zwarte ceintuur met zilveren gesp gestoken. De vrouwen in de Kempense schuttersgilden blijven ook nu nog de Kasjmiersjaal trouw⁽³⁾.

5. De speld

‘Grootmoe Nelleke’ droeg een speld. De speld kan een juweel geweest zijn of was utilitair om de Kasjmiersjaal boven dicht te houden. In de 19de eeuw werden vele juwelen gerangschikt onder de term geblazen goud. De tamelijk goedkope juwelen waren echter broos. Vanaf omstreeks 1835 had men een techniek, waarbij zeer dunne plaatjes goud in een matrijs gestampt werden. Matrijzen voor dergelijk juwelen vinden we in het Museum van de Heemkundige Kring van Brecht⁽⁴⁾.

6. Veranderingen met W.O.I

Reeds in de Belle Epoque kwam er verandering. De streekdrachten werden vervangen door burgerkledij (5). De foto van Adriana van den Heuvel (1857-1922), dochter van 'grootmoe Nelleke', met jak en bef met strik, is daar in 1895 al een voorbeeld van. De luxekledij voor de vrouw en zeker voor de bruid bestond meestal uit een jasje of jak en een rok. De mouw had fronsen bovenaan en was lichtjes aansluitend aan de pols (6).

Noten:

- (1) J. MERTENS. De stamdragers. Geschiedenis van de familie Mertens in Loenhout en Brecht, en van Corneel Mertens en zijn bakkerij in het bijzonder (eind 16de-begin 20ste eeuw). Met een appendix over de Janssenstam. Middelkerke, 2016, 132 p. Onuitgegeven manuscript.
- (2) H. VANNOPPEN. Streekdrachten in onze gewesten. Gent, 1994, p. 110-115.
- (3) H. VANNOPPEN. O.c., p. 139-141.
- (4) H. VANNOPPEN. O.c., p. 145-146.
- (5) H. VANNOPPEN. De vrouwenmode en de streekdracht van de onderdanige vrouw uit de Belle Epoque naar de geëmancipeerde dame na W.O. I zonder de haartooi te vergeten - Volkskunst, juni 2014, p. 17-22.
- (6) H. VANNOPPEN en G. STEENKISTE-PIL. De bruidsjurk van Julie Van Laerhoven-Verhoeven uit 1901 uit Erps-Kwerps- Curtenberg, 2010, p. 167-171.

Illustraties:

1. Petronella Van Looveren (1830-1909) uit Brecht vermoedelijk in 1883 © Jozef Mertens, Middelkerke
2. Gedachtenisprentje van Petronella Van Looveren (1830-1909), gedrukt in Vorst (Forest) bij Brussel. Daar was haar zoon Louis Van den Heuvel (1874-1943) toen onderpastoor (1904-1909) © Jozef Mertens, Middelkerke
3. Jonge vrouw met trekmutts met lange vleugels. Illustratie uit 'Hoe men schilder wordt' van H. Conscience
4. 'Het kermishoekje' uit 1897 door Marten Melsen. Bemerkt rechts een dame met vleugelmuts en Kasjmiersjaal (Stichting Marten Melsen Stabroek)
5. De 38-jarige dienstmeid Adriana Van den Heuvel (Brecht 8 feb. 1857 - Antwerpen 9 dec. 1922), ter gelegenheid van haar (tweede) huwelijk in Antwerpen op 19 oktober 1895 met timmerman (later aannemer) Corneel Van Hassel. Waarschijnlijk heeft Petronella Van Looveren de kleding van haar dochter in 1895 vervaardigd. De foto is werk van de bekende fotograaf Antoon Van Hoorenbeeck, Kasteelpleinstraat 36, Antwerpen © Jozef Mertens, Middelkerke

VOLKSVERHALEN

Nieuwjaar

December! Een speciale maand is voorbij! De dagen zijn kort, de nachten lang, gelegenheden genoeg om te dromen.

Eerst komen de kinderen aan de beurt: ze kijken verlangend uit naar Sinterklaas. Hoewel het voor de Heilige Man en zeker voor zijn Zwarte Piet ook crisis is, slaagt hij er nog in op 6 december de huiskamer te vullen met blij getater. Kinderen storen er zich niet aan of die vriendelijke oude man een bisschopsstaf, -mantel en -mijter draagt. Of dat zijn gulle helpers zwart of wit zijn. Die discussies zijn er niet voor hen. Die laten ze over aan de 'grote verstandige mensen'.

Dan komen Kerstmis en Nieuwjaar. Hier verdwijnt stilaan het christelijk kerstfeest uit onze kindertijd. Dit is voor velen louter romantiek geworden en verleden. De kerstboom wordt binnengehaald in plaats van het stalletje. Een joelende Santa komt in plaats van zingende engelen en biddende herders. 'Susa Nina' horen we bijna niet meer, en, kunnen onze kinderen nog zingen dat 'de herderkens bij nachte' lagen?

'Als de meerderheid zich niet meer herkent in de beelden die ooit gemeengoed waren, als de Bijbelse taferelen op schilderijen van Rembrandt onzichtbaar zijn geworden omdat vrijwel niemand meer weet wat daar nu eigenlijk wordt afgebeeld, dan zijn wij onze eigen Japanners geworden, dan lopen de meeste mensen rond in kerken en musea als blinden, en hebben ze, net als een Japanner, een uitleg nodig.'

Dit zei Cees Nooteboom in zijn dankwoord voor de Prijs der Nederlandse Letteren, die hij jaren terug uit de handen van koning Albert II ontving.

Profetische woorden die mooi aansluiten bij Gert's editoriaal. Waarbij we de volgende bedenking kunnen en moeten maken: kunnen wij in een wereld leven waarin de mooie en minder mooie Bijbelse verhalen verbannen zijn? Hebben wij die voedingsbodem echt niet nodig? Kunnen wij verder zonder de oude tradities als we willen weten wie we zijn en wat we als mens betekenen?

Toevallig kreeg ik het boek 'De Lozie' te lezen. René Stappaerts, een kenner van het Kempenland, een 'uit het beste hout gesneden onderwijzer' schetst in dit werk een panoramisch beeld van een Kempens dorp, Retie, in het begin van de twintigste eeuw. Hij vertelt over de gebruiken

en rituelen in verband met het leven, de kalenderfeesten, devotie, spel en ontspanning... Lees hieronder wat hij vertelt over het begin van het nieuwe jaar.

Nieuwjaar

Voor het kerstverlof werden in de klas twee nieuwjaarsbrieven geschreven en ingeoeffend tot bijna iedereen ze foutloos kon lezen. Op nieuwjaarsdag zat de kerk even vol als 's zondags. Na de hoogmis of ten laatste in de namiddag, werd de nieuwjaarsbrief bij peter en meter voorgelezen. Die brief lezen was een plechtige aangelegenheid. Ieder kind wilde aan peter en meter laten zien en horen, dat het al mooi kon schrijven en behoorlijk lezen. Wat in de brief stond, was minder belangrijk en was snel vergeten. De peter en de meter namen de brief aan, bekeken het geschrift en gaven een geldstukje voor de onkosten van de mooi versierde brief. Daarna kwam het nieuwjaarsgeschenk. Eigenlijk was dat geen grote verrassing, want alle kinderen kregen een versierde peperkoek. Die werd ten laatste op tweede kerstdag besteld bij de bakker. Er waren peperkoeken van verschillende grootte en men kon kiezen welk chocoladen pronkstuk erop moest staan. De bakker spoot een papieren boordje aan de bovenrand van de koek vast en wat aan ruimte tussen het papier en het chocoladen pronkstuk overbleef, werd opgevuld met lijntjes en kronkeltjes in suiker en een omkaderd jaartal in suikergoed. Op de hoeken en op open plaatsjes werden goedkope snoepjes vastgeplakt.- Het kostbare stuk werd in een keukenhanddoek gebonden en mee naar huis genomen. De volgende dagen werd de peperkoek beetje bij beetje geplunderd en de versiering opgesnoept. De koek zelf werd in plakken als toespijs bij de boterham gegeten. Het was een eenvoudig geschenk maar de kinderen waren er dolgelukkig mee. Ze zongen:

*Nieuwejaarkezoete, het varken heeft vier voeten,
vier voeten en een staart
ik ben toch wel een peperkoekje waard.*

Een minder gekuiste versie was:

*Nieuwejaarke in 't hageland
ons kat die heeft haar staart verbrand
van achter aan haar prootje
moeder krijg ik een nootje
vader krijg ik een duit
mijn nieuwjaarsliedje is uit.*

Driekoningen zingen

Destijds gingen haast alle kinderen zingen, maar meestal beperkte hun ronde zich tot de eigen wijk of het gehucht. De vermomming kostte toen geen geld. Afgedragen kleren, een stuk bedsprei, 't kon allemaal dienen. De oudere kinderen vonden wel een kapmantel, een neusdoek of een kaban. De zangers maakten zelf een masker: in een oud stuk witgoed knipten zij twee kijkgaten en een derde gat voor de mond. Het doek werd bewerkt met kleurpotlood of houtskool en met een plukje haar van de paardestaart werd een snorgemaakt. Men zette een oude pet, een bolhoed of een zomerse strohoed op het hoofd, bond vaders getten of rolgetten om de benen en deed wanten aan. Zo waren de zangers totaal onherkenbaar.

Meestal werden groepjes van drie tot vijf man gevormd. Eén zanger droeg een beurs om de geldstukjes in te verzamelen. Soms droeg een andere zanger een ronddraaiende, zelfgemaakte ster. De groepjes vertrokken op vijf januari bij valavond. Als het donker weer was of als de karsporen vol water stonden, kregen ze van thuis een stallantaren mee, of een ballonnetje met een kaars erin. Maar dit laatste overleefde meestal de avond niet. Huis voor huis werd bezocht, want overal werden ze verwacht. Als ze ergens binnengingen zongen ze:

*Driekoningen, Driekoningen, geef mij een nieuwe hoed
Mijn oude is versleten, ons moeder mag het niet weten
Ons vader heeft het geld op de rooster geteld*

De meisjes zongen ook wel eens kerstliederen. Bij de jongens werd het liedje dikwijls een onverstaanbaar gemompel, omdat ze hun stem verdraaiden om niet herkend te worden. Na het lied moesten de huisbewoners raden met wie ze te doen hadden. Hierbij gingen ze vooral uit van de kleding. Als ze op die basis niet konden uitvissen wie voor hen stond te zwijgen of valse tips te geven, werden vragen gesteld. Dat spelletje kon heel wat tijd in beslag nemen, maar pas als de identiteit van de zangers bekend was, werd er wat in de beurs gestopt. Wanneer de zangers vermoedden dat ze maar een klein muntstukje hadden gekregen, controleerden ze dat buiten voor de deur. Als hun vermoeden klopte, zongen ze:

'Hoog huis, leeg huis, daar zit een gierige pin in huis!'

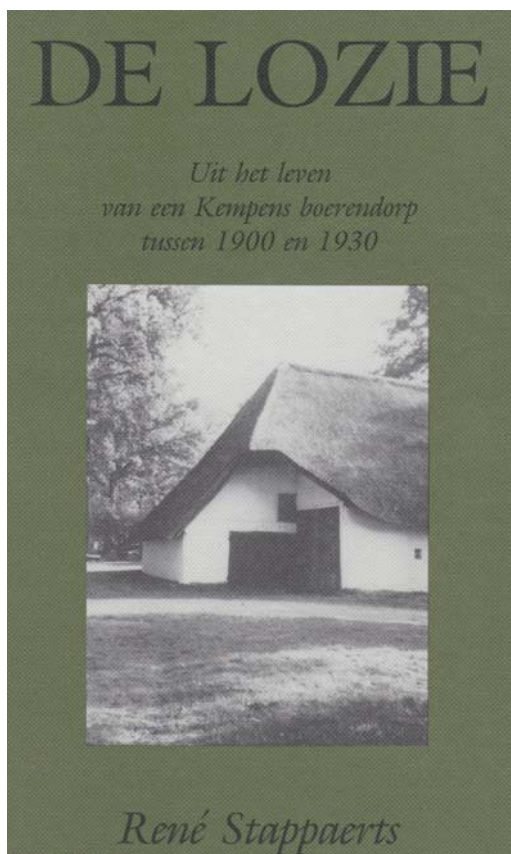
Dan gingen ze er vlug vandoor.

Op weg naar het volgende huis werd druk besproken waarom ze niet meteen herkend waren. De zangers hadden de grootste napret en ze wisselden tips uit voor het volgende bezoek. Om acht

uur, of ten laatste iets erna, moest de schooljeugd terug op de vertrekplaats zijn. Het ingezamelde geld werd verdeeld, en iedere deelnemer trok opgetogen naar huis. Ze moesten dan wel meteen naar bed, want de volgende dag moesten ze vroeg uit de veren voor de mis van zes of acht uur.

'De Lozie, uit het leven van een Kempens boerendorp tussen 1900 en 1930' werd geschreven door René Stappaerts die hiermee in 1992 de tweejaarlijkse ABB-prijs voor de geschiedenis van het platteland won.

Johan Lambrechts

WERKING IVV

Materiaalbank

Stefaan Haesen

Je vindt hieronder een overzicht van de informatie die we reeds konden verzamelen. Ook te raadplegen op onze website www.instituutvlaamsevolkskunst.be/materiaalbank. Bijkomende adressen kunnen doorgestuurd worden naar materiaalbank@instituutvlaamsevolkskunst.be

Klompen

Verreydt – Verboven

*Pulsesteenweg 62
2280 Grobbendonk
03/4843226
verreydt.verboven@telenet.be*

Kant

Kantschool Artofil

*Nadine Pauwels
Kasteelstraat 74
Temse
03/7711616
www.artofil.be*

Kant in Vlaanderen

*Studie- en Praktijkcentrum en Museum voor Hedendaagse Kant
Lydia Mertens
Colckemstraat 5 A
3800 Sint-Truiden
011/881588*

Blauwe Kiel, Fuik

Fleerakkers

Rijkevorsel

Faas

Kleding Daniël

Genkerbaan 37

3520 Zonhoven

011/813267

daniels.kleding@telenet.be

www.daniels-kleding.be

Vendelstokken

KASOMK - René Roux,

*Technisch Instituut Sint-Jansberg, Sint-Jansberg 39 te 3680
Maaseik.*

Tel 089.563059 - e-mail: rene.roex@kasomk.be

René is te bereiken via mail of telefonisch tijdens de schooluren.

Prijzen

grote stok: 89 euro

middelgrote stok: 85 euro

kleine stok: 81 euro

*De kleine stokken worden weldra besteld via groepsaankoop door
vendelen.net en IVV Vlaams Vendelarchief*

Spaanhoed

Esmé Hofman

Vlechtwerkvormgever

Bareldsweg 8

7983KH Wapse

0521-383051

www.esmehofman.nl

AANKONDIGINGEN

Kalender - Volksdansbals

Bekijk de lijst op <http://www.volksdansbals.vlaanderen> of volg ons op Twitter @VolksdansbalsVL (een initiatief van IVV).

Open Cursusdag Vendelen 2017

*Cursus vendelzwaaien voor gevorderde vendeliers
met geavanceerde vendeltechnieken.*

Zondag 12 maart 2017 te Mechelen

Een samenwerking tussen Vendelen.net, het Instituut voor Vlaamse Volkskunst (IVV) en de Hoge Gildenraad der Kempen (HGK).

Het cursusmateriaal wordt verzorgd door IVV.

Programma

- Calimero - vendelreeks van vendelgroep Draposmaaiter uit Jette
- De Veerman - vendelreeks van de Sint-Jorisgilde Nieuwmoer
- De Vlegel - Europeadereeks 2017

Praktisch

- Mee te brengen: Vlag en stok, lunchpakket
- Plaats: Kantoormeubelen Bulvano/Bulo, Blarenberglaan 6, 2800 Mechelen (Industriepark Mechelen-Noord). Ingang langs achterzijde (links van het gebouw) tussen poort 24 en 25,
- Deelname in de kosten: 20 euro per persoon (15 euro bij on-line inschrijving voor 13 februari 2017)

Inschrijving en Betaling

- 5 euro korting bij on-line inschrijving voor 13 februari 2017 !
- Zo snel mogelijk inschrijven via de website www.vendelen.net (gelieve in te schrijven vóór 8 maart 2017) en het juiste bedrag overschrijven op rekening BE87 9730 4066 8494 van Vendelen.net met vermelding van 'OCV2017' en de naam van de deelnemer(s).

Meer info: info@vendelen.net

VOLKSGEBRUIKEN

Huwelijkstradities zoals met de bareel staan en geld gooien... elementen uit de geschiedenis van het alledaagse leven in Vlaanderen

Dr. Henri Vannoppen

1. Met de bareel staan, een overgangsritueel

De Franse antropoloog Arnold van Gennep (1873-1957) schreef in 1909 'Les Rites de Passage'. Een overgangsritueel is volgens van Gennep een ritueel dat de verandering in de sociale of seksuele status van iemand markeert. De overgang van 'Jonkheid' (niet getrouwd zijn) naar 'Getrouwd' past in dat kader. Met de bareel staan is dan ook een overgangsritueel.

2. Een kerkelijk huwelijk rond 1900 in Midden-Brabant

Het gewone volk trouwde meestal rond 1900 na de vroegmis, de rijkeren om 11 uur. Rond 1900 huwde de doorsnee plattelandster meestal zonder huwelijksmis. Alleen het sacrament van het huwelijk werd in de kerk voltrokken. Het mocht allemaal niet teveel kosten. In Kwerps ging het bruidspaar in de sacristie de roepen betalen en de getuigen tekenden dan meestal het huwelijksregister. Er waren maar twee getuigen in de kerk. Ze zaten vooraan naast het bruidspaar. Als getuigen nam men meestal de oudste broer van de bruid en de bruidegom. Het bruidspaar kwam arm-in-arm uit de kerk. Daar werd de bareel gehouden of daar hield men de koord.

Het Concilie van Trente van 1563 verzette zich tegen clandestiene huwelijken. Voor het huwelijk moest de pastoor driemaal gedurende de hoogmis het huwelijk plechtig afkondigen zodat iedereen ervan op de hoogte was en zijn bezwaren kon maken. Dit zijn de 'roepen' of de 'bannen' in de volksmond spreekt men van 'van de preekstoel vallen'. Wanneer men charivari of volksrechtspraak verwachtte of bij 'moetens trouwen' konden de roepen tot één herleid worden. Daarvoor was echter ook een dispensatie nodig.

3. De bareel houden is internationaal

Men kent de barelen in Nederland, Duitsland, Oostenrijk, Luxemburg, Frankrijk en zelfs in Turkije. Er wordt een lint gespannen om het bruidspaar tegen te houden en men vroeg tolheffing. In Turkije wordt de weg voor de

bruid versperd terwijl ze op weg is naar haar bruidegom. Ze kan slechts haar doel bereiken door het uitdelen van geschenken⁽¹⁾. In Bretagne (Frankrijk) hield men de bruidstoet tegen met een koord en vroeg men enige stuivers om de bruidstoet door te laten. In Duitsland kende men de barelen als 'Wegsperre' o.a. in het Zwarte Woud. In het oostelijk deel van Oostenrijk kende men 'das Absperren des Wegs von der Kirche zum Gasthaus'. Om de wegversperring tussen kerk en herberg te doorbreken, moest men 'Lösegeld' betalen, dus losgeld of een tol. Ook in Nederland, in westelijk Noord-Brabant en in het Groothertogdom Luxemburg wist men wat barelen met huwelijken waren⁽²⁾.

4. Met de bareel staan kwam vroeger algemeen voor in België

In Hechtel in Limburg spanden de kinderen een wit lint voor de kerkdeur. Zodra het bruidspaar en de getuigen zich hadden vrijgekocht, werd het lint doorgesneden⁽³⁾. In West-Vlaanderen spreekt men van stroppen. In Tielt vroeg men strogeld aan het bruidspaar bij het verlaten van de kerk. In West-Vlaanderen stropen meestal de misdienaars met een witzijden stroplint. Ook in Oost-Vlaanderen kende men het stroppen. Men spande een touw over de weg en die werd teruggetrokken na het geven van een fooi of het trakteren in een herberg. Sommigen zagen dit als een overblijfsel van

Afbeelding 1.

vrouwenkoop: "De man kocht in vroegere tijden zijn bruid voor geld of andere waren. Zowel in de bruidschat als in het beschutten der bruid op weg naar het nieuwe huis ontmoeten wij daar herinneringen aan. Als overblijfselen van vrouwenkoop, zien wij nog de weg versperren door jongens van de gemeente. Een touw is over de weg gespannen en wordt enkel teruggetrokken na het geven van een fooi of het trakteren in de herberg"⁽⁴⁾. In Henegouwen kende men 'les barrières'. Men zag het daar als een duidelijk overgangsritueel. Men ging over van ongehuwd naar gehuwd. De koord ging omhoog wanneer de bruid haar bijdrage betaald had⁽⁵⁾.

5. Met de koord staan in Midden-Brabant

Met de koord staan behoorde tot de kerktradities in Midden-Brabant. Vooral in de vakantieperiode stond men in de jaren 1960 nog met de koord aan de kerk van Kwerps. Te Kwerps stond men steeds aan de lijkpoort. Rond 1965 bracht dit toch 306 B.F. op te verdelen onder 3 personen. In augustus 1974 stond men te Erps bij een huwelijk met 3 koorden. Aan elke koord moest men betalen.

Bij het verlaten van de kerk wierp de familie van het bruidspaar klein geld. De familie had haar klein geld bij voorbaat klaar. Ze kende de traditie. Vroeger wierp men met 1 cent, 5 cents en soms 1 B.F.⁽⁶⁾. Een huwelijk zonder geldworp werd in Erps-Kwerps al iets minderwaardigs gezien. In de jaren 1950 stond men nog met de koord te Zaventem en te Sterrebeek. In 1974 werd er een enquête gehouden rond met de koord staan en toen werd er nog steeds geld geworpen in Erps, Kwerps, Everberg, Meerbeek, Nederokkerzeel en Humelgem. In Kortenberg was dit zeer beperkt. Te Steenokkerzeel wierp men voor W.O.I met koperen centen. In Korbeek-Dijle kregen de misdienaars in 1974 een speciale fooi. Zo wou men de geldworp tegengaan.

Afbeelding 2.

6. Soms was de koord niet straf genoeg!

Vooral Nederokkerzeel was berucht om het met de koord staan met huwelijken. Daar stonden jonge gasten achter elkaar steeds met zijn tweeën met de koord. Men moest aan iedereen betalen of men kwam er niet door. De pastoor probeerde dit gebruik af te schaffen, doch tevergeefs⁽⁷⁾. Te Humelgem stond men ook met de koord. Te Steenokkerzeel waren er familieleden die op de koord voorzien waren. Sommige genodigden hadden een schaar bij en sneden het lint of de koord door. Maar op actie kwam reactie. En in Steenokkerzeel durfde men ook wel eens met een ijzeren ketting als bareel staan⁽⁸⁾.

Afbeelding 3.

De koord en de ketting zijn maar een begin. In 1916 huwde Gustaaf Salens en Margaretha De Coster te Kwerps. De bruidegom was de zoon van een industriële familie, die maalderij, stoommelkerij, bakkerij en boerderij had. De bruid was de dochter van oud-burgemeester Alfons De Coster. Men wierp een boom voor de koets. Een duidelijke methode om te zeggen dan men veel geld verwachtte⁽⁹⁾.

7. Wanneer en waar werd er een koord gespannen?

De koord werd op drie plaatsen gespannen:

- bij het vertrek van de bruidstoet op straat. Het Nieuwsblad van 8 mei 1974 gaf hierbij de tekening van Bert Van den Broeck. De tekst luidde "t gebeurde dat de trouwers bij het vertrek uit de buurt in volle straat tegengehouden werden: de weg werd met een lint afgespannen. De wildvreemde bruidegom betaalde tol omdat hij er met 't schoonste meisje van de buurt van door ging. En 't geld werd natuurlijk opgedronken door de achterblijvende jongemannen'. Over het algemeen waren de jonge mannen niet opgezet met vrijers van buiten het dorp. Op het gehucht Balkenstraat, dat half op Nederokkerzeel en half op Erps-Kwerps lag, werden de Brusselse 'féquins' (pochers) rond 1930, eens goed afgeranseld om die reden. Achter Leuven was het nog erger. In Tremelo trok men de messen wanneer vreemde vrijers op het bal kwamen. Tremelo was nu eenmaal het dorp der messenvechters. Een jongeman, die daar naar het bal ging vroeg aan zijn moeder: 'Moe, mijn pré en mijn mes'. Ook daar werden geen vreemde vrijers geduld of het werd messen vechten⁽¹⁰⁾. Men vertelde ons ook dat de enige manier voor een Steenokkerzelenaar om te gaan vrijen in Berg, Kampenhout of Melsbroek erin bestond een vriend uit die gemeente mee te nemen als beschermer, want de leuze was toen: iedereen moet maar in zijn eigen dorp 'verkeren' (vrijen)⁽¹¹⁾.

- bij het verlaten van de kerk, wat het meest voorkwam en het langst standhield. Toen Henri Vannoppen en Greta Schroven in 1980 te Kortenberghuuden, stonden twee bestuursleden van de Gildekamer van Midden-Brabant, in chique kostuum en met bolhoed of buishoed, na de huwelijksmis met een 'woelzeel' voor de kerk van Kortenbergh om de bareel te houden. Een 'woelzeel' werd gebruikt bij wagens om de graanoogst binnen te halen. Er was aan de kerkpoort met een woelzeel geen doorgang mogelijk zonder af te dokken. Een schaar hielp niet!

Afbeelding 4.

- bij het betreden van de woning van de bruid, waar het diner was. Soms stonden volwassenen aan de huisdeur, waar het feest plaats had met de koord. Dit gebeurde in Nederokkerzeel. Ook in Erps-Kwerps kwam dit voor. Alleen het bruidspaar werd doorgelaten. De andere familieleden moesten betalen⁽¹²⁾.

8. Vreemde vrijers waren niet gewenst of er moest betaald worden

Voor de bruidskeuze kwam eerst de eigen buurtgemeenschap in aanmerking. In sommige dorpen werden vrijers van buiten het dorp niet zelden op een fluitconcert onthaald. In Zoersel in de Kempen (provincie Antwerpen) bestond het gebruik om de vreemdelingen, die daar kwamen vrijen bij het vallen van de avond uit het dorp te drijven. De spotnaam de 'Drijvers' danken ze hieraan⁽¹³⁾. Demografen vonden een merkwaardig evenwicht tussen endogame en exogame huwelijken (huwelijkspartners van binnen of buiten het dorp) in de meeste Vlaamse dorpen. Ongeveer de helft van de huwelijken werd gesloten tussen jongens en meisjes van het zelfde dorp. Een kwart tot een derde kwam zelfs tot stand tussen partners uit de onmiddellijke buurt. Door in groep dreigend op te treden tegen vreemdelingen werd de dorpse huwelijksmarkt wel afgeschermd, maar niet volledig gesloten. De messen werden veel rapper getrokken dan ermee gestoken werd. De buitenstaander, die lef genoeg had om voor een meisje ruzie te zoeken, een blauw oog, bloedende lippen, schrammen en builen op te lopen en zo te laten zien dat het menens

was, werd verder geduld en zelfs in de kring opgenomen. Op die manier werd te ver gaande inteelt vermeden en werd het 'nieuw bloed' ook op zijn deugdelijkheid getest. Alleen stoere durvers konden het erop wagen in een vreemd dorp een liefje te gaan veroveren en enkel in het oog lopende meisjes waren de afranseling waard. In Tervuren vertelde men: Als 'vreemde' aan de gemeente kon men verwachten wanneer men naar een bal ging in een naburig dorp, in de zaal op vijandige blikken te worden onthaald. Men deed er goed aan nooit tweemaal met hetzelfde meisje te dansen en daarbij goed op te letten het wicht niet te kort tegen zich te trekken. 'Liflefferij' of 'potelarij' konden u enkel een flink pak rammel bezorgen⁽¹⁴⁾.

Noten:

- (1) S.TANSUG. Turkije-in Liefde en huwelijk . Aspecten van het volksleven in Europa 1975. Musée de la Vie Wallonne. Luik, 1975, p. 222.
- (2) Met dank aan Willy Dezutter. Op internet vinden we zijn artikel 'Het bruidspaar gestropt'. Willy Dezutter was conservator van de Stedelijke Musea in Brugge van 1973 tot 2007.
- (3) K.C.PEETERS. Eigen Aard. Antwerpen, 1963 (3de uitgave), p. 381.
- (4) G.CELIS. De Folklore. Antwerpen, 1925, p. 31-33.
- (5) J .LEFEVRE. Traditions de Wallonie. Verviers, 1977, p. 203.
- (6) Interview Hubert Verboomen. Braine l' Alleud, 1974.
- (7) Voor Nederokkerzeel hadden we als informanten Hubert Boone en Louise Peremans.
- (8) Voor Steenokkerzeel hadden we als informant Leopold De Kerf en voor Humelgem Gommar Peeters-De Coninck.
- (9) Interview Gustaaf Salens. Erps-Kwerps, 1974.
- (10) H.VANNOPPEN.'Verkeren' en trouwen in Midden-Brabant-Eigen Schoon en De Brabander, 1974, p. 414, p. 429-431.
- (11) Interview Leopold De Kerf. Erps-Kwerps, 1974.
- (12) Interview Irma Weirepand, echtgenote van Frans Van Roey. Erps-Kwerps, 1971.
- (13) K.C.PEETERS. O.c., p. 377
- (14) A.SCHEPERS. Het straatleven 60 jaar geleden-De Horen, 1980, nr. 1, p. 23-29.

Illustraties:

1. De koord houden (Tekening Bert Van den Broeck).
2. De koord houden bij een huwelijk te Erps (Tekening Felix Stroobants, 1987).
3. De boom werd voor de koets geworpen te Kwerps in 1916 om geld te krijgen (Tekening Felix Stroobants, 1987).
4. Twee bestuursleden van de Gildenkamer van Midden-Brabant stonden in 1980 aan de kerk van Kortenbergh met een 'woelzeel (om de koord te houden)

ADVERTENTIE

Zonder drank, genen klank!

Halveer de calorieën, verdubbel het plezier,
met STEPA-bier!

Suikervrij en toch lekker, met Stevia!

Limonades zonder calorieën

12 % korting voor alle volksmuzikanten!

Af te halen in 't Fabriekske, Fabrikstraat 100 te Aarschot.

Vooraf afspreken op 016-404049 of info@stepa.be

Vanaf 20 bakken gratis thuisbezorging.

Stepaja bvba, Parkbosstraat 3, 3001 Heverlee

www.stepa.be

UNESCO

IVV is geaccrediteerd door UNESCO als expertisecentrum voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst.

Jaargang 40 - nummer 4 - december 2016

Aan dit nummer werkten mee:

Stefaan Haesen, Gert Laekeman, Johan Lambrechts, Frans Monden, Marcel Oelbrandt en Henri Vannoppen.

Iedere auteur is inhoudelijk verantwoordelijk voor zijn of haar bijdrage.

Overname van artikels is toegestaan mits bronvermelding.

Het gewone abonnementsgeld voor 2016 voor personen bedraagt 15 euro. Buitenlandse abonnees betalen 20 euro. Verenigingen en organisaties kunnen zich abonneren voor 17,5 euro en ontvangen dan elk kwartaal twee gedrukte exemplaren. Voor 25 euro krijgt je groep daarnaast een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee krijg je toegang tot het digitale archief van IVV: alle publicaties, losse dansen en vendelreeksen en *Volkskunst*. Je kan voor 10 euro ook een digitaal abonnement nemen: je ontvangt dan *Volkskunst* in pdf-formaat in je e-postbus.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement Volkskunst' en naam en adres van de abonnee indien verschillend van de betaler.

Proefnummers van dit tijdschrift kunnen gevraagd worden aan:

IVV-secretariaat, Jubellaan 123, 2800 Mechelen, tel. 0496 593 523, e-post secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

Alle IVV-uitgaven kunnen besteld worden bij onze medewerker:

Paula Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel. 03 475 12 05, e-post bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

of via de IVV-website www.instituutvlaamsevolkskunst.be

VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

INHOUD

EDITORIAAL - Vergeet-mij-nooitje	1
REDACTIONEEL - Abonnementen 2017	5
PUBLICATIES - Speciale acties boeken	6
ADVERTENTIE	8
VERSLAGEN - Emeritus	9
INTERNATIONAAL - 50 jaar vendelen in Cori - Italie	13
STREEKDRACHTEN	19
Het verhaal van 'Grootmoe Nelleke' of... de streekdracht in Brecht in de Belle Epoque in de Noorderkempen (provincie Antwerpen)	19
VOLKSVERHALEN - Nieuwjaar	25
WERKING IVV - Materiaalbank	29
AANKONDIGINGEN	32
Kalender - Volksdansbals	32
Open Cursusdag Vendelen 2017	32
VOLKSGEBRUIKEN	33
Huwelijkstradities zoals met de bareel staan en geld gooien... elementen uit de geschiedenis van het alledaagse leven in Vlaanderen	33
ADVERTENTIE	39
UNESCO	40
COLOFON	40